

PROGRAM DLA ŚLĄSKA

STRATEGIA NA RZECZ
ODPOWIEDZIALNEGO
ROZWOJU

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Grudzień 2017

©Ministerstwo Rozwoju
Warszawa 2017

Opracowanie:

Ministerstwo Rozwoju

Pl. Trzech Krzyży 3/5, 00-507 Warszawa

www.mr.gov.pl

Departament Strategii Rozwoju

tel. 22 273 76 01

fax 22 273 89 08

e-mail: programdlaslaska@mr.gov.pl, sekretariatDSR@mr.gov.pl

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska

Spis treści

Wprowadzenie	4
Wyzwania rozwojowe województwa śląskiego.....	7
Cele i działania.....	12
Cel 1: Wzrost innowacyjności przemysłu i inwestycji rozwojowych w regionie	15
Działanie 1.1 Wsparcie regionalnych specjalizacji i sektorów wysokoproduktywnych z wykorzystaniem programów sektorowych.....	16
Działanie 1.2 Aktywizacja gospodarcza i przyciąganie nowych inwestycji	22
Działanie 1.3 Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości	25
Działanie 1.4 Reindustrializacja i wzrost potencjału innowacyjnego w oparciu o rozwijający się sektor elektromobilności	28
Cel 2: Zwiększenie aktywności zawodowej i podniesienie kwalifikacji mieszkańców regionu	29
Działanie 2.1 Wzmocnienie kwalifikacji i umiejętności pracowników w regionie dla zwiększenia liczby lepszych miejsc pracy.....	29
Działanie 2.2 Wsparcie zahamowania procesów depopulacji.....	30
Działanie 2.3 Rozwój szkolnictwa wyższego.....	31
Działanie 2.4 Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój społecznych innowacji	32
Cel 3: Poprawa jakości środowiska przyrodniczego.....	33
Działanie 3.1 Poprawa jakości powietrza w regionie	33
Działanie 3.2 Promowanie współpracy w obszarze badań naukowych.....	38
Działanie 3.3 Wsparcie przyrodniczego zagospodarowania zdegradowanych terenów przemysłowych	39
Cel 4: Rozwój i modernizacja infrastruktury transportowej	41
Działanie 4.1 Poprawa infrastruktury drogowej.....	41
Działanie 4.2 Poprawa infrastruktury kolejowej	44
Cel 5: Wykorzystanie potencjału województwa śląskiego w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju oraz rozwój innowacji w energetyce	46
Działanie 5.1 Wzrost poziomu innowacyjności w energetyce.....	47
Działanie 5.2 Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego w skali krajowej i regionalnej.....	54
Cel 6: Poprawa warunków rozwojowych miast województwa śląskiego	59
Działanie 6.1 Budowanie silnej pozycji Metropolii Górnośląsko-Zagłębiowskiej oraz aktywizacja potencjału i wzmocnienie średnich miast.....	59
Działanie 6.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych jako forma przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społeczno-gospodarczym	62
Działanie 6.3 Rozwój transportu miejskiego poprzez modernizację taboru	64
Działanie 6.4 Poprawa sytuacji w sektorze mieszkalnictwa	64
Działanie 6.5 Poprawa sytuacji w służbie zdrowia	66
System zarządzania i realizacji Programu dla Śląska	70
Indeks przedsięwzięć do realizacji w ramach Programu dla Śląska.....	74
Potencjalne źródła finansowania Programu dla Śląska w ramach instrumentów zarządzanych przez Komisję Europejską do wykorzystania w realizacji Inicjatywy Komisji Europejskiej <i>Coal and carbon-intensive regions</i>	94

Wprowadzenie

Program dla Śląska to jeden z projektów strategicznych Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR), przyjętej przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. **Polityce regionalnej Rządu**, wynikającej z celu szczegółowego II – *Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony*, jako polityce ukierunkowanej terytorialnie, **przyświeca dążenie do zapewnienia bardziej zrównoważonego rozwoju kraju poprzez zintegrowane interwencje wykorzystujące miejscowe zasoby i potencjały poszczególnych terytoriów** i dostarczanie odpowiednich zasobów dla zainicjowania trwałego wzrostu i miejsc pracy w obszarach o mniej korzystnych uwarunkowaniach rozwojowych. Uzależnia ona zakres i sposób wsparcia od specyfiki danego terytorium, oferując działania służące aktywizacji gospodarczej, rozwojowi lokalnych rynków pracy i mobilizacji zawodowej mieszkańców oraz poprawie dostępu do usług publicznych. SOR określa kluczowe obszary interwencji z poziomu krajowego, zmagające się z trudnościami adaptacyjnymi i restrukturyzacyjnymi, dla których strategia zapowiedziała wdrożenie szczególnych mechanizmów wsparcia. Należy do nich obszar Śląska, któremu poświęcony został **Cel operacyjny 1.2. Wsparcie dla podwyższenia atrakcyjności inwestycyjnej Śląska oraz promocji zmian strukturalnych**. Korzystając z podejścia projektowego, tzn. projektów strategicznych dla istotnych obszarów koncentracji działań polityki regionalnej, definiuje wśród nich projekt skierowany dla Śląska, pn. **Program dla Śląska mający na celu doprowadzenie w perspektywie długoterminowej (2030 r.) do zmiany profilu gospodarczego regionu i stopniowe zastępowanie tradycyjnych sektorów gospodarki**, takich jak górnictwo i hutnictwo, nowymi przedsięwzięciami w sektorach bardziej produktywnych, innowacyjnych i zaawansowanych technologicznie.

Niniejszy dokument jest realizacją zapowiedzi SOR i propozycją odpowiedzi na **wyzwania stojące przed regionem, związane ze zbudowaniem innowacyjnej gospodarki regionalnej, zapewnieniem wysokiej jakości kapitału ludzkiego i społecznego, przeciwdziałaniem degradacji środowiska, zapewnieniem technicznych podstaw rozwoju gospodarki nowego typu oraz funkcjonowania społeczności regionu poprzez inwestycje infrastrukturalne, budową innowacyjnego przemysłu energetycznego, który zapewnić będzie bezpieczeństwo dostaw energii dla całego kraju, a także przeciwdziałaniem różnicowaniom rozwojowym i rozlewaniu się metropolii oraz przywróceniem atrakcyjności inwestycyjnej regionu, w tym jego obszarów zdegradowanych**. Program zawiera zestaw działań inwestycyjnych i miękkich wynikający z dostępnych instrumentów finansowanych ze źródeł unijnych oraz krajowych mechanizmów, z przypisanymi im konkretnymi przedsięwzięciami. Na całość składa się, **możliwy do realizacji w perspektywie do roku 2020, zintegrowany pakiet odpowiadający na zapotrzebowanie województwa śląskiego z poziomu krajowego**. Intencją Ministerstwa Rozwoju jest usprawnienie mechanizmów koordynacji instytucji publicznych na poziomie krajowym i współpracy z podmiotami w regionie, w tym niepublicznymi, zapewniając docelowo na stałe uwzględnienie celów i działań wynikających z Programu dla Śląska w politykach sektorowych (np. energetyka, środowisko, B+R, rynek pracy, transport) w celu lepszego ukierunkowania terytorialnego dostępnymi strumieniami finansowania. Po roku 2020 wprowadzone zostaną dodatkowe instrumenty, związane m.in. z większym dostosowaniem krajowych programów operacyjnych do celów Programu dla Śląska, przede wszystkim w obszarze promocji inwestycji oraz innowacyjności. Program w pierwszym etapie wdrażania (do 2020 r.) realizowany będzie w granicach administracyjnych województwa śląskiego. Wnioski z jego implementacji posłużą m.in. do podjęcia decyzji dot. zakresu interwencji oraz ew. rozszerzenia zasięgu terytorialnego Programu.

Biorąc pod uwagę konieczność bardziej efektywnego gospodarowania dostępnymi środkami finansowymi i ukierunkowanego na realizację celów rozwojowych SOR, działania podejmowane przez wszystkich interesariuszy gry o rozwój muszą w coraz większym stopniu koncentrować się na tych czynnikach rozwoju, czyli infrastrukturze, produktach, technologiach czy sektorach, które dają największe szanse na zwiększenie produktywności gospodarki oraz powiększenie bazy dochodowej ludności i samorządów. Z tego powodu **cele i działania określone w Programie dla Śląska dotyczą wzrostu innowacyjności przemysłu i inwestycji rozwojowych w regionie, zwiększenia aktywności zawodowej mieszkańców, poprawy jakości środowiska przyrodniczego, rozwoju i modernizacji infrastruktury transportowej, zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, poprawy warunków rozwojowych miast województwa śląskiego i podstawowej infrastruktury technicznej, w tym rewitalizacji obszarów zdegradowanych**.

Program **uwzględnia dotychczasowe oczekiwania i wysiłki podejmowane przez podmioty publiczne i partnerów rozwojowych wynikające z regionalnych dokumentów** określających cele rozwoju województwa śląskiego, a w szczególności „Porozumienie na rzecz zintegrowanej polityki rozwoju województwa śląskiego”. Konsensus zawarty w porozumieniu w postaci listy strategicznych projektów i inicjatyw, wypracowany w ramach szerokiej współpracy interesariuszy z regionu, znających najlepiej uwarunkowania województwa śląskiego był istotną inspiracją dla Programu przygotowanego przez Rząd.

Projekty te wpisują się w cele określone w Programie, lecz z uwagi na różny stopień ich przygotowania do realizacji wymagają dalszych prac studialnych pozwalających na ocenę ich wykonalności i racjonalności ekonomicznej. **Dlatego jednym z przedsięwzięć Programu będzie tzw. Mapa drogowa projektów znajdujących się w Porozumieniu, która pozwoli na przygotowanie do realizacji najlepszych projektów i identyfikację dla nich źródeł finansowania.**

Ze względu na charakter Programu, który stanowi zbiór dostępnych instrumentów i przedsięwzięć skierowanych jako oferta z poziomu krajowego dla beneficjentów z województwa śląskiego oraz fakt, że nie zawiera on wszystkich elementów typowych dla dokumentów programowych, **nie jest programem rozwoju w rozumieniu ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.**

Program łączy cechy dokumentu strategicznego z operacyjnym, aby w większym stopniu zagwarantować realizację założonych celów poprzez wdrożenie konkretnych przedsięwzięć rozwojowych. **Stanowi on jednocześnie narzędzie koordynujące krajowe i europejskie źródła finansowania rozproszone w wielu programach i instytucjach, pochodzące m.in. z krajowych programów operacyjnych i środków budżetu państwa.** Wskazuje wpisujące się w cele Programu plany rządowe nastawione na finansowanie działań rozwojowych i wynikające z nich np. projekty infrastrukturalne drogowe, kolejowe czy wodne śródlądowe, uwzględnia przedsięwzięcia będące na etapie przygotowawczym jak np. ustawa Platforma Przemysłu 4.0 oraz wprowadza nowe. Intencją zapisaną w Programie jest aktywne zaangażowanie do współpracy w jego realizacji zarówno partnerów publicznych z poziomu krajowego i regionalnego, jak i prywatnych (nauka, biznes, społeczeństwo). W efekcie będzie możliwa poprawa efektywności środków przeznaczonych na działania rozwojowe w regionie i większe poczucie współodpowiedzialności za ich powodzenie przez partnerów z regionu. **Z poziomu krajowego kluczowa będzie współpraca w szczególności Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju, Ministerstwa Energii, Ministerstwa Infrastruktury, Ministerstwa Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej czy Ministerstwa Środowiska, instytucji im podległych takich jak Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), a także włączenie jako aktywnego gracza Polskiego Funduszu Rozwoju (PFR).** Program **będzie stanowił dodatkowo ramy do współpracy z Komisją Europejską w zakresie realizacji inicjatywy pn. *Coal and carbon-intensive regions*** uruchomionej 12 października 2017 r. w Warszawie. Inicjatywa ta zakłada wsparcie z poziomu unijnego transformacji regionów górniczych oraz wysokoemisyjnych, takich jak Śląsk przy aktywnym zaangażowaniu KE i różnych dostępnych źródeł finansowych, w tym zarządzanych na poziomie KE oraz w kraju.

Śląsk należy do priorytetowych obszarów wsparcia z poziomu Rządu, czego wymiernym odzwierciedleniem jest skala środków rozwojowych transferowanych z poziomu krajowego do regionu, jednostek samorządu terytorialnego i innych beneficjentów z obszaru województwa. Z racji na strukturę gospodarczą na sektor górnictwa węgla kamiennego z poziomu centralnego do regionu całkowita pomoc przewidziana na lata 2015-2018 ma wynieść około 7,9 mld zł¹. Dzięki konsekwentnej polityce Rządu, wspierającej Śląsk w procesie przemiany profilu gospodarczego, w latach 2007-2018 region otrzyma łącznie 15,1 mld zł². Wartość środków rozwojowych przekazanych do regionu z budżetu państwa w latach 2015-2016 głównie w ramach dotacji celowych, subwencji czy środków na utrzymanie, remonty, zarządzanie i inwestycje związane z infrastrukturą transportową wyniosła z kolei ponad 19 mld zł³ (8,8 mld zł w 2015 r., 10,2 mld zł w 2016 r.), co było drugim najwyższym wynikiem w skali kraju. Pełny obraz wymiernego wsparcia regionu uzupełnia wykorzystanie przez podmioty z województwa śląskiego środków unijnych. Od początku unijnej perspektywy finansowej 2014-2020 na realizację 2281 projektów na terenie oraz przez beneficjentów z województwa śląskiego trafiło 11,06 mld zł⁴. Natomiast do końca października 2017 r. przy

¹ Program pomocy dla tego sektora na lata 2015-2018 notyfikowany przez stronę polską Komisji Europejskiej w marcu 2015 r. i zaakceptowany w listopadzie 2016 r.

² Wg informacji NIK z kontroli „Funkcjonowanie górnictwa węgla kamiennego w latach 2007-2015 na tle założeń programu rządowego” łączna wysokość pomocy publicznej udzielonej tejże branży w Polsce w latach 2007-2015 wynosiła ponad 4,8 mld zł i była przeznaczona m.in. na zadania wykonywane w trakcie likwidacji kopalń i działań po likwidacyjnych. W tym samym okresie ze Skarbu Państwa przekazano dodatkowo prawie 2,4 mld zł na dokapitalizowanie bezpośrednie lub pośrednie podmiotów z sektora górnictwa węgla kamiennego.

³ W latach 2015-2016 z budżetu państwa przekazano do województwa śląskiego ok. 19 mld zł na: subwencje ogólne – 10,2 mld zł, dotacje celowe dla JST na zadanie bieżące własne i zlecone – 6,2 mld zł, dotacje celowe dla JST w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich – 2,08 mld zł, dotacje celowe dla JST na realizację inwestycji i zakupów inwestycyjnych z zakresu zadań własnych i zleconych do JST – 388 mln zł, środki na utrzymanie, remonty, zarządzanie i inwestycje zw. z rzeczynymi przeprawami promowymi oraz drogami powiatowymi i wojewódzkimi oraz powiatowymi, wojewódzkimi i krajowymi w granicach miast na prawach powiatu – 119,7 mln zł, środki na uzupełnienie dochodów JST – 11,4 mln zł, rekompensaty utraconych dochodów w podatkach i opłatach lokalnych – 9,7 mln zł.

⁴ Stan na dzień 1.11.2017 r.

wspieraniu narzędzi oferowanych przez Grupę PFR podmioty z województwa śląskiego otrzymały dofinansowane na łączną kwotę 6,04 mld zł.

W związku z realizacją Programu dla Śląska wartość działań i instrumentów bezpośrednio ukierunkowanych na realizację celów postawionych w Programie do roku 2023 wyniesie dodatkowo co najmniej 40 mld zł⁵, uwzględniając m.in. koszty przygotowywanych i przewidzianych do uruchomienia przed 2020 r. inwestycji infrastrukturalnych. Jest to szacunkowa łączna suma środków zaangażowanych w Program, która wzrośnie wraz dookreśleniem wartości projektów nie posiadających aktualnie wyceny finansowej, a będzie znana po uruchomieniu dla nich prac analitycznych i w wyniku przechodzenia z etapu przygotowawczego do realizacyjnego. Ponadto Program oferuje wpisujące się w jego cele działania realizowane w ramach ogólnokrajowego wsparcia, z których z racji na strukturę wsparcia i beneficjentów korzystają podmioty z województwa śląskiego. Jest to kwota rzędu ok. 5 mld zł⁶.

Program dla Śląska dzięki odpowiedniemu mechanizmowi jego wdrażania będzie bardziej efektywny aniżeli obowiązujący Kontrakt terytorialny na lata 2014-2020. Zawierane w 2014 r. kontrakty pomiędzy stroną rządową i wszystkimi samorządami województw nie gwarantowały finansowania przedsięwzięć w nich zamieszczonych, wskazując jedynie potencjalne źródła ich finansowania określone w programach rządowych. Spośród 77 przedsięwzięć priorytetowych, jakie zawarte zostały w Kontrakcie terytorialnym dla województwa śląskiego, jedynie dla pięciu z nich podpisano jak dotąd umowy⁷. W związku z powyższym przedsięwzięcia wymienione w Programie dla Śląska mają jasno określoną ścieżkę wdrożenia. Skonstruowany system realizacji pozwoli natomiast na stały monitoring postępów wdrażania, identyfikację potencjalnych problemów i ewentualne uruchomienie działań naprawczych.

Prezentowany Program został wypracowany w ścisłej współpracy z Wojewódzką Radą Dialogu Społecznego (WRDS) w Katowicach, a jego projekt był przedmiotem szerokiej dyskusji podczas posiedzenia WRDS 28 lipca 2017 r. Od sierpnia do listopada 2017 r. w trakcie szeregu spotkań konsultacyjnych, również z partnerami resortowymi i instytucjami zaangażowanymi w zarządzanie i wdrażanie krajowych programów operacyjnych zgłaszane były propozycje modyfikacji i uzupełnień zapisów, konkretnych działań oraz przedsięwzięć.

⁵ Dotyczy przedsięwzięć określonych w programie jako „kluczowe”. Kategoria ta obejmuje m.in. koperty finansowe, dedykowane działania, bezpośrednie inwestycje na Śląsku, lokowanie instytucji.

⁶ Dotyczy przedsięwzięć określonych w programie jako „horyzontalne”

⁷ Stan na dzień 18.11.2017 r.

Wyzwania rozwojowe województwa śląskiego

Województwo śląskie jest regionem, w którym na skutek wielowiekowych zaszczości historycznych nastąpiła, nienotowana w żadnym innym europejskim regionie, kumulacja wielu problemów gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Paradoksalnie, ich pierwotnym źródłem są bogactwa naturalne śląskiej ziemi, których występowanie przyczyniło się do budowy i rozwoju przemysłu ciężkiego m.in. górnictwa węgla kamiennego, hutnictwa żelaza i metali nieżelaznych oraz przemysłu maszynowego. W perspektywie historycznej, przemysł ten przyczyniał się do wzrostu ekonomicznego województwa, powodując jednak ogromne szkody dla środowiska przyrodniczego. Transformacja ustrojowa lat dziewięćdziesiątych oznaczała dla Śląska konieczność przezwyciężenia problemów związanych z restrukturyzacją gospodarki i poszukiwaniu nowej drogi rozwoju. Procesy te nie zostały zakończone, a region nadal boryka się z wieloma trudnościami. Wiele z nich ma charakter strukturalny i wynika z immanentnych cech regionu, takich jak ukształtowanie i wyposażenie naturalne, sieć przylegających do siebie miast, zagęszczenie ludności oraz infrastruktury technicznej i tkanki przemysłowej.

Poniżej zidentyfikowane zostały kluczowe z punktu widzenia zmiany profilu gospodarczego regionu, wyzwania rozwojowe uzasadnione najważniejszymi elementami diagnostycznymi:

1. Zbudowanie innowacyjnej gospodarki regionalnej z wykorzystaniem sektorów przemysłowych.
2. Zapewnienie wysokiej jakości kapitału ludzkiego i społecznego dla potrzeb zmian zachodzących na rynku pracy.
3. Przeciwdziałanie degradacji środowiska w regionie.
4. Zapewnienie technicznych podstaw rozwoju gospodarki nowego typu oraz funkcjonowania społeczności regionu poprzez inwestycje infrastrukturalne.
5. Budowa innowacyjnego przemysłu energetycznego, zapewniającego bezpieczeństwo dostaw energii dla całego kraju oraz nieprzyczyniającego się do dalszej degradacji środowiska przyrodniczego.
6. Przeciwdziałanie zróżnicowaniom rozwojowym regionu i rozlewaniu się metropolii oraz przywrócenie wartości społeczno-gospodarczej i inwestycyjnej obszarów zdegradowanych, w tym terenów poprzemysłowych.

Wyzwanie 1

Zbudowanie innowacyjnej gospodarki regionalnej z wykorzystaniem sektorów przemysłowych

Wyzwaniem w tym obszarze jest podniesienie innowacyjności i produktywności gospodarki regionu z wykorzystaniem między innymi istniejących sektorów przemysłowych, tak aby stał się on wiodącym krajowym i środkowoeuropejskim centrum przemysłowym, co pozwoli na zwiększenie konkurencyjności Śląska i uniezależnienie jego rozwoju od sektora wydobywczego.

PODSTAWOWE UWARUNKOWANIA - DIAGNOZA SYNTETYCZNA

1. **Malejące tempo rozwoju gospodarczego Śląska** (wzrost PKB w 2015 r. w stosunku do 2014 r. wyniósł 4,4% tj. poniżej średniej krajowej, malejący udział w tworzeniu PKB Polski), choć nadal utrzymuje się on w grupie najsilniejszych gospodarczo regionów (druga pozycja w udziale województw w tworzeniu PKB: 12,4% - za woj. mazowieckim oraz czwarta w zakresie PKB na mieszkańca: 104 % - po woj. mazowieckim, woj. dolnośląskim i woj. wielkopolskim).
2. **Dynamika konwergencji regionu do średniego poziomu UE zbliżona jest do średniej dla Polski** (w okresie 2000-2015 wzrost wskaźnika na 1 mieszkańca mierzony według parytetu siły nabywczej wynosił 22 p.p., a na Śląsku 21 p.p.). Wskaźnik ten pozostaje od kilku lat prawie na niezmiennym poziomie).
3. **Śląsk to najbardziej uprzemysłowiony region Polski:** 43% struktury wartości dodanej brutto (WDB) wytwarza przemysł i budownictwo (o 9,3 p.p. więcej niż średnio w kraju), znikoma część WDB regionu wytwarza rolnictwo (0,7%); w 2014 roku odsetek pracujących w przemyśle był najwyższy w Polsce i wyniósł 38,2% (wobec 27,6% w kraju); wysoki udział w produkcji sprzedanej przemysłu ogółem w Polsce – 16, 5%.
4. **Proces kurczenia się sektora górnictwa węgla kamiennego** - następuje spadek wydobycia węgla, zmniejszenie zatrudnienia, pogarszają się także wyniki finansowe. Na Śląsku mają siedzibę trzy największe koncerny węglowe w kraju, grupujące łącznie 27 kopalń (łącznie 82% udziału w krajowym wydobyciu węgla w latach 2007-2015).
5. **Wysoka atrakcyjność inwestycyjna regionu**, ale stopa inwestycji województwa śląskiego obliczana jako udział nakładów brutto na środki trwałe w PKB pozostaje znacząco poniżej średniej krajowej (w 2014 r. o 2,3 p.p., tak samo w 2007 r.). Konieczność głębokiej restrukturyzacji wymaga znacznie większych nakładów w wielu dziedzinach aktywności gospodarczej i społecznej.
6. **Sukcesywny wzrost podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego** - w 2015 r. w województwie śląskim 218 inwestorów zagranicznych zainwestowało więcej niż 1 mln USD z przewagą w branży maszynowo-metalowej (50 inwestorów) oraz produkcji i sprzedaży środków transportu (33).
7. **Lider w eksporcie do krajów UE** (tzw. dostawa wewnątrzspółnotowa): 14,2% krajowego eksportu do UE w 2016

roku.

8. **Wielosektorowa struktura gospodarcza regionu** obejmująca nie tylko przemysł, ale także usługi, naukę, turystykę i rolnictwo, w tym zaplecze techniczne i organizacyjne działalności targowo-wystawienniczej.
9. **Relatywnie niskie nakłady na działalność badawczo-rozwojową w odniesieniu do potencjału gospodarczego regionu oraz słabe tempo ich wzrostu w odniesieniu do PKB** (nakłady na działalność B+R w relacji do PKB wynosiły w 2013 r. w województwie śląskim 0,62%, a ogółem w Polsce 0,87%).
10. **W 2014 jak i 2015 r. udział nakładów wewnętrznych na B+R wynosił 7,5%. Jednak w porównaniu do 2012 r. widoczny jest wyraźny spadek przedmiotowego udziału (z 9%).** Wynika to z wyraźnie niższego - niż średnio w kraju - wzrostu tych nakładów w województwie. W 2015 r. ich poziom był bowiem w woj. śląskim wyższy o zaledwie 4,1% w stosunku do poziomu z 2012 r., podczas gdy w tym samym czasie nakłady te wzrosły w Polsce o 25,8%, (w woj. mazowieckim o 42,2%, a w woj. małopolskim o 29,3%).

Wyzwanie 2

Zapewnienie wysokiej jakości kapitału ludzkiego i społecznego dla potrzeb zmian zachodzących na rynku pracy

Istotnym wyzwaniem w tym obszarze jest zwiększenie roli regionu, jako krajowego i środkowo-europejskiego centrum przemysłowego, dostosowanie kwalifikacji zasobów ludzkich do rynku pracy, w tym przede wszystkim stopniowe przenoszenie kadr z przemysłów tradycyjnych do przemysłów zaawansowanych technologicznie i gospodarki wykorzystującej innowacje oraz rozwiązywanie problemów społecznych związanych z rosnącym poziomem tzw. niedostosowania społecznego.

PODSTAWOWE UWARUNKOWANIA - DIAGNOZA SYNTETYCZNA

1. **Niska aktywność zawodowa ludności** - współczynnik aktywności zawodowej ludności w wieku 15 lat i więcej wyniósł w 2015 r. 53,1% tj. o ponad 3 p.p. poniżej poziomu krajowego. Wskaźnik zatrudnienia w tej samej populacji był jednym z niższych w kraju (50,5% wobec odpowiednio 52,8%).
2. **Duże zróżnicowanie przestrzenne zjawiska bezrobocia** – największe natężenie problemu zauważyć można w Bytomiu (17,8%) oraz w powiecie częstochowskim (14,7%), najniższe w Tychach (3,9%) i Katowicach (3,8%). Z kolei stopa bezrobocia zmniejszała się w latach 2014-2016, wynosząc odpowiednio: 8,6%, 7,2% oraz 5,4% znacznie poniżej średniej krajowej i unijnej.
3. **Duży rynek pracy z wysokim udziałem przemysłu w strukturze zatrudnienia** (współczynnik zatrudnienia w przemyśle wydobywczym, hutnictwie oraz branży motoryzacyjnej wyniósł 38,2% wobec 27,6% w kraju), ale z tendencją spadkową w liczbie zatrudnionych: w 2015 r. w województwie śląskim pracowało około 1,76 mln osób (tj. około 10,9% ogółu zatrudnionych w kraju) i było to mniej o ponad 90 tys. w porównaniu z rokiem poprzednim.
4. **Ważny ośrodek naukowo-dydaktyczny z szerokim spektrum działalności naukowo-badawczej i akademickiej w kraju:** 38 szkół wyższych, w których kształci się prawie 126,5 tys. polskich studentów (ok. 9%). Największą liczbą studentów mogą pochwalić się uczelnie takie, jak Uniwersytet Śląski, Politechnika Śląska w Gliwicach, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Śląski Uniwersytet Medyczny.
5. **Dobrze rozwinięte szkolnictwo zawodowe**, które wymaga jednak usprawnień w zakresie lepszego dostosowania do potrzeb zmieniającego się rynku pracy.
6. **Niski poziom wartości Europejskiego Indeksu Rozwoju Społecznego**, który plasuje województwo śląskie na 250 pozycji (ostatnie wśród regionów Polski) spośród 272 badanych jednostek terytorialnych.
7. **Procesy depopulacji i starzenia się społeczeństwa** - zgodnie z prognozami GUS, do 2050 roku liczba ludności w województwie śląskim zmniejszy się o 19,5%, czyli o ponad 900 tys. Towarzyszyć temu będzie znaczący wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym przy równoczesnym spadku odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

Wyzwanie 3

Przeciwdziałanie degradacji środowiska w regionie

Wysoki poziom degradacji środowiska naturalnego, w tym emisji zanieczyszczeń powietrza na Śląsku powoduje, że należy podjąć wyzwanie dotyczące naprawy stanu środowiska i przestrzeni województwa, zwłaszcza poprawy jakości powietrza i terenów miejskich o szczególnym znaczeniu dla stworzenia lepszej jakości warunków życia i pracy w regionie.

PODSTAWOWE UWARUNKOWANIA - DIAGNOZA SYNTETYCZNA

- Zła jakość powietrza** – przekroczenie norm zanieczyszczenia powietrza takich jak: pył zawieszony PM10, pył zawieszony PM2,5 i benzo(a)piren (BAP), których przyczyną jest przede wszystkim niska emisja z indywidualnego ogrzewania budynków, ale też transport drogowy (rozbudowana sieć dróg i duże natężenie ruchu) oraz emisja przemysłowa. W 2015 r. na terenie województwa śląskiego zlokalizowanych było 328 zakładów uznanych za szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza – co stanowiło 18,1% ogółu tego typu zakładów w całym kraju. W 2015 r. w województwie wyemitowano 23% krajowej emisji pyłów, co przekładało się na emisję na 1 km² powierzchni ośmiokrotnie wyższą niż średnio w Polsce. Największa ilość zanieczyszczeń pyłowych (tj. 43,7%) pochodziła ze spalania paliw.
- Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych.** Ok. 30% wód głębinowych Śląska w 2015 r. sklasyfikowano jako wody niezadawalającej jakości, a 5% złej jakości.
- Uciążliwe źródła hałasu** - ruch drogowy, kolejowy, lotniczy oraz działalność prowadzona na terenie obiektów przemysłowych - przedsiębiorstwa związane z przemysłem górniczym, energetycznym, metalurgicznym, ceramicznym i szklarskim.
- Wzrost udziału gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji** utrzymuje się od 2011 r. Na terenach eksploatacji węgla, pokopalnianych i przykopalnianych występują częste tąpnięcia gruntu, powstają m.in. rozległe hałdy przemysłowe, wyrobiska, zapadliska.

Wyzwanie 4

Zapewnienie technicznych podstaw rozwoju gospodarki nowego typu oraz funkcjonowania społeczności regionu poprzez inwestycje infrastrukturalne

Wyzwaniem jest zapewnienie sprawnego i zintegrowanego systemu połączeń wewnątrz regionu, jak i z otoczeniem, co przyczyni się również do zmniejszenia natężenia ruchu i uciążliwości związanych z transportem w przestrzeniach wielkomiejskich. W związku z tym niezbędne jest podjęcie działań związanych z poprawą stanu mobilności, infrastruktury i transportu w województwie śląskim, które będą nakierowane na niwelowanie niedoborów w zakresie systemu transportowego regionalnego, makroregionalnego, krajowego i międzynarodowego poprzez dokończenie budowy spójnej sieci autostrad, dróg ekspresowych, regionalnych i lokalnych, a także rozwój transportu kolejowego (w tym kolejowego transportu metropolitalnego) wodnego śródlądowego, multimodalnego oraz lotniczego.

PODSTAWOWE UWARUNKOWANIA - DIAGNOZA SYNTETYCZNA

- Dogodne położenie Śląska pod względem transportowym.** W regionie krzyżują się Transeuropejskie Korytarze Transportowe (sieci TEN-T) nr III i VI w relacji wschód – zachód i północ – południe. Należą do nich szlaki kolejowe E30 i E65 oraz drogowe E40 i E75. Ponadto gęstość dróg publicznych na obszarze województwa niemal dwukrotnie przekracza średnią krajową i wynosi 175,5 km/100km² (dla Polski – 93,0 km/100km²). W Korytarzach konieczna jest poprawa standardów technicznych infrastruktury, kontynuowanie prac modernizacyjnych i uzupełnianie brakujących odcinków.
- Najgęstsza w kraju sieć linii kolejowych i względna równomierność ich rozłożenia.** Pozwala to na włączenie linii kolejowych w obsługę ruchu pasażerskiego i towarowego. Część tych linii wymaga prac modernizacyjnych, a niektóre rehabilitacyjnych. W województwie śląskim na 100 km² przypada 16 km linii kolejowych.
- Układ dróg krajowych.** Niezbędna jest ich dalsza rozbudowa oraz przebudowa istniejących tras zarówno na terenie Śląska, jak i poza jego obszarem. Obecnie budowany jest fragment autostrady A1 od końca obwodnicy Częstochowy do Pyrzowic. W ciągu ostatnich 5 lat w województwie śląskim zostało oddanych do użytku 38,1 km dróg ekspresowych i autostrad.
- Sieć dróg wojewódzkich i lokalnych powinna być poddana pracom modernizacyjnym w celu dostosowania ich parametrów do wzrastającego natężenia ruchu oraz zapewnienia sprawności i bezpieczeństwa transportu zbiorowego.** Kontynuacja budowy obwodnic zwiększy przepustowość tras komunikacyjnych i zredukuje ich

uciążliwość dla otoczenia.

5. **Kanał Gliwicki umożliwi skomunikowanie obszaru Śląska za pomocą transportu wodnego śródlądowego z portami śródlądowymi położonymi nad Odrzańską Drogą Wodną i nad drogami wodnymi Europy Zachodniej oraz z portami morskimi w Szczecinie i Świnoujściu.**
6. **Międzynarodowy Port Lotniczy w Pyrzowicach**, wykorzystując dogodne położenie oraz powiązanie z najważniejszymi szlakami komunikacyjnymi i posiadaną infrastrukturę lotniskową, powinien podejmować działania w kierunku zwiększenia wielkości obsługiwanego ruchu pasażerskiego i towarowego oraz umocnienia pozycji wśród lotnisk krajowych.
7. **Usprawnienie procesów transportowych** wymaga inwestycji służących rozwojowi transportu multimodalnego zarówno w zakresie przewozu osób, jak i ładunków.
8. **Transport zbiorowy na obszarze aglomeracji obsługujący duże potoki ruchu (416,7 mln pasażerów na terenie woj. śląskiego) w miastach powinien być wyposażony w niskoemisyjny tabor i infrastrukturę towarzyszącą, niezbędną do jego obsługi.** Konieczne jest uruchomienie stałych połączeń komunikacji publicznej w regionie, połączeń skracających czas podróży oraz mających największe znaczenie dla dyfuzji procesów rozwojowych.
9. **System integracji biletowej istniejący w części gmin Śląska wymaga dalszej rozbudowy oraz powiązania z przewozami kolejowymi.**

Wyzwanie 5

Budowa innowacyjnego przemysłu energetycznego, zapewniającego bezpieczeństwo dostaw energii dla całego kraju oraz nieprzyczyniającego się do dalszej degradacji środowiska naturalnego

W kontekście bezpieczeństwa energetycznego wyzwaniem jest zapewnienie stabilnych dostaw energii dla regionu i kraju przy wykorzystaniu wewnętrznych potencjałów województwa śląskiego i nowoczesnych technologii. Istotna jest modernizacja i rozwój mocy wytwórczych i sieci przesyłowych energii elektrycznej oraz zwiększenie wykorzystania OZE.

PODSTAWOWE UWARUNKOWANIA - DIAGNOZA SYNTETYCZNA

1. **Duże złoża węgla kamiennego**, stanowiące podstawę bezpieczeństwa energetycznego kraju (w 2013 roku 133; 50 złóż eksploatowanych).
2. **Koncentracja w regionie jednostek wytwórczych energii elektrycznej** (Elektrownie Jaworzno II, Łaziska, Rybnik o łącznej mocy 4220 MW).
3. **Proces kurczenia się sektora górnictwa węgla kamiennego** - następuje spadek wydobycia węgla, zmniejszenie zatrudnienia, pogarszają się także wyniki finansowe.
4. **Na Śląsku mają siedzibę trzy największe koncerny węglowe w kraju**, grupujące łącznie 27 kopalń (łącznie 82% udziału w krajowym wydobyciu węgla w latach 2007-2015).

Wyzwanie 6

Przeciwdziałanie zróżnicowaniom rozwojowym regionu i rozlewaniu się metropolii oraz przywrócenie wartości społeczno-gospodarczej i inwestycyjnej obszarów zdegradowanych, w tym terenów przemysłowych

Wyzwaniem jest niwelowanie zróżnicowań rozwojowych oraz powstrzymanie rozlewania się metropolii (urban sprawl), wykorzystując istniejące potencjały rozwojowe silnie zurbanizowanych ośrodków wzrostu, w tym zbudowanie silnej pozycji Metropolii Górnośląsko-Zagłębiowskiej i współpracę w układach funkcjonalnych. Ponadto jednym z głównych wyzwań zarówno dla rozwoju, jak i dla poprawy jakości życia mieszkańców jest powstrzymanie degradacji terenów, na których wcześniej prowadzona była intensywna działalność przemysłowa, w tym szczególnie terenów wydobywczych.

PODSTAWOWE UWARUNKOWANIA - DIAGNOZA SYNTETYCZNA

- 1. Duży potencjał demograficzny** (4,6 mln w 2015 r. tj. 11,9% ludności kraju) skoncentrowany głównie wokół Metropolii Górnośląsko-Zagłębiowskiej. Gęstość zaludnienia na Śląsku 2,5-krotnie przekracza średnią krajową.
- 2. Najbardziej zurbanizowany obszar w Europie Środkowo-Wschodniej**, mający najwyższą średnią krajową gęstość zaludnienia (w 2016 roku: 371 osób/km²) oraz wskaźnik ludności miejskiej: ponad 77%. Największa gęstość zaludnienia występuje w Świętochłowicach (3829 osób/km²) i Chorzowie (3302 osób/km²).
- 3. Region z największą liczbą miast na prawach powiatu** (19, w tym 9 to miasta ponad 100-tysięczne, a 3 ponad 200-tysięczne) i gmin miejskich (49).
- 4. Korzystne powiązania funkcjonalno-osadnicze regionu na tle kraju - policentryczność i wielofunkcyjność sieci osadniczej regionu.** Region składa się z Metropolii Górnośląsko-Zagłębiowskiej (jednej z największych aglomeracji miejskich w kraju) oraz 3 aglomeracji miejskich, powiązanych z siecią mniejszych miast oraz miejscowości wiejskich.
- 5. Metropolia Górnośląsko-Zagłębiowska jest największym i najbardziej zurbanizowanym obszarem w Polsce, a także najsilniejszym obok Warszawy ośrodkiem gospodarczym w kraju**, charakteryzującym się zdywersyfikowaną strukturą gospodarczą, ale również borykającym się z licznymi problemami (zanieczyszczenie środowiska, niedoinwestowanie systemu infrastruktury transportowej i jego niewystarczająca integracja, obszary zdegradowane, problemy społeczne) i wymagającym wsparcia oraz kontynuacji działań ukierunkowanych na poprawę warunków inwestycyjnych oraz dalszy rozwój potencjału rynkowego i technologicznego.
- 6. Braki systemowe w zakresie koordynacji i zarządzania metropolią**, w tym postępująca suburbanizacja oraz niska jakość przestrzeni publicznych.
- 7. Koncentracja i trwałość negatywnych zjawisk społecznych na obszarach miejskich** usytuowanych w Metropolii Górnośląsko-Zagłębiowskiej, w części powiatów granicznych województwa oraz na obszarach przemysłowych lub z nimi powiązanych: Świętochłowice, powiat rybnicki, Bytom, Ruda Śląska, Piekary Śląskie, Siemianowice, Sosnowiec, ale także duży potencjał rozwojowy średnich miast.
- 8. Olbrzymie przemiany gospodarcze regionu skutkujące przemianami społecznymi, ale także często degradacją przestrzeni.**
- 9. Duża liczba i wielkość terenów zdegradowanych** (wszystkich typów) wynosząca 17,2 tys. ha, w tym znaczna część obszarów przemysłowych (szacuje się powierzchnię terenów przemysłowych nawet na 11,3 tys. ha), które w wielu przypadkach stały się terenami zdegradowanymi ekologicznie, co wiąże się z ryzykiem dla zdrowia, a nawet życia mieszkańców Śląska.
- 10. Znaczące potrzeby w zakresie rewitalizacji miast śląskich**, mimo wielu inwestycji w regionie oraz różnorodność problemów związanych z rewitalizacją. Potrzeba rewitalizacji dotyczy w głównej mierze miast dużych - powyżej 100 tys. mieszkańców i jest zjawiskiem znikomym w gminach małych.

Cele i działania

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju podkreśla znaczenie Śląska dla rozwoju kraju jako jednego z najsilniejszych gospodarczo regionów, który w ostatnich latach notuje osłabienie tempa wzrostu gospodarczego i obniżenie jakości życia mieszkańców. W tym kontekście SOR wskazuje na istotne znaczenie działań związanych z przyspieszeniem procesów restrukturyzacji tradycyjnych sektorów i jednocześnie wprowadzenie nowych form działalności gospodarczej o wysokiej produktywności, jako czynników, od których zależy wzmocnienie pozycji konkurencyjnej województwa w kraju i Europie. Kluczowe obszary interwencji z poziomu krajowego dla Śląska zostały opisane w SOR w celu operacyjnym 1.2. *Wsparcie dla podwyższania atrakcyjności inwestycyjnej Śląska oraz promocji zmian strukturalnych.*

Dla realizacji tego celu SOR, w oparciu o zidentyfikowane najważniejsze wyzwania rozwojowe województwa śląskiego Program dla Śląska wskazuje 6 szczegółowych celów rozwojowych:

Cel 1: Wzrost innowacyjności przemysłu i inwestycji rozwojowych w regionie.

Cel 2: Zwiększenie aktywności zawodowej i podniesienie kwalifikacji mieszkańców regionu.

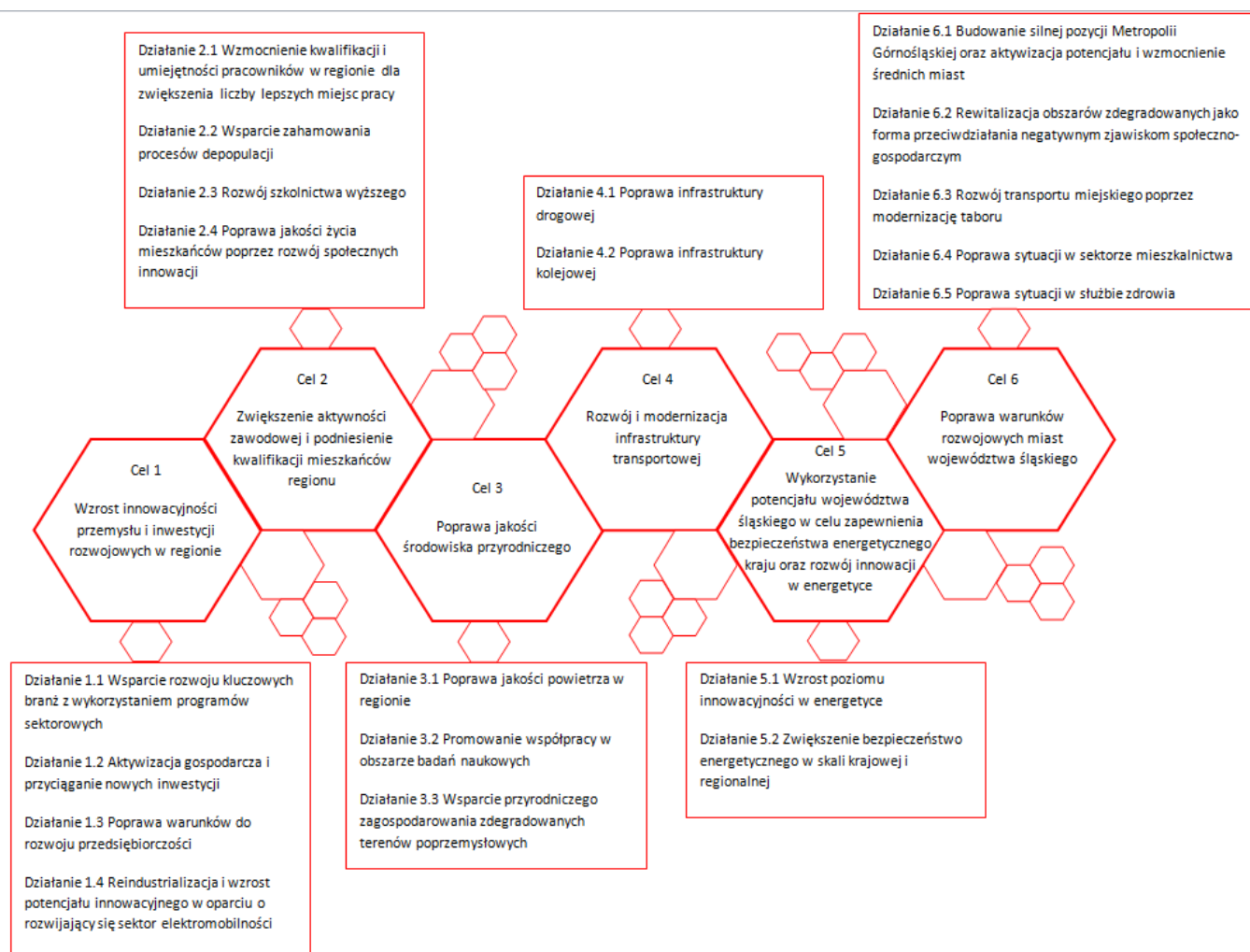
Cel 3: Poprawa jakości środowiska przyrodniczego.

Cel 4: Rozwój i modernizacja infrastruktury transportowej.

Cel 5: Wykorzystanie potencjału województwa śląskiego w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju oraz rozwój innowacji w energetyce.

Cel 6: Poprawa warunków rozwojowych miast woj. śląskiego.

Pierwsze pięć celów ma charakter horyzontalny i dotyczą one obszaru całego województwa. Cel nr 6 został ukierunkowany terytorialnie na obszary miejskie, borykające się m.in. z problemem suburbanizacji i zanieczyszczenia środowiska, w tym obszary zdegradowane, głównie poprzemysłowe wymagające rewitalizacji. Wymienione cele realizowane będą poprzez precyzyjnie ukierunkowane działania. Logikę celów i działań przedstawia poniższy schemat:

Ze względu na swoją specyfikę Program zawiera różny charakter wsparcia wpisujący się w cele i działania w nim określone. W celu zwiększenia przejrzystości interwencji uwzględnionej w Programie przedsięwzięcia w nim ujęte dzielą się na następujące kategorie:

- **Przedsięwzięcia kluczowe** – wsparcie bezpośrednio ukierunkowane na realizację celów postawionych w Programie dla Śląska. Kategoria ta obejmuje m.in. koperty finansowe, dedykowane działania, bezpośrednie inwestycje na Śląsku, lokowanie instytucji.
- **Przedsięwzięcia horyzontalne** - działania realizowane w ramach ogólnokrajowego wsparcia, zidentyfikowane jako wpisujące się w cele Programu dla Śląska.
- **Przedsięwzięcia studialne** – obejmują projekty zarówno doradcze, jak i koncepcyjne, związane z wypracowaniem modelowych rozwiązań instytucjonalno-organizacyjnych czy związane z przygotowaniem projektów inwestycyjnych (m.in. analizy wykonalności i racjonalności, dokumentacja techniczna).

Poszczególne rodzaje przedsięwzięć zostały oznaczone graficznie i kolorystycznie zgodnie z poniższą legendą.

PRZEDSIĘWZIĘCIA KLUCZOWE

PRZEDSIĘWZIĘCIA HORYZONTALNE

PRZEDSIĘWZIĘCIA STUDIALNE

Punktem wyjścia do wypracowania celów, działań i identyfikacji najważniejszych przedsięwzięć rozwojowych w niniejszym dokumencie było Porozumienie na rzecz Zintegrowanej Polityki Rozwoju Województwa Śląskiego, zawierające szereg oddolnie zaproponowanych projektów rozwojowych wynikających ze specyfiki regionalnej. Przedmiotem Porozumienia są projekty i rekomendacje, które obejmują obszary takie, jak rewitalizacja, reindustrializacja i metropolizacja. Na zintegrowaną politykę rozwoju województwa śląskiego składają się również działania mówiące o wspieraniu przebudowy technologicznej tradycyjnych sektorów gospodarki województwa śląskiego oraz wspieraniu absorpcji technologii o dużym ładunku innowacji, budujących nową gospodarkę regionu opartą na międzynarodowych przepływach ekonomicznych oraz kreacji nowych stref biznesu. **Część z projektów znalazła odzwierciedlenie w zapisach Programu jako projekty przewidziane do realizacji, a pozostałe - z uwagi na niewystarczający poziom przygotowania - zostaną objęte wsparciem w postaci przedsięwzięcia pn. Mapa drogowa wdrażania projektów z Porozumienia na rzecz zintegrowanej polityki rozwoju województwa Śląskiego.**

Przedsięwzięcie studialne

Mapa drogowa wdrażania projektów z Porozumienia na rzecz zintegrowanej polityki rozwoju województwa Śląskiego

W celu zachowania spójności działań strategicznych adresowanych do województwa śląskiego na poziomie krajowym w ramach Programu dla Śląska dokonany zostanie przegląd propozycji i koncepcji zgłoszonych jako postulaty WRDS. Dokument zawiera szereg ciekawych i mogących przyczynić się do rozwoju województwa przedsięwzięć. Stopień zaawansowania przygotowania ich do realizacji jest bardzo różny. Niektóre inwestycje znajdują się dopiero w fazie koncepcji, inne od wielu lat czekają na środki finansowe pozwalające na ich realizację. Zakres tematyczny tych inwestycji także jest bardzo zróżnicowany - poczynając od bardzo innowacyjnych i pionierskich projektów, po typowe transportowe inwestycje infrastrukturalne. Zarówno liczba zidentyfikowanych przedsięwzięć, ich tematyka, jak i stopień przygotowania do realizacji wymagają szczegółowej analizy pod kątem wykonalności oraz możliwości ich sfinansowania. W pierwszej kolejności przeprowadzona zostanie analiza wykonalności i racjonalności ekonomicznej oraz strategicznej działań zapisanych w Porozumieniu. Dla strategicznych projektów rozpocznie się proces przygotowania do realizacji (sfinansowanie dokumentacji projektowej) oraz identyfikacja potencjalnych źródeł finansowania. Odbywać się to będzie przy aktywnej współpracy właściwych resortów.

Analiza wykonalności i racjonalności ekonomicznej projektów zostanie sfinansowana ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020. Instytucja odpowiedzialna: Departament Strategii Rozwoju, Ministerstwo Rozwoju.

W pierwszym etapie zostanie dokonana szczegółowa ocena przedsięwzięć zaproponowanych przez zespół WRDS w Katowicach pod kątem ich włączenia do Programu dla Śląska. Następnie na podstawie oceny merytorycznej, z listy propozycji WRDS, zostaną wybrane przedsięwzięcia w największym stopniu wpisujące się w cele Programu dla Śląska. Dla zidentyfikowanych projektów, w drugim etapie będą przeznaczone środki finansowe na wykonanie dokumentacji technicznej w zależności od ich oceny rozpocznie się proces poszukiwania dalszych źródeł finansowania.

Dla efektywnej realizacji Programu dla Śląska ważna będzie integracja działań i poszczególnych instrumentów, w tym także dostępnych na poziomie europejskim. **Inicjatywa Komisji Europejskiej *Coal and carbon-intensive regions to dodatkowa możliwość wsparcia regionów górniczych w transformacji strukturalnej.***

Przedsięwzięcie kluczowe

Inicjatywa Komisji Europejskiej *Coal and carbon-intensive regions*

Głównym zamierzeniem Inicjatywy KE jest wypracowanie pragmatycznych rozwiązań na rzecz wsparcia regionów górniczych i wysokoemisyjnych w procesie transformacji strukturalnej, w szczególności poprzez bardziej efektywne wykorzystanie dostępnych funduszy europejskich, instrumentów finansowych i programów zarządzanych przez Polskę dla wspierania inwestycji i reform strukturalnych.

Ideą działania jest pomoc Komisji Europejskiej dla regionów górniczych w dwóch wymiarach:

- restrukturyzacji regionów górniczych, w których zaprzestano wydobycia węgla (pod kątem infrastrukturalnym i społecznym),
- prac badawczo – rozwojowych dotyczących czystych technologii węglowych, alternatywnych form eksploatacji węgla oraz wykorzystywania i magazynowania CO₂.

Powyższa Inicjatywa została uruchomiona w związku z przyjęciem komunikatu „Czysta Energia dla Wszystkich Europejczyków” z 2016 r. i zawartym w nim pakiecie, w którym Komisja zobowiązała się do dokonania analizy dotyczącej sposobów skuteczniejszego poziomu wsparcia dla transformacji w regionach górniczych i wysokoemisyjnych.

Więcej informacji o potencjalnych źródłach finansowania Programu ze strony Komisji Europejskiej zawartych zostało w ostatnim rozdziale Programu.

Cel 1: Wzrost innowacyjności przemysłu i inwestycji rozwojowych w regionie

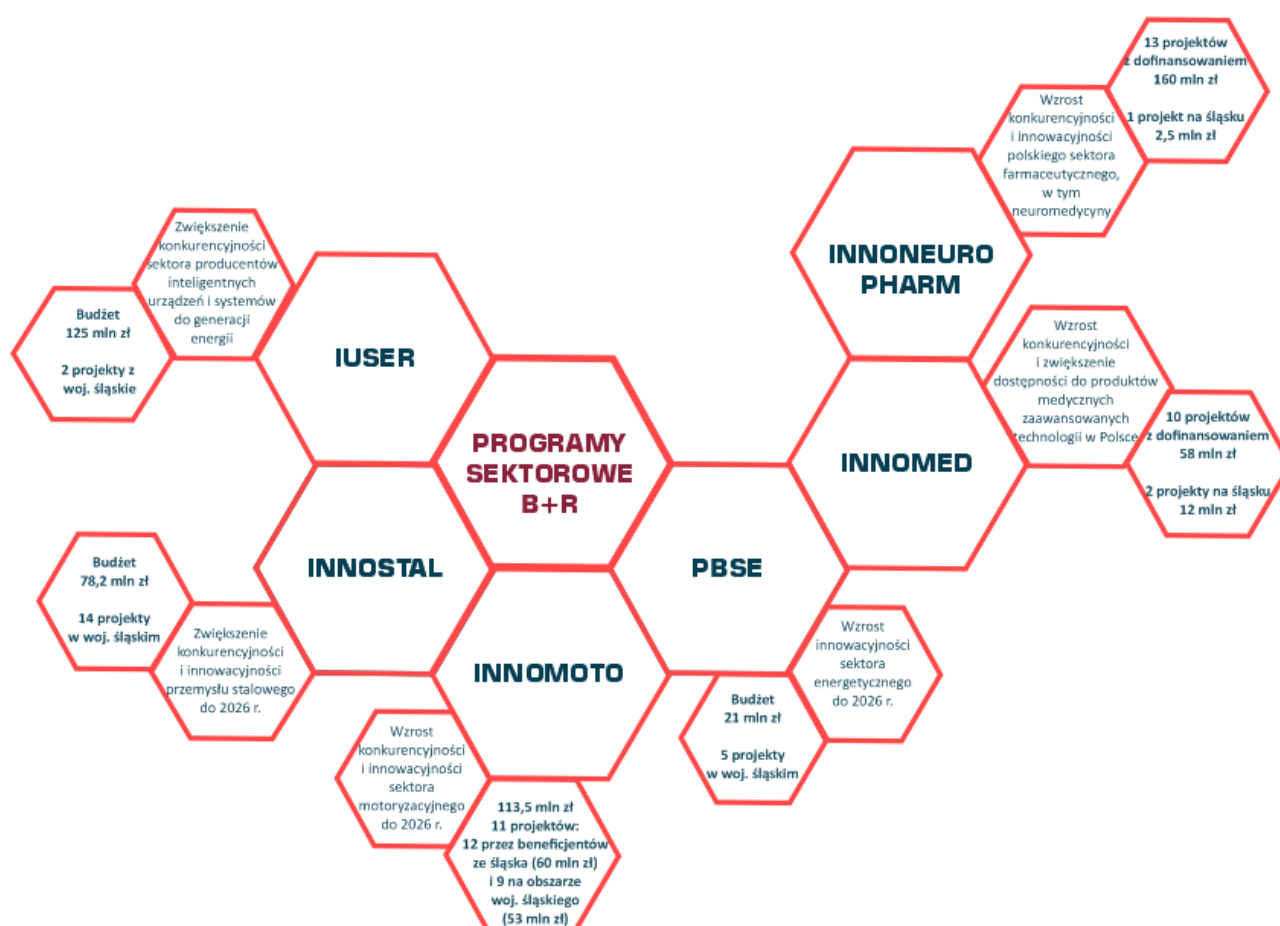
Cel dotyczy realizacji działań, które wzmocnią oraz wprowadzą na Śląsk **nowe formy działalności gospodarczej o wysokiej produktywności**, wykorzystującej potencjał przemysłowy regionu, który jest największy w kraju. Działania będą nakierowane na:

- **podniesienie poziomu innowacyjności gospodarki regionalnej**, w tym również na aktywizację gospodarczą i wzrost poziomu wykorzystania dostępnych instrumentów pobudzających gospodarkę, **inwestycje w nowoczesny przemysł oraz rozwijanie i promowanie współpracy biznesu z nauką**,
- **większą koncentrację uwagi na sektorze technologicznym i sektorze kreatywnym** jako dwóch filarach tworzącej się nowej gospodarki tzw. Gospodarki 4.0,
- **wzmocnienie regionalnych inteligentnych specjalizacji** spójnych z krajowymi inteligentnymi specjalizacjami tj.: **energetyki**, będącej ważnym sektorem gospodarczym regionu, **medycyny**, stanowiącej jeden z wyróżników województwa śląskiego w kraju oraz **technologiach informacyjnych i komunikacyjnych**, mających horyzontalne znaczenie dla rozwoju technologicznego, gospodarczego i społecznego regionu,
- **wsparcie wysokoproduktywnych sektorów dywersyfikujących strukturę gospodarczą województwa**, aby to one stały się czynnikami, które kształtować będą konkurencyjność Śląska i pozwoliły uniezależnić rozwój regionu od sektora wydobywczego, takich jak: **sektor motoryzacyjny czy hutniczy**,
- **testowanie i pełnoskalowe wdrażanie rozwiązań innowacyjnych z branży energetycznej**, która jest nie tylko kluczowym sektorem gospodarczym regionu, ale i gospodarki narodowej, wykorzystanie do tego istniejącego na Śląsku wyposażenia infrastrukturalnego (produkcji, przesyłu i konsumpcji energii), a także historycznej lokalizacji przemysłu.

Działania w tym celu uwzględniają potrzebę zarówno ochrony i zachowania istniejącego przemysłu, tam, gdzie jest to efektywne, jak i podjęcia wyzwania inwestowania w dalszy rozwój przemysłowy oparty na zrównoważonym rozwoju i gospodarce o obiegu zamkniętym (tzw. *circular economy*). Działania kierowane do przedsiębiorców będą z kolei dostosowane do ich specyfiki – wielkości przedsiębiorstwa, stadium jego rozwoju oraz kondycji finansowej.

Działanie 1.1 Wsparcie regionalnych specjalizacji i sektorów wysokoproduktywnych z wykorzystaniem programów sektorowych

Kształtowanie innowacyjnego potencjału regionu będzie realizowane poprzez wspieranie ze środków będących w dyspozycji Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (NCBR), **branż spójnych z profilem regionu oraz wysokoproduktywnych sektorów dywersyfikujących strukturę gospodarczą województwa**. Wsparcie to jest prowadzone i będzie kontynuowane w ramach sześciu horyzontalnych programów sektorowych finansowanych ze środków krajowego Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (PO IR), tj. programu **INNOSTAL, InnoNeuroPharm, INNOMED, INNOMOTO, PBSE i IUSER**, których realizacja może w największym stopniu przyczynić się do rozwoju gospodarczego i podniesienia konkurencyjności oraz innowacyjności śląskiego przemysłu. Podmioty z województwa śląskiego aktywnie uczestniczą w naborach organizowanych w ramach wskazanych programów sektorowych B+R, a łączna kwota dofinansowania często przekracza średnią dla wszystkich województw. Kontynuacja aktywności śląskich beneficjentów, a wraz z tym kolejne podpisane umowy na dofinansowanie projektów przyspieszą proces modernizacji śląskiej gospodarki w kierunku zwiększenia jej innowacyjności.

Rys. 2. Programy sektorowe B+R realizowane ze środków Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020.

Przemysł energetyczny to jeden z najważniejszych sektorów gospodarczych województwa śląskiego oraz gospodarki narodowej. W regionie znajduje się bardzo dobre wyposażenie infrastrukturalne. Dotyczy to zarówno infrastruktury produkcji, przesyłu, jak i konsumpcji energii. Silna pozycja branży energetycznej Śląska na tle reszty kraju wynika ponadto z dużej gęstości zaludnienia i lokalizacji przemysłu. Dodatkowe środki wspierające branżę energetyczną zostaną skierowane w ramach dwóch programów sektorowych: PBSE oraz IUSER.

Przedsięwzięcie horyzontalne

PBSE program sektorowy B+R

Celem programu jest zwiększenie liczby innowacji w sektorze elektroenergetycznym, ograniczenie poziomu emisji zanieczyszczeń generowanych przez przedsiębiorstwa z sektora elektroenergetycznego, zwiększenie udziału energii pozyskiwanej z odnawialnych źródeł energii (OZE) w miksie paliwowym sektora elektroenergetycznego oraz zwiększenie efektywności energetycznej i gotowości sektora do intensywnego rozwoju energetyki prosumenckiej.

Obszary badawcze, na których skupiają się prowadzone działania to:

- energetyka konwencjonalna,
- energetyka odnawialna,
- sieci elektroenergetyczne,
- nowe produkty i usługi.

Budżet pierwszego konkursu wynosił 150 mln zł. Do wsparcia rekomendowano 24 projekty na łączną kwotę dofinansowania prawie 93 mln zł. W przypadku 5 projektów miejscem ich realizacji będzie województwo śląskie. Łączna wartość dofinansowania dla tych projektów wynosi 21 mln zł.

Ramowy harmonogram realizacji programu PBSE zakłada przeprowadzenie 4 konkursów. Drugi konkurs z alokacją 120 mln zł zrealizowany został w IV kwartale 2017 r.

W ramach programu PBSE w województwie śląskim dofinansowanie w wysokości blisko 6 mln zł uzyskał projekt, którego celem jest umożliwienie zmniejszonej produkcji energii elektrycznej w czasie doliny cenowej i obniżenie w ten sposób straty związanej z koniecznością wytwarzania elektryczności poniżej kosztów zmiennych. Przewiduje się, że proponowane rozwiązanie pozwoli na obniżenie minimum technicznego bloków do poziomu ok. 25% mocy znamionowej. Pozytywnym aspektem implementacji technologii jest także możliwość zapewnienia wymaganej rezerwy mocy dla systemu elektroenergetycznego przy wykorzystaniu mniejszej liczby bloków.

Innym ciekawym przedsięwzięciem z zakresu energetyki, które zyskało dofinansowanie ze środków PO IR 2014-2020 jest projekt, którego celem jest opracowanie innowacyjnej technologii generacji energii elektrycznej z hutniczych gazów odpadowych z jednoczesnym ograniczeniem emisji jonów chloru w ściekach. Projekt zostanie przeprowadzony przez zespół pracowników Huty Cynku „Miasteczko Śląskie” S.A. we współpracy z podwykonawcą: Instytutem Chemicznej Przeróbki Węgla w Zabrze.

Elastyczność istniejących bloków energetycznych przy ograniczonych nakładach inwestycyjnych

Beneficjenci: RAFAKO, Biuro studiów, projektów i realizacji "ENERGOPROJEKT-KATOWICE", TAURON Wytwarzanie S.A.

Wartość projektu: 9,6 mln zł, w tym **5,7 mln zł dofinansowania**

Czas realizacji: wrzesień 2017 r. – listopad 2020 r.

Efektywna generacja energii elektrycznej z hutniczych gazów odpadowych z ograniczeniem emisji jonów chloru do środowiska

Beneficjent: Huta Cynku „Miasteczko Śląskie” S.A.

Wartość projektu: 3,9 mln zł, w tym **1,8 mln zł dofinansowania**

Czas realizacji: 2017 r. – 2019 r.

Przedsięwzięcie horyzontalne

IUSER program sektorowy B+R

Celem programu IUSER jest zwiększenie konkurencyjności międzynarodowej sektora producentów inteligentnych urządzeń i systemów do generacji energii oraz zarządzania systemami i elementami energetyki rozsianej.

Program sektorowy IUSER został zainicjowany przez Krajową Izbę Gospodarczą Elektroniki i Telekomunikacji (KIGEiT).

Obszary badawcze, na których skupiają się działania programu sektorowego IUSER to:

- magazynowanie energii w systemach użytkowników końcowych;
- sterowanie generacją i energią w układach rozsianych użytkowników końcowych;
- technologie w obszarze systemów i urządzeń zwiększania efektywności energetycznej;

- rozwój technologii dla konstrukcji urządzeń Internetu Rzeczy (IoT) dla realizacji usług M2M;
- rozwój systemów, urządzeń i oprogramowania dla bezpieczeństwa sieci infrastruktury krytycznej.

Budżet pierwszego konkursu, realizowanego na przełomie 2015 i 2016 r., wynosił 125 mln zł. Do wsparcia rekomendowano 11 projektów na łączną kwotę dofinansowania prawie 55 mln zł. W przypadku 2 projektów miejscem ich realizacji jest województwo śląskie. Łączna wartość dofinansowania dla tych projektów wynosi blisko 8 mln zł.

Drugi konkurs w Programie IUSER, z alokacją 150 mln zł, trwać będzie od 19 marca do 21 maja 2018 r.

Branża medyczna stanowi na Śląsku istotny element systemu usług publicznych o wysokim standardzie, o czym świadczy m.in. druga największa w skali kraju liczba lekarzy przypadających na 10 tys. ludności. Województwo śląskie, a w szczególności aglomeracja górnośląska, uznawane są dziś w skali kraju za wiodące ośrodki na przykład w zakresie: kardiologii, onkologii, ortopedii, traumatologii, leczenia oparzeń. Wraz ze wzmacnianiem pozycji naukowej i klinicznej śląskich środowisk medycznych przy szpitalach pojawiły się instytuty zajmujące się inżynierią medyczną, a także biotechnologiami. W kontekście innowacyjnego rozwoju Śląska ważne jest wzmacnianie synergii pomiędzy istniejącym zapleczem klinicznym, a rozwijającą się wokół niego siecią ośrodków badawczo-naukowych oraz firm działających w branży medycznej.

Wyzwaniem dla regionu powinno stać się uzyskiwanie znaczących efektów mnożnikowych zarówno w postaci rosnącej jakości świadczonych usług zdrowotnych, jak i w postaci przychodów z komercjalizacji wiedzy medycznej wygenerowanej w regionie. Z perspektywy technologicznego rozwoju branży medycznej w regionie istotnym wsparciem są programy sektorowe INNOMED i InnoNeuroPharm, na które zostaną skierowane dodatkowe środki z poziomu krajowego.

Przedsięwzięcie horyzontalne

INNOMED program sektorowy B+R

Celem programu sektorowego INNOMED jest podniesienie konkurencyjności polskiej gospodarki i zwiększenie dostępności do produktów medycznych zaawansowanych technologii dla chorych w Polsce. Celami szczegółowymi programu są:

1. Zwiększenie liczby opracowanych i wdrożonych innowacyjnych technologii w Polsce
2. Wzmocnienie współpracy pomiędzy grupami naukowymi dysponującymi odpowiednim know-how i infrastrukturą badawczą a działami B+R firm farmaceutycznych.

Program jest rezultatem porozumienia zawartego pomiędzy Narodowym Centrum Badań i Rozwoju a grupą przedsiębiorstw stowarzyszonych w Polskiej Platformie Technologicznej Innowacyjnej Medycyny. Obszary badawcze, na których skupiają się działania programu to:

- technologie inżynierii medycznej, w tym biotechnologie medyczne w onkologii,
- diagnostyka i terapia, w tym terapia spersonalizowana w chorobach nowotworowych,
- wytwarzanie produktów leczniczych do zastosowań w onkologii.

W ramach POIR 2014-2020 zrealizowano jeden nabór na projekty wpisujące się w program INNOMED. Kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach tego konkursu wynosiła 95 mln zł. Do wsparcia rekomendowano 10 projektów, na łączną kwotę dofinansowania 58 mln zł, w tym 2 projekty w woj. śląskim na łączną kwotę dofinansowania: 12 mln zł.

Jednym z przykładowych projektów realizowanych w ramach programu INNOMED jest zwiększenie skuteczności diagnostycznej obrazowania dynamicznego po wzmocnieniu kontrastowym w spersonalizowanej onkologii poprzez ekstrakcję nowych i ulepszonych biomarkerów. System będzie pozwalał na interaktywną współpracę interdyscyplinarnych zespołów ekspertów w czasie rzeczywistym w celach diagnostycznych. Umożliwi redukcję kosztów i pozwoli na zapewnienie spersonalizowanej opieki medycznej oraz będzie mógł zostać użyty do zdalnej nauki i współpracy pomiędzy ekspertami.

Z kolei dzięki innemu projektowi możliwe będzie stworzenie systemu nawigacji obrazowej wspomagającego niszczenie ogniskowych w jamie brzusznej za pomocą

Zwiększenie skuteczności diagnostycznej obrazowania dynamicznego po wzmocnieniu kontrastowym w spersonalizowanej onkologii poprzez ekstrakcję nowych i ulepszonych biomarkerów.

Beneficjent: FUTURE PROCESSING SP. Z O.O

Wartość projektu: 19,4 mln zł, w tym 9 mln zł dofinansowania

Czas realizacji: 2016 r. – 2018 r.

technik małoinwazyjnych. Osiągnięcie celu projektu umożliwi wykorzystanie systemu w kluczowych fazach procesu leczenia nowotworów jamy brzusznej.

System wspomagający niszczenie zmian nowotworowych w jamie brzusznej technikami małoinwazyjnymi

Beneficjent: EVERTOP sp. z o.o.

Wartość projektu: 4 mln zł, w tym 3,1 mln zł dofinansowania

Czas realizacji: 2017 r. – 2019 r.

Przedsięwzięcie horyzontalne

InnoNeuroPharm program sektorowy B+R

Celem programu sektorowego InnoNeuroPharm jest wzrost konkurencyjności i innowacyjności polskiego sektora farmaceutycznego, w tym neuromedycyny.

Program InnoNeuroPharm został ustanowiony na wniosek Polskiego Związku Pracodawców Przemysłu Farmaceutycznego (PZPPF).

Obszary badawcze, na których skupiają się działania programu sektorowego InnoNeuroPharm to:

- innowacyjne produkty lecznicze,
- innowacyjne technologie wytwarzania produktów leczniczych,
- innowacyjne metody diagnostyczne i nowe biomarkery o praktycznych zastosowaniach diagnostyczno-predykcyjnych w zakresie neuromedycyny,
- innowacyjne metody rehabilitacji chorych w neuromedycynie,
- rozwój narzędzi wspierających badania nad produktami leczniczymi.

Kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach pierwszego konkursu wynosiła 190 mln zł. W wyniku oceny wniosków o dofinansowanie do wsparcia rekomendowano 13 projektów na kwotę dofinansowania 160 mln zł, w tym 1 projekt realizowany w woj. śląskim na kwotę dofinansowania blisko 2,5 mln zł.

W przyszłości planowane jest uruchomienie dwóch konkursów: pierwszy w terminie od 3 sierpnia do 2 października 2018 r. oraz drugi w I połowie 2020 r.

Ważną gałęzią gospodarki na Śląsku jest hutnictwo. Poprawie konkurencyjności omawianej branży ma służyć program sektorowy INNOSTAL, który ma na celu finansowanie badań przemysłowych oraz prac rozwojowych nad innowacyjnymi rozwiązaniami dla przemysłu stalowego.

Przedsięwzięcie horyzontalne

INNOSTAL program sektorowy B+R

Celem programu sektorowego INNOSTAL jest zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności przemysłu stalowego w perspektywie do 2026 roku. Program został zainicjowany przez Hutniczą Izbę Przemysłowo-Handlową (HIPH).

Obszary tematyczne, na których skupią się działania programu dotyczą:

- nowych i ulepszonych wyrobów stalowych oraz technologii ich wytwarzania,
- nowych i ulepszonych materiałów wsadowych i stopów do produkcji hutniczej,
- odzysku i recyklingu surowców z odpadów metalurgicznych i złomu,
- optymalizacji zużycia energii, materiałów wsadowych, mediów oraz narzędzi i osprzętu hutniczego,
- innowacyjnych systemów i technologii zmniejszających szkodliwe emisje do środowiska,
- innowacyjnych rozwiązań unowocześniających i wspomagających hutnicze procesy technologiczne.

Alokacja pierwszego konkursu programu INNOSTAL wynosiła 134 mln zł. W ramach 20 wniosków rekomendowanych do wsparcia, 14 projektów pochodziło z woj. śląskiego, a łączna kwota ich dofinansowania to 78,2 mln zł.

Drugi konkurs, z alokacją 95 mln zł ze środków POIR 2014-2020 był realizowany do 8 grudnia 2017 r. Łącznie planowane jest zorganizowanie czterech edycji naborów wniosków w ramach konkursu.

Jeden z projektów realizowanych na Śląsku w ramach programu INNOSTAL zakłada opracowanie innowacyjnej technologii produkcji stopów żelaza z krzemem i glinem na bazie odpadów przemysłowych pozyskiwanych zwłaszcza z górnictwa. Produkowany stop będzie ekonomiczniejszą alternatywą dla przemysłu stalowniczego stosującego oddzielnie żelazokrzem i aluminium. Opracowana technologia będzie miała również pozytywny efekt środowiskowy wynikający z wykorzystania odpadów przemysłowych. Wartość dofinansowania w ramach projektu to ponad 9 mln zł.

Opracowanie innowacyjnej technologii produkcji stopów żelaza z krzemem i glinem na bazie odpadów przemysłowych zwłaszcza pozyskiwanych z górnictwa

Podmiot realizujący: RE ALLOYS sp. z o.o

Wartość projektu: Ponad 23 mln zł, w tym 9,3 mln zł dofinansowania

Czas realizacji: 2016 r. – 2018 r.

Perspektywnym i istotnym z punktu widzenia skali sektorem na Śląsku jest przemysł motoryzacyjny. Jest to branża o dużym potencjale rozwojowym, zwłaszcza w kontekście stosowania nowych technologii przyczyniających się do obniżenia poziomu emitowanych zanieczyszczeń powietrza. Rozwijanie innowacji w tym obszarze jest istotne z dwóch względów – przyczyni się to do wzrostu konkurencyjności ważnej w skali regionu gałęzi gospodarki oraz doprowadzi do poprawy stanu środowiska przyrodniczego. Służy temu program sektorowy INNOMOTO.

Przedsięwzięcie horyzontalne

INNOMOTO program sektorowy B+R

Program dotyczy sektora motoryzacyjnego, a jego głównym celem jest wzrost konkurencyjności i innowacyjności branży motoryzacyjnej w perspektywie do roku 2026. Obszary badawcze, na których skupią się prowadzone działania to:

- innowacyjne technologie produkcji, regeneracji, odzysku i recyklingu,
- innowacyjne pojazdy i napędy,
- innowacyjne części, komponenty i systemy do zastosowania w pojazdach.

W wyniku oceny projektów złożonych w I konkursie do wsparcia rekomendowano 50 projektów na łączną kwotę dofinansowania 253,3 mln zł w tym 11 projektów ze Śląska na łączną kwotę 60 mln zł.

Ramowy harmonogram realizacji programu INNOMOTO zakłada przeprowadzenie 3 konkursów. Drugi konkurs planowany jest do przeprowadzenia w terminie 11 maja – 10 lipca 2018 r. Jego budżet wynosił będzie 300 mln zł.

O silnym potencjale sektora motoryzacyjnego w regionie świadczy szereg nowych inwestycji do realizacji na terenie województwa ze środków POIR 2014-2020. Wykorzystanie programu INNOMOTO w połączeniu ze wsparciem elektromobilności (patrz działanie 1.4) może doprowadzić do większej liczby podobnych projektów oraz wzmocnienia roli tego sektora w rozwoju Śląska.

Utworzenie Centrum Badawczo-Rozwojowego – ośrodka badań nad konstrukcją i procesem produkcyjnym układów kierowniczych ze wspomaganiem elektrycznym

W wyniku realizacji projektu powstanie 15 miejsc pracy dla pracowników B+R. Centrum Badawczo-Rozwojowe będzie ośrodkiem badań nad konstrukcją i procesem produkcyjnym układów kierowniczych ze wspomaganiem elektrycznym, którego realizacją zajmuje się Nexteer Automotive Poland Sp. z o.o.

Celem inwestycji w infrastrukturę B+R jest dofinansowanie inwestycji firm w aparaturę, sprzęt, technologie i inną niezbędną infrastrukturę, która służyć będzie prowadzeniu prac badawczo-rozwojowych na rzecz tworzenia innowacyjnych produktów i usług. Oferowane wsparcie przyczyni się do tworzenia i rozwijania badań i rozwoju w przedsiębiorstwach.

Planowana całkowita wartość projektu to 22,9 mln zł, a dofinansowanie wynosi 4,7 mln.

Specjalistyczne kontenery dla przemysłu samochodowego - innowacyjna technologia przetwarzania odpadów blach

Celem projektu jest uruchomienie produkcji typoszeregu specjalistycznych kontenerów, pojemników i ich elementów stosowanych głównie w przemyśle samochodowym, poprzez wdrożenie innowacyjnej technologii przetwarzania odpadów blach stalowych w województwie śląskim.

Planowana całkowita wartość projektu wynosi 6,7 mln zł, a dofinansowanie z UE to 2 mln zł.

Wprowadzenie na rynek światowy innowacyjnych produktów dla branży automotive opartych o przeprowadzone prace B+R

Celem projektu jest wprowadzenie na rynek międzynarodowy innowacyjnych produktów z branży EPP w postaci kształtek z tworzywa EPP wraz z wkładkami metalowymi i tworzywowymi dla branży samochodowej w województwie śląskim. Koncepcja tych innowacyjnych produktów powstała w wyniku prac B+R przeprowadzonych częściowo samodzielnie przez przedsiębiorstwo oraz częściowo zleconych podmiotom zewnętrznym.

Planowana całkowita wartość projektu to 16,2 mln zł, natomiast planowane dofinansowanie UE wynosi 4,6 mln zł.

Internacjonalizacja sprzedaży urządzeń do diagnostyki bezpieczeństwa jazdy pojazdów samochodowych

Projekt jest realizowany w ramach programu promocji branży części samochodowych i lotniczych. Beneficjentem jest firma W.S.O.P. Sp. z o.o., która planuje wprowadzić na rynki światowe produkowane przez siebie linie diagnostyczne do kontroli bezpieczeństwa jazdy oraz inne produkty, jakie aktualnie projektuje i wdroży w niedalekiej przyszłości dla stacji kontroli pojazdów i serwisów samochodowych oraz ośrodków dydaktycznych.

Działania promocyjne prowadzone będą na czterech rynkach perspektywicznych - w Rosji, Australii, RPA i Meksyku oraz w ramach imprez targowych mających charakter międzynarodowy, gromadzących potencjalnych partnerów z różnych krajów świata (Automechanika Frankfurt, Sao Paulo, Equip Auto w Paryżu) lub interesujących ze względu na potencjał rynku krajowego targi lokalne (Birmingham, Poznań).

Planowana całkowita wartość projektu wynosi 1,2 mln zł, a planowane dofinansowanie UE to 598 tys. zł.

Działanie 1.2 Aktywizacja gospodarcza i przyciąganie nowych inwestycji

Śląsk wymaga aktywnej polityki Rządu sprzyjającej lokowaniu nowych inwestycji w województwie, szczególnie produkcyjnych i tworzących trwale miejsca pracy zgodne z profilem rozwojowym wykorzystującym nowoczesne technologie, potencjał środowiska naukowo-badawczego i atrakcyjne warunki infrastrukturalne regionu. Bardzo ważnym zadaniem na przyszłość jest ponowne wykorzystanie obszarów zdegradowanych, pokopalnianych, przemysłowych na cele inwestycyjne.

W ramach nowej polityki inwestycyjnej wdrożona zostanie ustawa o zasadach wspierania nowych inwestycji, która zmodyfikuje system zwolnień podatkowych na realizację nowych inwestycji obecnie funkcjonujący jako specjalne strefy ekonomiczne. W ramach zmian specjalne strefy ekonomiczne zostaną dostosowane do potrzeb i oczekiwań dzisiejszej gospodarki, co wspomogę inwestycje mające wpływ na lokalną społeczność oraz na gospodarkę – zarówno lokalną, jak i krajową.

Ustawa wprowadzi kryteria jakościowe oceny inwestycji, złagodzone kryteria dla mikro i małych przedsiębiorstw oraz dla inwestycji lokowanych w średnich miastach tracących swoje znaczenie społeczno-gospodarcze. Złagodzenie kryteriów dla mikro i małych firm ma zachęcić do inwestycji i korzystania ze wsparcia firmy z polskim kapitałem.

Nowa koncepcja zakłada wprowadzenie czterech kluczowych dla Śląska zmian, które stanowią odpowiedź na potrzeby przedsiębiorstw i gospodarki. Są to:

1. Możliwość skorzystania ze zwolnień od podatku dochodowego na każdym terenie, na którym można inwestować - po wprowadzonej zmianie tereny w całej Polsce staną się bardziej dostępne dla inwestorów. Zniknie ograniczenie terytorialne co do wyznaczonej liczby hektarów, a także długotrwały proces włączania terenów do stref, co w konsekwencji doprowadzi do znaczącego zwiększenia potencjału atrakcyjnych terenów inwestycyjnych na Śląsku.
2. Zniesienie daty granicznej, do której można będzie wnioskować o zwolnienie.
3. Nowy standard obsługi inwestora – rozszerzenie możliwości Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej spółki zarządzającej (KSSE).
4. Nacisk na inwestycje o dużej wartości dodanej poprzez wprowadzenie kryteriów oceniających jakość inwestycji. Kryteria ilościowe tj. nakłady inwestycyjne dopasowane do warunków gospodarczych w konkretnej lokalizacji.

W ramach nowego modelu spółki zarządzającej, w tym KSSE zostaną regionalnym koordynatorem udzielania pomocy publicznej w zakresie zwolnień podatkowych i dotacji rządowej. Obsługa inwestorów będzie realizowana przy ścisłej współpracy z JST, instytucjami badawczymi, edukacyjnymi i otoczenia biznesu. Rozszerzając swoją ofertę Spółki staną się centrum wiedzy na temat warunków inwestycyjnych w regionie. Dodatkowo, będą kontynuować specjalizację w branżach i sektorach, w których mają przewagę kompetencyjne. Aby wzmocnić skuteczność instytucji zaangażowanych w aktywizację gospodarczą i przyciąganie nowych inwestycji istotne jest wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego w kreowaniu rozwoju gospodarczego i przyciąganiu inwestycji rozwojowych oraz aktywne stymulowanie zmian na rynku pracy odpowiadających na potrzeby przedsiębiorców i rozwoju technologicznego strategicznych branż regionu. W tym celu wzmocniona zostanie współpraca najważniejszych instytucji w regionie w zakresie rynku pracy, kształcenia wyższego i specjalistycznego, B+R i Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, której rola docelowo zostanie rozszerzona o nowe zadania w zakresie stworzenia sieci stałych powiązań z tymi instytucjami i pomostu ze sferą biznesu.

Przedsięwzięcie studialne

Regionalna Platforma Aktywizacji Gospodarczej (KSSE+)

Celem projektu jest stworzenie platformy zapewniającej kompleksowe usługi w zakresie doradztwa inwestycyjnego, rozwoju przedsiębiorczości i sieciowania kluczowych podmiotów kreujących wzrost gospodarczy i zatrudnienie w regionie. Ideą przedsięwzięcia jest wypracowanie docelowego modelu aktywizacji gospodarczej wykorzystującego potencjał Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A., w tym zasoby, doświadczenie i wiedzę KSSE, która dzięki wejściu w życie nowej ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i rozszerzeniu zasięgu terytorialnego rozwinie również zakres podmiotowy świadczonych usług w kierunku stworzenia kompleksowego pakietu wsparcia oferowanego w jednym miejscu przez jedną instytucję (*one stop shop*).

Docelowo pakiet zadań KSSE dotyczyć będzie zapewnienia współpracy pomiędzy podmiotami publicznymi i prywatnymi w następujących obszarach:

⇒ Wsparcia menadżerskiego w zakresie zagospodarowania inwestycyjnego gmin z województwa śląskiego

Dotyczy to wypracowania współpracy wszystkich gmin z regionu z KSSE dla pobudzenia ich rozwoju gospodarczego i zbudowania menadżerskiego modelu zarządzania terenami inwestycyjnymi i zindywidualizowanego podejścia. Będzie to również służyło przywróceniu na rynek terenów o gorszej jakości inwestycyjnej.

W tym celu przygotowany zostanie również mechanizm wspierania i przyciągania inwestycji na tereny zdegradowane, m.in. wyłączone z eksploatacji górniczej, pohutnicze i przemysłowe, który będzie służył wypracowaniu optymalnego modelu finansowania przy wykorzystaniu najbardziej dopasowanych do potrzeb dostępnych instrumentów finansowych (w tym m.in. regionalnej oferty EBI, BGK czy Towarzystwa Finansowego Silesia).

⇒ Zapewnienia dostępności do odpowiednio wykwalifikowanej kadry pracowniczej

Dla poprawy jakości i dostępności kadr na regionalnym rynku pracy opracowany zostanie mechanizm współpracy instytucji wspierających rynek pracy (WUP, agencje pracy, akademickie biura karier, szkoły zawodowe i centra kształcenia ustawicznego), w którym KSSE będzie tworzyła pomost z potrzebami przedsiębiorców, inwestorów i podmiotów reinwestujących na Śląsku. Potencjał strefy wykorzystujący jednocześnie zbudowanie relacji z najlepszymi wyspecjalizowanymi agencjami w kraju i za granicą, zapewni profesjonalnie określenie potrzeb przedsiębiorców w zakresie oczekiwanych profili pracowników oraz wsparcie instytucji wspierających pracowników w poszukiwaniu pracy.

⇒ Wsparcia kształcenia specjalistycznego i badań rozwojowych zgodnych z oczekiwaniami pracodawców

W tym obszarze opracowany zostanie na poziomie regionalnym mechanizm stałych powiązań międzyinstytucjonalnych służących najefektywniejszemu kształceniu w systemie dualnym tj. pomiędzy szkołami średnimi, wyższymi i pracodawcami, który umożliwił będzie m.in. stałe dostosowanie kształcenia do potrzeb praktycznych, doskonalenie kadry i rozwijanie innowacyjnych metod nauczania. Będzie to służyło m.in. odbudowie różnorodności zawodowej i podniesieniu rangi kształcenia zawodowego, eliminacji funkcjonujących, nieefektywnych rozwiązań oraz wypracowaniu rozwiązań systemowych dla kształcenia zawodowego „szytego na miarę” oraz dla dualnego systemu kształcenia studentów.

⇒ Wsparcia dla kreacji i zarządzania procesami innowacyjnymi

Rolą strefy będzie stworzenie na Śląsku jednej wspólnej, aktywnej przestrzeni dla innowatorów, dopasowanej do ich unikalnych potrzeb i wyposażonej w niezbędne, nowoczesne narzędzia pracy, wsparcie doradcze, mentoring oraz dostęp do najlepszych startupowych i innowacyjnych *success stories* w Polsce i na świecie.

Dodatkowym czynnikiem stymulującym rozwój gospodarczy firm regionu śląskiego będą dedykowane narzędzia takie jak:

- realizowane cyklicznie przez KSSE warsztaty informacyjne z obszarów firm o wzajemnie uzupełniającym się profilu (business mixer). Celem działania jest odpowiedź na zapotrzebowanie przedsiębiorców w spółki partnerskie i podwykonawcze i budowanie wzajemnych relacji między firmami o uzupełniającym się profilu,
- stworzenie platformy informacyjnej z podziałem na branże której celem będzie dostarczanie bieżących informacji o wszelkich aktywnościach grupy PFR dedykowanych dla przedsiębiorców, w szczególności (produktach finansowych, doradczych, analitycznych. Programach dedykowanych sektorowych. Misjach gospodarczych realizowanych przez PALiH). Działanie to jest odpowiedzią na jednoznaczny głos przedsiębiorców świadczący o braku informacji o ofercie podmiotów centralnych, a co za tym idzie braku możliwości skorzystania z niej,
- stworzenie multimedialnej informacji o terenach strefowych wraz z mappingiem branżowym i analogicznie do grupy PFR jedną infolinią dla inwestora,
- pilotażowa rewitalizacja i aktywizacja gospodarcza w partnerstwie KSSE i Spółki Restrukturyzacji Kopalń
- przygotowanie KSSE na wdrożenie nowych standardów ustawy,
- stworzenie bazy kierunków eksportu z podziałem na branże i przy ścisłej współpracy z PALiH,
- tworzenie dla samorządów programów aktywizacji terenów inwestycyjnych poprzez wsparcie managerskie (zdecydowana część samorządów boryka się z problemem braku kadr specjalizujących się w procesach inwestycyjnych co przekłada się na niską efektywność oferty inwestycyjnej).

Realizacja projektu podzielona zostanie na dwie fazy: przygotowawczą i wdrożeniową. W ramach fazy przygotowawczej opracowane zostaną modele funkcjonowania poszczególnych modułów wraz z propozycjami zmian instytucjonalno-prawnych pozwalających na rozpoczęcie świadczenia usług oraz identyfikacją i zagwarantowaniem źródeł finansowania. W ramach fazy wdrożeniowej zwiększony zostanie zakres i zasięg obszarowo-podmiotowy świadczonych przez KSSE usług, jak również nastąpi zwiększenie zdolności instytucjonalnej KSSE. Wdrożenie projektu powiązane będzie z uruchomieniem

systemu monitoringu i ewaluacji świadczonych usług, tak aby były one w największym stopniu dostosowane do potrzeb rynkowych. W efekcie wypracowania docelowego modelu w zakresie aktywizacji gospodarczej, mogą zostać zidentyfikowane potrzeby zmian prawa powszechnie obowiązującego na poziomie krajowym. Jeśli takowe się pojawią - zostaną one rekomendowane właściwym instytucjom publicznym.

Z poziomu krajowego ważnym partnerem transformacji i dalszego uprzemysławiania regionu będzie **Polska Agencja Inwestycji i Handlu (PAIH)**, która w ramach strategii przyciągania nowych inwestycji zagranicznych istotnie koncentruje swoją działalność na ukierunkowaniu tych inwestycji na Śląsku. PAIH aktywnie współpracuje z Centrum Obsługi Inwestora w Katowicach oraz działającymi na terenie województwa specjalnymi strefami ekonomicznymi (Katowicka i Mielecka) w zakresie katalogowania i wizytowania śląskich terenów inwestycyjnych.

Przedsięwzięcie kluczowe

Przyciąganie zagranicznych inwestycji

Przyciąganie zagranicznych inwestycji przez Polską Agencję Inwestycji i Handlu to m.in. obsługa 28 projektów o łącznej wartości ponad 615,73 mln EUR i planowanym zatrudnieniu 7165 osób, dla których województwo śląskie jest rozważane jako potencjalna lokalizacja inwestycyjna.

Aktualnie w projektach realizowanych przez PAIH, duże zainteresowanie Śląskiem wykazują zagraniczni poddostawcy branży motoryzacyjnej (projekty uruchomienia fabryki systemów chłodzących, łożysk, drutów miedzianych, głośników samochodowych itp.), jak również sektora opakowaniowego oraz budowlanego. Główne kierunki pochodzenia kapitału tych inwestycji to USA, Korea Południowa, Holandia, Belgia i Portugalia. W 2016 r., przy aktywnym współudziale PAIH, swoje inwestycje na Śląsku ogłosiły następujące firmy: amerykańska Johnson Controls (Żory), japońska NGK Ceramics (Dąbrowa Górnicza) oraz koreańska Sekonix (Żory).

Tereny inwestycyjne ze Śląska biorą udział w konkursie „Grunt na Medal” w wyniku którego wyłaniane są najbardziej atrakcyjne grunty inwestycyjne pod przyszłe zakłady produkcyjne. W swojej bazie terenów inwestycyjnych PAIH posiada 166 ofert typu greenfield i 37 ofert typu brownfield z województwa śląskiego.

W 2016 r. do 106 projektów przekazano 1748 lokalizacji, w tym z woj. śląskiego do 41 projektów przekazano 193 lokalizacji (ok. 39% zapytań do projektów trafiało do Śląska).

W 2017 r. do 48 projektów przekazano 1154 lokalizacji, w tym z woj. śląskiego do 26 projektów przekazano 217 lokalizacji (ok. 54% zapytań do projektów trafiało do Śląska).

Najpopularniejsze sektory: motoryzacyjny, drzewny, elektroniczny, energetyczny, energia odnawialna, IT, metalowy, opakowaniowy, spawalniczo-lakierniczy, spożywczy.

Na skutek działań PAIH w ostatnim czasie potwierdzone zostały dwie ważne inwestycje na Śląsku. Pierwsza z nich dotyczy **rozbudowy istniejącej już huty szkła w Częstochowie przez amerykański koncern Guardian Industries**. Nakłady inwestycyjne w ramach projektu to ok. 100 mln EUR, a sam projekt przyczyni się do powstania 90 nowych miejsc pracy. Oprócz tego firma JCommerce planuje utworzenie w Katowicach **Industrial Innovation Center**, gdzie tworzone będą aplikacje oraz platformy technologiczne na potrzeby klientów firmy.

Kluczowym w zakresie zwiększenia skuteczności pozyskiwania inwestycji na Śląsku będzie przygotowanie dobrych terenów inwestycyjnych. Na chwilę obecną bowiem na Śląsku znajdują się jedynie dwa tereny inwestycyjne o wielkości ponad 30 ha – w Dąbrowie Górniczej i Zabrze, z czego pierwszy z nich z uwagi na znaczne pofałdowanie terenu tylko w nielicznych przypadkach przechodzi do dalszej rywalizacji o przyciągnięcie konkretnych inwestycji.

Rozbudowa huty szkła w Częstochowie

Efekt projektu: 90 nowych miejsc pracy

Podmiot realizujący: Guardian Industries

Wartość projektu: ok. 100 mln EUR

Utworzenie Industrial Innovation Center

Podmiot realizujący: JCommerce

Wartość projektu: środki trwałe 1,025 mln zł + dwuletnie koszty pracy: 21,248 mln zł

Czas realizacji: 2017 – 2020

Działanie 1.3 Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości

Dla przyspieszenia tempa rozwoju gospodarczego niezbędne jest również wspieranie obecnych już na Śląsku podmiotów gospodarczych. Wsparcie powinno być w jak największym stopniu dostosowane do specyfiki danego przedsiębiorstwa – jego wielkości, czasu funkcjonowania na rynku oraz kondycji finansowej. Realizowane wcześniej wsparcie dla przedsiębiorców było rozproszone i nieskoordynowane, gdyż odbywało się w ramach wielu instytucji i agencji państwowych. Działania te zostały zintegrowane poprzez utworzenie Polskiego Funduszu Rozwoju, który stworzy dedykowaną Programowi stronę internetową oraz infolinię ukierunkowując swoją ofertę na rozwój Śląska.

Przedsięwzięcie horyzontalne**Pakiety usług finansowych i pozafinansowych oferowane przez Polski Fundusz Rozwoju dla sektora MŚP**

Polski Fundusz Rozwoju to grupa instytucji finansowych i doradczych w skład której wchodzi: Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych S.A. (KUKE), Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. (ARP), Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK), Bank Gospodarstwa Krajowego Nieruchomości (BGKN), Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) oraz Polska Agencja Inwestycji i Handlu (PAIH). Każda ze wskazanych instytucji wybrała spośród swojej oferty, szereg działań ukierunkowanych na wsparcie sektora MŚP.

Wsparcie oferowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości

- ⇒ Proinnowacyjne usługi IOB dla MŚP
- ⇒ Bony na innowacje
- ⇒ Finansowanie ochrony własności przemysłowej
- ⇒ Finansowanie wdrożeń wyników prac B+R o wysokim potencjale rynkowym - Badania na rynek

Wsparcie oferowane przez Bank Gospodarstwa Krajowego

- ⇒ Fundusz pożyczek i kredytów studenckich
- ⇒ Kredyt na innowacje technologiczne
- ⇒ Pierwszy biznes - Wsparcie w starcie
- ⇒ Gwarancje kredytowe dla MŚP (de minimis)
- ⇒ Kredyt ze środków EBI

Wsparcie oferowane przez Agencję Rozwoju Przemysłu

- ⇒ ARP Games
- ⇒ Akceleracja biznesowa w branżach innowacyjnych
- ⇒ Sieć Otwartych Innowacji
- ⇒ Platforma Transferu Technologii

Wsparcie oferowane przez PFR Ventures

- ⇒ Fundusze Venture Capital

Przedsięwzięcie horyzontalne

Pakiety usług finansowych i pozafinansowych oferowane przez Polski Fundusz Rozwoju wspierające duże inwestycje oraz ekspansję zagraniczną

Polski Fundusz Rozwoju oferuje również szereg instrumentów wspierających duże inwestycje i ekspansję zagraniczną.

Wsparcie oferowane przez Korporację Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych S.A. (KUKE)

⇒ Faktoring

Wsparcie oferowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP)

⇒ Umiędzynarodowienie Krajowych Klastrow Kluczowych

⇒ Go To Brand

Wsparcie oferowane przez Agencję Rozwoju Przemysłu (ARP)

⇒ ARP Innovation Pitch

⇒ Finansowanie dłużne wzrostu średnich i dużych przedsiębiorstw

⇒ Finansowanie przedsiębiorstw w procesie restrukturyzacji

⇒ Finansowanie dłużne branż strategicznych obciążonych wysokim ryzykiem

Wsparcie oferowane przez Bank Gospodarstwa Krajowego

⇒ Kredyty eksportowe w ramach programu rządowego Finansowe Wspieranie Eksportu

⇒ Finansowanie dłużne dużych projektów o długim horyzoncie zwrotu z inwestycji

⇒ Finansowanie dłużne niezależnie od etapu cyklu koniunkturalnego

⇒ Kredyty obrotowe

Wsparcie oferowane przez Polską Agencję Inwestycji i Handlu (PAIiH)

⇒ Zachęty inwestycyjne

⇒ Projekt „Polski Champion”

W ramach powyższych usług na Śląsk trafiło już **5,83 mld zł**, za które zrealizowano **80 projektów** (stan na koniec października 2017 r.).

Działalność Polskiego Funduszu Rozwoju przyczynia się do rozwoju Śląska, wspierając konkretne inwestycje w sektorze przemysłowym. Są to projekty o dużej skali i znaczeniu z punktu widzenia rozwoju regionu.

Przedsięwzięcie kluczowe

Polski Fundusz Rozwoju wraz z konsorcjum funduszy inwestuje w Ferrum S.A.

Ferrum S.A. podpisała w sierpniu 2017 r. porozumienie z konsorcjum inwestorów, dotyczące zapewnienia Spółce pakietu finansowego o wartości ok. **125 mln zł** dla realizacji strategii rozwoju spółki na rynku specjalistycznych rur oraz konstrukcji stalowych.

Nowi inwestorzy dokonają refinansowania istotnej części zadłużenia Spółki, a następnie podwyższenia kapitału Ferrum, zabezpieczą środki niezbędne dla zachowania bezpiecznej płynności finansowej i uruchomienie nowych inwestycji oraz umożliwią dalsze finansowanie celem umocnienia pozycji Spółki na rynku i wzrostu wartości dla akcjonariuszy.

Inwestorzy podjęli działania zmierzające do skupienia całości długoterminowego zadłużenia finansowego Ferrum w wysokości ok. 95 mln zł celem jego refinansowania i skonwertowania na akcje nowej emisji. Jednocześnie, mając na uwadze zagwarantowanie stabilności operacyjnej spółki, inwestorzy dodatkowo udzielili spółce 30 mln zł pożyczki na kapitał obrotowy.

Przedsięwzięcie kluczowe**Grupa Polskiego Funduszu Rozwoju i RAFAKO podpisali wstępne porozumienie o współpracy**

Intencją Grupy PFR i RAFAKO jest rozpoczęcie współpracy przy finansowaniu oraz realizacji wybranych projektów strategicznych. Elementem współpracy może być potencjalna inwestycja Funduszu Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw FIZAN w raciborską spółkę oraz projekty w obszarze energetyki, ochrony środowiska, eksportu i elektromobilności. Grupa PFR współpracowała dotychczas z Rafako przy finansowaniu eksportu. Podpisane porozumienie poszerza tę współpracę.

Przedsięwzięcie kluczowe**Polski Fundusz Rozwoju inwestuje w nowy blok elektrowni w Jaworznie**

Polski Fundusz Rozwoju zainwestuje 880 mln zł w budowę nowego, opalanego węglem kamiennym, bloku energetycznego 910 MWe w Jaworznie. Projekt jest realizowany przez Grupę TAURON Polska Energia S.A. Inwestycja tworzona w oparciu o najnowsze, niskoemisyjne rozwiązania technologiczne jest ważnym elementem budowy bezpieczeństwa energetycznego Polski.

1 czerwca 2017 r. w Jaworznie zostało podpisane porozumienie dotyczące możliwego zaangażowania PFR w projekt.

Inwestycja polega na objęciu przez zarządzane przez PFR fundusze udziałów w spółce celowej Nowe Jaworzno Grupa TAURON Sp. z o.o., która została wydzielona ze spółki TAURON Wytwarzanie S.A. i jest aktualnie odpowiedzialna za realizację projektu. Inwestycja powinna pozytywnie wpłynąć na standing finansowy TAURON i wzmocnić potencjał inwestycyjny Grupy.

Aby zwiększyć efektywność działań podejmowanych w obszarze energetyki Towarzystwo Finansowe Silesia mogłoby stać się instytucją finansową odpowiedzialną za realizację Programu dla Śląska. Zdywersyfikowanie źródeł finansowania Programu poprzez zaangażowanie TFS przyczyniłoby się do zwiększenia szans jego efektywnej realizacji.

Przedsięwzięcie kluczowe**Włączenie Towarzystwa Finansowego Silesia w realizację Programu dla Śląska**

Towarzystwo Finansowe Silesia mogłoby stać się instytucją finansową odpowiedzialną za realizację Programu dla Śląska. Zdywersyfikowanie źródeł finansowania Programu poprzez zaangażowanie TFS przyczyniłoby się do zwiększenia szans jego efektywnej realizacji. Aktywne włączenie Towarzystwa Finansowego Silesia w realizację Programu uzasadnione jest przede wszystkim tym, iż duża część działań przewidzianych do realizacji w ramach Programu dotyczy sektora energetyki.

Zakres włączenia TFS w Program dla Śląska oraz ustalenie źródeł finansowania TFS (np. w drodze podwyższenia kapitału) podlegałyby ustaleniom z Ministerstwem Energii.

Działanie 1.4 Reindustrializacja i wzrost potencjału innowacyjnego w oparciu o rozwijający się sektor elektromobilności

Elektromobilność jest jednym z kluczowych obszarów określonych w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Program (w ramach filarów SOR dotyczących reindustrializacji i innowacyjności) ma na celu stworzenie dogodnych warunków dla upowszechniania korzystania z pojazdów elektrycznych, w tym głównie zbiorowego transportu miejskiego, opartego zarówno o autobusy elektryczne, jak i pozostałe środki transportu wykorzystujące napęd elektryczny wraz z infrastrukturą ładowania. Rozwój elektromobilności związany jest z realizacją szeregu działań znajdujących się po stronie popytowej - badania i rozwój oraz produkcja autobusów, komponentów i infrastruktury, jak i popytowej - wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w zakupie autobusów elektrycznych. Rozwój elektromobilności wymaga również adekwatnych działań związanych z modernizacją i rozwojem infrastruktury wytwórczej i przesyłowej.

Województwo śląskie posiada ogromny potencjał w obszarze elektromobilności, wiele światowych marek ulokowało swoje zakłady produkcyjne właśnie na Śląsku, tym samym powodując rozwój branży dostarczającej komponenty do samochodów. Szansą jest zatem zaadoptowanie zdolności istniejących w tradycyjnym przemyśle motoryzacyjnym na potrzeby rozwoju elektromobilności. W szczególności firmy podwykonawcze, dostawcy rozwiązań peryferyjnych, istniejące fabryki, mogą być zaadoptowane do produkcji pojazdów elektrycznych. Potencjał badawczo-rozwojowy Śląska może również zostać wykorzystany w procesie opracowywania polskiego autobusu elektrycznego i infrastruktury towarzyszącej. Analogicznie wykorzystany powinien zostać podsektor wytwarzania oraz przesyłania i dystrybucji energii elektrycznej w celu dostosowania parametrów infrastruktury wytwórczej i sieciowej, do poziomu niezbędnego w celu prawidłowej obsługi zwiększonego zapotrzebowania na energię elektryczną z tytułu rozwoju elektromobilności.

Przedsięwzięcie horyzontalne

Plan Rozwoju Elektromobilności

Celami projektu elektromobilności są:

- ⇒ Stworzenie warunków do rozwoju elektromobilności Polaków poprzez upowszechnienie infrastruktury ładowania i zachęty do zakupu pojazdów elektrycznych
- ⇒ Rozwój przemysłu elektromobilności
- ⇒ Stabilizację sieci elektroenergetycznej poprzez integrację pojazdów z siecią.

Plan Rozwoju Elektromobilności ma charakter wielosektorowy i realizowany będzie za pośrednictwem różnych projektów przyczyniających się do osiągnięcia wielu celów programu. W szczególności w obszarze poprawy jakości powietrza, wzrostu inwestycji i innowacyjności, czy też energetyki. Przykładami takich projektów są: program INNOMOTO, planowany program GEPARD II, współpraca władz samorządowych z Rządem na rzecz programu elektromobilności w Polsce, lepsze ukierunkowanie środków europejskich na zakup autobusów elektrycznych. Działania te będą finansowane m.in. ze środków zarządzanych przez NCBR, PARP, NFOŚiGW, a także ze środków PO IŚ oraz Funduszu Niskoemisyjnego Transportu.

Szacowana kwota przeznaczona na realizację Planu Rozwoju Elektromobilności w ramach wskazanych powyżej źródeł finansowania wynosić będzie ok. 20 mld zł w skali krajowej. Od aktywności podmiotów ze Śląska zależeć będzie to jaka część całej puli trafi do województwa śląskiego.

Przykładem tego, jak potencjał Śląska w zakresie elektromobilności może przyczynić się do tworzenia nowych miejsc pracy i wzrostu gospodarczego regionu jest utworzenie przez firmę BMZ POLAND Sp. z o.o. ultranowoczesnego zakładu produkcyjnego w Gliwicach, gdzie **zatrudnienie znajdzie łącznie ponad 800 osób** — zarówno pracowników produkcji, jak i wysokokwalifikowanych inżynierów pracujących nad rozwojem najnowocześniejszych baterii.

Utworzenie ultranowoczesnego zakładu produkcyjnego w Gliwicach

Podmiot realizujący: BMZ POLAND sp. z o.o.

Liczba nowych miejsc pracy: ponad 800

Reasumując, z uwagi na koncentrację na Śląsku firm i podwykonawców z branży motoryzacyjnej, wysoki potencjał B+R oraz umiejscowione w województwie źródła wytwarzania i dystrybucji energii elektrycznej, województwo śląskie ma potencjał, aby stać się kluczowym podmiotem zaangażowanym w realizację Planu Rozwoju Elektromobilności.

Cel 2: Zwiększenie aktywności zawodowej i podniesienie kwalifikacji mieszkańców regionu

Istotnym wyzwaniem dla województwa śląskiego jest **zbudowanie w oparciu o istniejące potencjały, nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy**, kreującej własne i absorbującej pojawiające się w otoczeniu innowacje (w tym technologiczne). Działania będą nakierowane na:

- stymulowanie rozwoju obszarów działalności gospodarczej, mogących stanowić alternatywę dla odchodzących z branży pracowników, co wymaga stworzenia efektywnych rozwiązań w zakresie przekwalifikowania oraz przygotowania do pracy w zawodach, w których oczekuje się wzrostu popytu na pracowników w przyszłości,
- starania, aby zmiany w strukturze zatrudnienia i aktywności zawodowej, które są efektem rozwoju nowoczesnej gospodarki, nie powodowały trwałej utraty zatrudnienia,
- dostosowanie oferty szkolnictwa zawodowego do potrzeb lokalnego rynku pracy oraz unowocześnienie realizacji procesu kształcenia zawodowego w szkołach,
- lepsze dostosowanie systemów kształcenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnianie jakości systemów kształcenia, w tym szkolenia zawodowego np. uczenie się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami,
- innowacje społeczne.

Działanie 2.1 Wzmocnienie kwalifikacji i umiejętności pracowników w regionie dla zwiększenia liczby lepszych miejsc pracy

Śląsk, aspirując do konkurowania z innymi regionami w kraju i za granicą w dłuższej perspektywie, musi rozwiązać problem niedoboru umiejętności i kwalifikacji niezbędnych do kreowania i wdrażania rozwiązań innowacyjnych. Poważną barierę stanowi brak wykwalifikowanej kadry, przygotowanej pod kątem kompetencji potrzebnych w Przemysle 4.0. Polskie firmy napotykają na trudności związane z pozyskaniem do pracy wykwalifikowanych informatyków, automatyków, robotyków czy mechatroników. Wyzwanie stanowi także niski poziom umiejętności cyfrowych. Kluczowe dla przyszłości regionu będzie wzmocnienie rozwoju cyfrowego przyszłych kadr i pracowników na rynku pracy oraz inteligentnych rozwiązań w przedsiębiorstwach, związanych z tworzeniem i wdrażaniem innowacji, upowszechnieniem cyfryzacji, automatyzacją produkcji przemysłowej oraz wykorzystaniem innowacji organizacyjnych i procesowych. Stale rośnie również zapotrzebowanie na programistów tworzących aplikacje, specjalistów wykonujących zaawansowane analizy danych i zarządzających nimi. Odpowiedzią na przedstawione powyżej wyzwania będzie utworzenie Centrum Kompetencyjno-Demonstracyjnego na Śląsku.

Grafik, Webmaster i programista aplikacji webowych – specjaliści ICT

Projekt ma na celu zwiększenie doświadczenia zawodowego oraz wzmocnienie kompetencji zawodowych i społecznych osób w wieku 18-29 lat bez pracy, które nie uczestniczą w kształceniu i szkoleniu (tzw. grupa NEET) i nie są zarejestrowane w PUP, poprzez realizację szkoleń, doradztwa, staży i pośrednictwa pracy.

Beneficjent: BLUEFORM Marcin Kozłowski

Wartość projektu: 1,8 mln zł, w tym 1,5 mln zł dofinansowania UE

Przedsięwzięcie kluczowe

Centrum Kompetencyjno-Demonstracyjne – projekt pilotażowy

Utworzenie w województwie śląskim centrum kompetencyjno-demonstracyjnego zakłada propagowanie ośrodków innowacji cyfrowych jako ośrodków zaawansowanych szkoleń dla pracowników oraz promowanie rozwoju przedsiębiorczości poprzez doradztwo i szkolenia dla wybranych grup zawodowych / branż /sektorów.

Centrum umożliwi uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia i prowadzenia działalności gospodarczej w obszarze Przemysłu 4.0. Rolą centrum będzie również propagowanie wiedzy o istniejących i tworzonych technologiach, które będą realizowały ideę Przemysłu 4.0.

Wdrożenie nowoczesnych technologii w firmach wiąże się z koniecznością przekwalifikowania pracowników, zaadaptowania nowych modeli pracy i organizacji, a także strategicznego planowania w obszarze rozwoju zawodowego. Wyłonienie się nowych zawodów i specjalizacji, takich jak: koordynator pracy robotów, inżynier ds. symulacji, specjalista ds. projektowania systemów IT i przetwarzania danych, a także wzrost znaczenia „miękkich” kompetencji i zmiana pokoleniowa dokonująca się na rynku pracy (wejście generacji Y), przekonują o potrzebie zmian w zakresie kształcenia i wzmocnieniu kompetencji cyfrowych, szczególnie u osób w wieku 25+.

Przedsięwzięcie horyzontalne

Rozwój kompetencji cyfrowych osób w wieku 25+

Wsparcie będzie udzielane na przeprowadzanie działań szkoleniowych umożliwiających nabycie co najmniej podstawowych kompetencji cyfrowych. W ramach projektu możliwy będzie również zakup sprzętu komputerowego na rzecz prowadzonych szkoleń, który docelowo zostanie przekazany szkołom publicznym. Grupą docelową wsparcia są osoby w wieku 25+.

Całkowita alokacja na rozwój kompetencji cyfrowych dla województw śląskiego i opolskiego wynosi łącznie ponad 23 mln zł z Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020.

Działanie 2.2 Wsparcie zahamowania procesów depopulacji

Procesy depopulacji i odptyw ludności, szczególnie osób w wieku produkcyjnym, ze Śląska do lepiej rozwiniętych ośrodków to problem, który charakteryzuje region w obecnej perspektywie. Dla Śląska ważne będą działania polegające na **zwiększeniu adaptacyjności i dostosowaniu do rynku pracy**. Niezwykle istotna jest **identyfikacja trendów profili kształcenia** w odniesieniu do potrzeb regionalnego rynku pracy oraz **analiza potrzeb pracodawców i trendów rozwojowych** w ujęciu regionalnym. Potrzebne jest również **opracowanie indywidualnego planu działania**, który będzie stanowił schemat kroków koniecznych do podjęcia w celu poprawy sytuacji wybranych grup/jednostek na rynku pracy. Na znaczeniu coraz bardziej zyskuje indywidualne doradztwo zawodowe w zakresie wyboru zawodu zgodnego z posiadanymi umiejętnościami i możliwościami oraz pomoc w planowaniu kariery i w znalezieniu pracy.

TOP KONSTRUKTOR

Projekt skierowany jest do absolwentów techników o kierunku mechanicznym oraz studentów niestacjonarnych i absolwentów uczelni technicznych w wieku do 29 lat pozostających bez pracy zamieszkujących woj. śląskie. Uczestnicy projektu otrzymają kompleksowe wsparcie w formie szkolenia, doradztwa indywidualnego, pośrednictwa pracy, stażu oraz zatrudnienia w dynamicznie rozwijających się firmach branży przemysłowej, w tym min. samochodowej, kolejowej, lotniczej, energetycznej. Każdy uczestnik zostanie objęty Indywidualnym Planem Działania, doradztwem z inżynierem - specjalistą.

Beneficjent: Śląskie Centrum Usług Wspólnych sp. z o.o.

Wartość projektu: 892 tys. zł, w tym 752 tys. zł dofinansowania UE

Przedsięwzięcie kluczowe

Młodzi na rynku pracy

Skierowanie do osób młodych do 29 roku życia, zwłaszcza pozostających bez pracy, kompleksowej i zindywidualizowanej oferty, zakładającej pośrednictwo pracy w zakresie wyboru zawodu zgodnego z kwalifikacjami i kompetencjami wspieranej osoby oraz poradnictwo zawodowe w planowaniu kariery. Wsparcie zostanie również ukierunkowane na rozwój doświadczenia zawodowego (poprzez realizację m.in. staży), rozwój niezbędnych kompetencji i podniesienie kwalifikacji (m.in. poprzez szkolenia) oraz kontynuację nauki dla osób młodych, u których zdiagnozowano potrzebę uzupełnienia edukacji formalnej lub potwierdzenia kwalifikacji (np. poprzez egzaminy). Dodatkowym wsparciem będzie również pokrycie kosztów subsydiowania zatrudnienia u przedsiębiorcy dla ww. osób. Równocześnie w ramach projektu zostaną wsparte osoby niepełnosprawne w zakresie zdobycia i utrzymania zatrudnienia.

Poziom dofinansowania wynosi ok. 665,6 mln zł (w trybie pozakonkursowym) i ok. 180,95 mln zł (w trybie konkursowym) z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER) 2014-2020. Łączna kwota wsparcia to 846,6 mln zł.

Działanie 2.3 Rozwój szkolnictwa wyższego

Niezbędne jest podjęcie działań, które będą służyć podniesieniu kompetencji osób uczestniczących w edukacji na poziomie wyższym, odpowiadających potrzebom gospodarki, rynku pracy i społeczeństwa oraz zwiększeniu jakości oferowanych studiów. Kluczowe znaczenie dla przyszłości śląskiego rynku pracy będzie miało również **wsparcie dla współpracy uczelni z biznesem i wzmacnianie prozatrudnieniowej roli szkolnictwa wyższego**. Potrzebne jest również wsparcie zmian organizacyjnych i podniesienie kompetencji kadr w systemie szkolnictwa wyższego.

Przedsięwzięcie kluczowe**Wsparcie skierowane do studentów śląskich uczelni wyższych**

Projekt skierowany jest do studentów z niepełnosprawnością lub znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i zakłada nabycie nowych umiejętności lub doskonalenie już posiadanych w wyniku odbycia części studiów na uczelni zagranicznej lub zagranicznej praktyki zawodowej. Dzięki mobilności ponadnarodowej studenci podnoszą kompetencje takie jak: porozumiewanie się w języku obcym, umiejętność samodzielnego uczenia się, kompetencje interpersonalne i kulturowe, społeczne, przedsiębiorczość lub nabywają praktyczne doświadczenie zawodowe, co w konsekwencji zwiększa ich szanse na zatrudnienie. Poprzez udział w mobilności ponadnarodowej studenci zdobywają wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne związane ze studiowanym kierunkiem i dodatkowo kompetencje będące uzupełnieniem tych nabytych podczas edukacji formalnej. **Założeniem jest, aby udział studentów z województwa śląskiego kształtował się na poziomie co najmniej 8% wszystkich studentów korzystających z ww. wsparcia.**

Kwota przeznaczona na ww. działania to ok. 13,7 mln zł z POWER 2014-20.

Przedsięwzięcie kluczowe**Kompleksowe wsparcie śląskich uczelni**

Zmiany i skierowanie dodatkowego wsparcia na szkolnictwo wyższe (w postaci m.in. realizacji programów kształcenia o profilu ogólnoakademickim albo praktycznym, dostosowanych, w oparciu o analizy i prognozy do potrzeb gospodarki, rynku pracy i społeczeństwa śląskiego) zawierają, w szczególności wsparcie na: tworzenie, dostosowanie i realizację nowych kierunków studiów odpowiadających na przewidywane potrzeby społeczno-gospodarcze, działania włączające pracodawców w przygotowanie programów kształcenia i ich realizację, realizację programów stażowych oraz programów podnoszenia kompetencji studentów (w postaci m.in. certyfikowanych szkoleń, zajęć warsztatowych, wizyt studyjnych u pracodawców), tworzenie i realizację studiów doktoranckich. Wsparcie zostanie skierowane również na podnoszenie kompetencji dydaktycznych kadr uczelni oraz na wdrażanie zmian w zakresie zarządzania procesem kształcenia (np. narzędzia informatyczne służące do udostępniania baz danych, tworzenie otwartych zasobów edukacyjnych itp.).

Środki planowane do przeznaczenia na powyższe działania to ok. 45 mln zł z POWER 2014-20.

Istotne jest, aby w największym stopniu wspierać te dziedziny nauki, które przyczyniają się do kształcenia absolwentów z wykształceniem pożądanym zwłaszcza w sektorach gospodarki o największym potencjale rozwojowym. Takim obszarem jest m.in. biotechnologia. W ramach „Programu Rozwoju Biotechnologii” - jednego z programów flagowych określonych w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju – Polski Fundusz Rozwoju planuje wesprzeć rozwój biotechnologii w obszarach: kapitał ludzki, infrastruktura, finansowanie, promocja oraz otoczenie instytucjonalne i regulacje prawne. Celem Programu jest rozwój innowacyjnego sektora biotechnologii w Polsce poprzez wzrost liczby tworzonych, badanych klinicznie i produkowanych leków generycznych, biologicznych i biopodobnych, dostępnych cenowo dla polskich pacjentów. Niektóre z działań w ramach Programu przyczynią się również bezpośrednio do zwiększenia kompetencji studentów kierunków z obszaru nauk o życiu na śląskich uczelniach.

Przedsięwzięcie kluczowe

Zwiększenie kompetencji studentów kierunków z obszaru nauk o życiu (w ramach Programu Rozwoju Biotechnologii)

W ramach Programu Rozwoju Biotechnologii - jednego z programów flagowych określonych w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) – Polski Fundusz Rozwoju planuje wesprzeć rozwój Biotechnologii w kilku obszarach, w tym w obszarze kapitał ludzki.

Program dedykowanych, sześciomiesięcznych praktyk na studiach magisterskich dla studentów Uniwersytetu Śląskiego, Politechniki Śląskiej, organizowany jest we współpracy z firmami biotechnologicznymi i farmaceutycznymi. Zakłada m.in. wprowadzenie zajęć z przedsiębiorczości/prowadzenia biznesu dla studentów oraz poszerzenia zakresu zajęć dot. analizy białek.

Podmiot realizujący projekt: Polski Fundusz Rozwoju

Działanie 2.4 Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój społecznych innowacji

W celu realizacji tego działania wspierane będą różnego rodzaju innowacje społeczne dotyczące nie tylko rozwiązywania konkretnych problemów społecznych, ale również z zakresu edukacji, przedsiębiorczości, czy tzw. innowacje najbliższe człowiekowi, których zastosowanie powoduje, że codzienne życie mieszkańców staje się prostsze. Wspierane pomysły na innowacje powinny mieścić się w tematach możliwych do sfinansowania w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Kluczowe jest zaangażowanie i włączenie mieszkańców w projektowanie innowacyjnych rozwiązań specyficznych dla terenu Śląska. Będzie to odbywało się m.in. poprzez **finansowanie inicjatyw i innowacji podejmowanych przez samoorganizujące się grupy społeczne w dzielnicach miast postindustrialnych zagrożonych wykluczeniem społecznym**. Ważne w tym punkcie jest budowanie więzi społecznych na obszarach intensywnej suburbanizacji oraz kreowanie centrów społecznościowych z udziałem lokalnych ośrodków integracji (np. domy kultury, kluby integracji społecznej).

Przedsięwzięcie kluczowe

Inwestycje w innowacje społeczne

Działania adresowane będą do wszystkich podmiotów dysponujących potencjałem w zakresie dotarcia do możliwych innowatorów i wsparcia ich w procesie pracy nad innowacjami. Wsparcie będzie dotyczyło mikro-innowacji, tj. inkubacji nowych, załączkowych pomysłów, w tym ich opracowania i rozwinięcia oraz przetestowania, upowszechnienia i podjęcia działań w zakresie włączenia do praktyki.

Na pojedynczy projekt zostanie przeznaczona alokacja w wys. do 6 mln zł z POWER 2014-2020.

Cel 3: Poprawa jakości środowiska przyrodniczego

Środowisko przyrodnicze jest jednym z podstawowych elementów wpływających na jakość życia i powinno zostać utrzymane w należyтым stanie poprzez eliminację czynników zagrażających harmonii krajobrazu oraz jego ochronę i właściwe kształtowanie. Działania będą nakierowane na:

- **poprawę jakości powietrza** oraz **promowanie oszczędnego i harmonijnego planowania przestrzeni** (optymalne zarządzanie przestrzenią w regionie wymaga podejścia do środowiska przyrodniczego jako dobra wspólnego, a do ochrony jego jakości i różnorodności tak, jak do interesu społecznego),
- **zaangażowanie ośrodków naukowych i badawczych w proces poprawy jakości środowiska** oraz ścisłą współpracę z nimi. Niezbędne jest zastosowanie narzędzi zintegrowanego zarządzania jakością powietrza w regionie, co zostało opisane jako Wspólne przedsięwzięcie Narodowego Centrum Badań i Rozwoju oraz Urzędu Marszałkowskiego,
- **likwidację niskiej emisji**, w tym lepsze wykorzystanie zasobów, a zwłaszcza poprawę efektywności energetycznej oraz rozwój i modernizację infrastruktury wytwórczej i przesyłowej energii, a także elektryfikację transportu,
- **rekułtywację** rozumianą jako nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawę właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Ochrona i rekułtywacja terenów pogórnicznych w województwie śląskim powinna uwzględniać maksymalne wykorzystanie procesów naturalnych.

Działanie 3.1 Poprawa jakości powietrza w regionie

Według raportu WHO (2016) 33 z 50 najbardziej zanieczyszczonych miast UE leży w Polsce, z czego najwięcej, bo niemal połowa znajduje się na Śląsku. Problem złej jakości powietrza dotyczy całego regionu. Ze względu na niezadawalający stan jakości powietrza w Polsce, w dniu 25 kwietnia 2017 r. Rada Ministrów przyjęła rekomendacje – tzw. Program „Czyste Powietrze”, przygotowane przez Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów. W ramach Programu przygotowano 15 działań do realizacji na poziomie rządowym. Istotnym krokiem w procesie poprawy jakości powietrza jest wejście w życie 1 października 2017 r. rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań dla kotłów na paliwo stałe (Dz. U. poz. 1690). Regulacja nakłada na wprowadzających do obrotu kotły na paliwo stałe o znamionowej mocy cieplnej nie większej niż 500 kW stosowanie wymagań konstrukcyjnych zapewniających osiągnięcie określonych w tym rozporządzeniu granicznych poziomów emisji tlenku węgla, organicznych związków gazowych oraz pyłu. Dodatkowo wprowadza zakaz stosowania w konstrukcji kotłów rusztu awaryjnego. Urządzenia grzewcze obecnie użytkowane i niespełniające powyższych wymagań powinny być sukcesywnie wymieniane zgodnie z harmonogramem przedstawionym w uchwale, tj.:

- instalacje eksploatowane w okresie powyżej 10 lat od daty ich produkcji lub nieposiadających tabliczki znamionowej należy wymienić do dnia 31 grudnia 2021 r.,
- instalacje eksploatowane w okresie od 5 do 10 lat od daty ich produkcji należy wymienić do dnia 31 grudnia 2023 r.,
- instalacje eksploatowane w okresie poniżej 5 lat od daty ich produkcji należy wymienić do dnia 31 grudnia 2025 r.

Natomiast okres wymiany instalacji, które spełniają wymagania klasy 3 i 4 w zakresie emisji zanieczyszczeń normy PN-EN 303-5:2012 został określony na 31 grudnia 2027 r.

W zakresie stosowania paliw stałych, regulacja zakazuje stosowania na obszarze województwa śląskiego następujących rodzajów paliw:

- węgla brunatnego oraz paliw produkowanych z wykorzystaniem tego węgla,
- mułów i flotokonzentratów węglowych oraz mieszanek produkowanych z ich wykorzystaniem,
- paliw, w których udział masowy węgla kamiennego o uziarnieniu poniżej 3 mm wynosi więcej niż 15%,
- biomasy stałej, której wilgotność w stanie roboczym przekracza 20%.

Zakaz stosowania ww. paliw wszedł w życie z dniem 1 września 2017 roku.

W zakresie wsparcia Śląska realizowane są dedykowane działania w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko (POIŚ) 2014-2020 uzasadnione energetycznie, ekologicznie i ekonomicznie, w tym inwestycje służące tzw. likwidacji niskiej

emisji, w szczególności zmniejszenia emisji pyłu zawieszonego PM10. Obecnie na terenie Śląska występują ponadnormatywne przekroczenia poziomów pyłu zawieszonego PM10, PM2,5 i benzo(a)pirenu, które są skutkiem emisji z indywidualnego ogrzewania budynków. Ponadto, podobnie jak w latach ubiegłych, stwierdzone zostały ponadnormatywne przekroczenia poziomu dopuszczalnego dwutlenku azotu w aglomeracji górnośląskiej, których przyczyną jest emisja ze źródeł liniowych pochodzących z sektora transportu drogowego.

Przedsięwzięcie kluczowe

Ograniczenie niskiej emisji

Na kompleksowe działania zmierzające do ograniczenia niskiej emisji zostały przeznaczone środki finansowe dostępne wyłącznie dla podmiotów z województwa śląskiego i realizowane bezpośrednio przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach (zaplanowane na IV kwartał 2017 r.) z POiŚ 2014-2020. Interwencja w tym wymiarze dotyczy wspierania efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym tj. głębokiej i kompleksowej modernizacji energetycznej wielorodzinnych budynków mieszkaniowych, przebudowy sieci dystrybucji ciepła i chłodu na cele komunalno-bytowe oraz promowania wykorzystania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej.

Łączna wartość projektu: 1,02 mld zł

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Rozwoju, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach

Aby doprowadzić do ograniczenia niskiej emisji niezbędne jest wprowadzenie rozwiązań zwiększających udział podmiotów niepublicznych w projektach z tego zakresu. Aplikowanie o środki unijne na projekty związane z ograniczeniem emisji pyłów szkodliwych dla zdrowia wymaga od potencjalnych beneficjentów odpowiedniej wiedzy technicznej i znajomości zasad funkcjonowania funduszy UE. Nierzadko te wymagania stanowią barierę w otrzymaniu dofinansowania lub obniżają efektywność wykorzystania pieniędzy przez beneficjentów. Jednym z działań POiŚ 2014-2020 służących poprawie jakości powietrza jest wspieranie efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym tj. głębokiej i kompleksowej modernizacji energetycznej wielorodzinnych budynków mieszkaniowych mogącej polegać na ociepleniu przegród budynku, wymianie okien lub drzwi oraz wymianie lub modernizacji źródeł ciepła (chłodu) i instalacji. Beneficjentami tych projektów mogą być spółdzielnie oraz wspólnoty mieszkaniowe z obszaru województwa śląskiego, które ze względu na ryzyko nieotrzymania wsparcia nie aplikują aktywnie o pożyczkę udzielaną na preferencyjnych warunkach z możliwością częściowego umorzenia.

We wspomnianym wcześniej raporcie WHO pierwsze, niechlubne miejsce zajął Żywiec, a tuż za nim uplasowała się Pszczyna. Oba miasta uzyskują wsparcie w ramach projektu strategicznego SOR Partnerska Inicjatywa Miast w sieci dotyczącej jakości powietrza.

Pszczyna i Związek Międzygminny ds. Ekologii w Żywcu jako uczestnicy sieci dot. jakości powietrza w ramach Partnerskiej Inicjatywy Miast

Do poprawy jakości powietrza w województwie śląskim mogą przyczynić się w znacznym stopniu działania realizowane w ramach Planu Rozwoju Elektromobilności w Polsce. Rozwój elektromobilności stwarza realne perspektywy na poprawę jakości powietrza, spójne działania w zakresie elektryfikacji transportu powinny być prowadzone równoległe z likwidacją niskiej emisji pochodzącej ze spalania paliw stałych w przydomowych instalacjach. Z punktu widzenia realizacji celów programu istotne jest zwiększenie popytu na pojazdy elektryczne i odejście od starych pojazdów, emitujących znaczne ilości zanieczyszczeń.

Przedsięwzięcie kluczowe

Bezemisijny transport publiczny (Gepard II)

Program przewiduje możliwość dofinansowania zakupu nowych autobusów elektrycznych, szkolenie kierowców pojazdów transportu publicznego z obsługi bezemisyjnego taboru oraz opcjonalnie infrastruktury i zarządzania polegające na modernizacji lub budowie stacji ładowania pojazdów transportu zbiorowego w zakresie dostosowania do autobusów elektrycznych.

Celem projektu jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez dofinansowanie przedsięwzięć polegających na obniżeniu zużycia energii i paliw w transporcie publicznym. Oczekiwane korzyści to m.in. ochrona powietrza poprzez realizację wskazanych wskaźników efektu ekologicznego oraz poprawa bezpieczeństwa energetycznego.

Przedsięwzięcie horyzontalne

Porozumienie na rzecz tworzenia w Polsce warunków do rozwoju zeroemisyjnego publicznego transportu zbiorowego

Przedstawiciele Rządu i samorządów zainaugurowali współpracę dotyczącą rozwoju elektromobilności. Jednym z istotnych celów porozumienia jest zwiększenie liczby autobusów elektrycznych w polskich miastach i gminach w ramach istniejących systemów komunikacji zbiorowej. Współpraca służyć będzie również promowaniu polskiej myśli technicznej, rozwojowi nauki i stanie się zalążkiem budowania ekosystemu, który przyczyni się do powstania polskiego rynku pojazdów bezemisyjnych. Miasta, które podpisały porozumienie mogą liczyć na wsparcie w ramach zakupu polskiego autobusu elektrycznego. Sygnatariuszami porozumienia z województwa śląskiego są następujące JST: Jaworzno, Sosnowiec, Tychy, Żywiec, Katowice.

Działania na rzecz zasobooszczędnej i niskoemisyjnej gospodarki będą również realizowane poprzez inne przedsięwzięcia Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Przedsięwzięcie horyzontalne

Wsparcie dla innowacji sprzyjających zasobooszczędnej i niskoemisyjnej gospodarce

Celem programu jest popularyzacja technologii zweryfikowanych w ramach Systemu Weryfikacji Technologii Środowiskowych ETV.

Część 1) Sokół – wdrożenie innowacyjnych technologii środowiskowych

Wdrożenie innowacyjnych technologii środowiskowych służących ograniczeniu oddziaływania zakładów/instalacji/urzędzeń na środowisko oraz wykorzystaniu lub produkcji technologii, wpisujących się w jeden z obszarów Krajowych Inteligentnych Specjalizacji (KIS):

1. Zrównoważona energetyka:

a) Krajowa Inteligentna Specjalizacja nr 7: Wysokosprawne, niskoemisyjne i zintegrowane układy wytwarzania, magazynowania, przesyłu i dystrybucji energii

b) Krajowa Inteligentna Specjalizacja nr 8: Inteligentne i energooszczędne budownictwo w zakresie:

- materiałów i technologii

- systemów energetycznych budynków

- rozwoju maszyn i urządzeń

- przetwarzania i powtórnego użycia materiałów

c) Krajowa Inteligentna Specjalizacja nr 9: Rozwiązania transportowe przyjazne środowisku

2. Surowce naturalne i gospodarka odpadami:

a) Krajowa Inteligentna Specjalizacja nr 11: Minimalizacja wytwarzania odpadów, w tym niezdatnych do przetworzenia oraz wykorzystanie materiałowe i energetyczne odpadów (recykling i inne metody odzysku)

b) Krajowa Inteligentna Specjalizacja nr 12: Innowacyjne technologie przetwarzania i odzyskiwania wody oraz zmniejszające jej zużycie

Poprzez wdrożenie rozumie się uruchomienie produkcji nowego lub zmodernizowanego wyrobu, wdrożenie nowej technologii bądź rozpoczęcie świadczenia nowych usług.

Beneficjenci programu: przedsiębiorcy

Program realizowany będzie w latach 2016 – 2023.

Budżet obejmujący formę zwrotną i bezzwrotną na realizację celu programu wynosi **do 1,5 mld zł**.

Część 2) Popularyzacja technologii zweryfikowanych w ramach Systemu Weryfikacji Technologii Środowiskowych ETV

Beneficjenci programu: przedsiębiorcy

Program realizowany będzie w latach 2017 – 2023.

Budżet na realizację celu programu wynosi **1 mln zł**

Przedsięwzięcie horyzontalne

Wsparcie przedsięwzięć w zakresie niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki

.Celem programu jest zmniejszenie negatywnego oddziaływania przedsięwzięć na środowisko poprzez działania inwestycyjne.

Część 1) E-KUMULATOR Ekologiczny Akumulator dla Przemysłu

Program realizowany będzie w latach 2015 – 2023.

Dofinansowanie w formie pożyczki do 75% kosztów kwalifikowanych

Beneficjenci programu: przedsiębiorcy

Część 2) Efektywne systemy ciepłownicze i chłodnicze

Program realizowany będzie w latach 2016 – 2023.

Dofinansowanie w formie pożyczki do 85% kosztów kwalifikowanych, przy czym kwota pożyczki wynosi od 1 mln zł do 200 mln zł,

Beneficjenci programu: przedsiębiorcy

Przedsięwzięcie horyzontalne

SOWA – LED w oświetleniu zewnętrznym

Celem programu jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza oraz uzyskanie oszczędności energii elektrycznej poprzez dofinansowanie przedsięwzięć poprawiających efektywność energetyczną systemów oświetlenia zewnętrznego.

Program realizowany będzie w latach 2018-2021.

Budżet na realizację celu programu wynosi do 50 mln zł.

Dofinansowanie w formie pożyczki w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia z możliwością umorzenia zgodnie z „Zasadami udzielania dofinansowania ze środków NFOŚiGW”.

Beneficjentami programu są jednostki samorządu terytorialnego oraz spółki z większościovym udziałem JST, posiadające tytuł do dysponowania infrastrukturą oświetlenia zewnętrznego, w tym ulicznego w zakresie realizowanego przedsięwzięcia.

W celu poprawy jakości powietrza na Śląsku istotne jest wykorzystanie wszelkich dostępnych środków wsparcia na ten cel. W 2016 r. Komisja Europejska uruchomiła inicjatywę *Catching-up regions* zmierzającą do określenia ograniczeń rozwoju słabiej rozwiniętych regionów Unii Europejskiej oraz do ukierunkowanego wsparcia działań rozwijających ich potencjał. Łącząc wiedzę operacyjną z globalną wiedzą, Bank Światowy pomoże regionom określić strategiczne efekty rozwoju i wypracować najlepsze możliwe rozwiązania na najważniejsze wyzwania związane z ich rozwojem.

Przedsięwzięcie horyzontalne

Catching-up regions

Projekt ma na celu efektywne wykorzystanie funduszy UE dostępnych w ramach perspektywy finansowej na lata 2014-2020. Obejmuje szereg działań ukierunkowanych na rozwój gospodarczy wybranych województw, przy założeniu, że powstałe w wyniku analiz wnioski i wypracowane regionalnie propozycje będą mogły znaleźć zastosowanie także w innych województwach oraz w rozwiązaniach przyjmowanych na szczeblu ogólnokrajowym.

Jednym z komponentów inicjatywy są działania dotyczące efektywności energetycznej. Do współpracy w tym obszarze wybrano dwa województwa: małopolskie i śląskie, które charakteryzują się najwyższymi w kraju wskaźnikami zanieczyszczenia powietrza, a jako główną przyczynę zanieczyszczeń zidentyfikowano stosowanie w domach jednorodzinnych przestarzałych kotłów zasilanych niskiej jakości paliwem stałym. Projekt zakłada zdiagnozowanie obecnie stosowanych narzędzi, a także oszacowanie kosztów przeprowadzenia wymiany przestarzałych pieców oraz termomodernizacji w wybranych województwach, opracowanie analiz i propozycji koncepcji mechanizmów redukcji ubóstwa energetycznego oraz analiz i propozycji dotyczących koncepcji preferencyjnych kredytów na modernizację energetyczną domów jednorodzinnych.

Dzięki inicjatywie Banku Światowego, we współpracy z Ministerstwem Rozwoju, Ministerstwem Infrastruktury i Budownictwa, Ministerstwem Energii oraz lokalnymi interesariuszami wypracowane zostaną rekomendacje oraz możliwe rozwiązania w celu redukcji niskiej emisji, które poznać będzie można w II kwartale 2018 r. Działania te mają doprowadzić do poprawy jakości powietrza poprzez wzrost efektywności energetycznej gospodarstw domowych oraz zmodernizowanie infrastruktury grzewczej. Opracowane instrumenty skierowane mają być przede wszystkim do grupy gospodarstw domowych objętych ubóstwem energetycznym.

Działanie 3.2 Promowanie współpracy w obszarze badań naukowych

W celu zapewnienia odpowiedniej koordynacji działań w zakresie wspólnych projektów B+R i zachowania synergii regionalnych inteligentnych specjalizacji z krajowymi, **większe znaczenie będzie miała współpraca i partnerstwo najważniejszych podmiotów publicznych i prywatnych**. Szczególną rolę będą odgrywać **dedykowane śląskim beneficjentom działania stymulujące zaangażowanie podmiotów komercyjnych w projekty B+R**, dotyczące nowych technologii i rozwiązań ograniczających wpływ wieloletnich, negatywnych zjawisk gospodarczych na społeczeństwo, przestrzeń i środowisko. Osiągnięciu tego celu ma służyć **realizowanie w województwie śląskim mechanizmu tzw. *wspólnego przedsięwzięcia* (rys.3)**, czyli finansowania projektów B+R przez NCBiR ze środków POIR 2014-2020 oraz podmiotu partnerskiego (publicznego lub prywatnego).

Przedsięwzięcie kluczowe

Nowe technologie i rozwiązania ograniczające zjawisko smogu

Wspólne przedsięwzięcie NCBiR oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego

Wspólne przedsięwzięcie NCBiR i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego będzie realizowane na mocy porozumienia określającego zasady wsparcia badań przemysłowych oraz prac rozwojowych, dotyczących nowych technologii i rozwiązań ograniczających zjawisko smogu.

Wspólne przedsięwzięcie jest to mechanizm finansowania prac badawczo-rozwojowych. Głównym celem przedsięwzięcia będzie ukierunkowanie aktywności jednostek naukowych oraz przedsiębiorstw na realizację prac B+R nad rozwiązaniami technologicznymi, których potrzeba przeprowadzenia została zdefiniowana przez podmiot współpracujący z NCBiR.

Kwota przeznaczona na realizację przedsięwzięcia to 100 mln zł, w tym 50 mln zł ze środków POIR 2014-2020 oraz 50 mln zł ze środków będących w dyspozycji Urzędu Marszałkowskiego.

Rys. 3. Planowany mechanizm wspólnego przedsięwzięcia NCBR i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego.

Działanie 3.3 Wsparcie przyrodniczego zagospodarowania zdegradowanych terenów przemysłowych

Z uwagi na dotychczasowy profil gospodarczy Śląska tj. koncentrację w tym regionie działalności górniczej, wiele terenów zostało zniszczonych w skutek działalności przemysłowej człowieka. Tereny te wymagają przywrócenia im dawnego charakteru lub racjonalnego zagospodarowania w nowy sposób, czemu służyć ma ich rekultywacja. Pożądane jest, aby działania rekultywacyjne uwzględniały konieczność kształtowania krajobrazu harmonijnego i były zgodne z naturalnymi procesami osiągania równowagi przyrodniczej. Podejmowane działania powinny mieć na celu zachowanie i ochronę najwartościowszych, nieprzekształconych zespołów i fragmentów krajobrazów wraz z panoramami widokowymi.

W zapewnieniu sprawnego przeprowadzenia procesu rekultywacji niezbędne jest przeprowadzenie badań stanu obszaru i określenie potencjału przyrodniczego, jak i zapewnienie środków na utrzymanie i pielęgnację oraz odpowiednią promocję obszaru i prowadzonych działań. Aby nadać impuls do zintensyfikowania działań rekultywacyjnych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 planowane jest zorganizowanie konkursu na działania związane z rekultywacją i zagospodarowaniem terenów przemysłowych, z dedykowaną pulą środków w wysokości 80 mln zł przeznaczonych wyłącznie na Śląsk.

Przedsięwzięcie kluczowe

Konkurs na poprawę jakości środowiska miejskiego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko

Dofinansowanie otrzymają projekty obejmujące urządzenie publicznych terenów zieleni między innymi rekultywację lub remediację na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych, zdewastowanych lub zanieczyszczonych na terenie miast i w ich obszarach funkcjonalnych, w tym terenów przemysłowych, powojсковych, pogórnicych, akwenów (z zachowaniem naturalnego charakteru ich brzegów i dna). Finansowanie działań związanych z rekultywacją i remediacją obejmie również docelowe zagospodarowanie terenu, w szczególności nasadzenia i utworzenie całorocznych akwenów. Środowiskowe zagospodarowanie terenu objętego rekultywacją i remediacją oznacza, że minimum 70% powierzchni po zakończeniu

realizacji projektu będzie terenem biologicznie czynnym.

Dofinansowanie tego typu przedsięwzięć będzie możliwe wyłącznie w sytuacji, gdy obecny właściciel gruntu nie jest odpowiedzialny za powstanie zanieczyszczenia lub degradację środowiska. Preferowane będą projekty, których realizacja będzie wynikać z gminnych programów ochrony środowiska lub programów rewitalizacji.

Z uwagi na konieczność zapewnienia kompleksowości działań wsparcie skierowane zostanie do podmiotów publicznych. Beneficjenci ci będą jednak mogli włączać do prowadzonego przez nich kompleksowego projektu także obiekty zarządzane przez podmioty niepubliczne (np. spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe).

Wartość projektu: 120 mln zł (w tym do 80 mln zł dedykowane dla województwa śląskiego)

Termin realizacji: Ogłoszenie konkursu nastąpi w marcu 2018 r., zaś nabór prowadzony będzie od kwietnia do czerwca 2018

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Rozwoju, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Jednym z istotnych obszarów aktywności w zakresie poprawy jakości stanu środowiska przyrodniczego powinno być również przywrócenie i odtworzenie wartości przyrodniczych poprzez zagospodarowanie i wykorzystanie terenów zieleni w miastach i ich obszarach funkcjonalnych. Celowe jest tu wdrożenie dobrych praktyk zrównoważonego zagospodarowania i kształtowania systemu przyrodniczego miast województwa m.in. poprzez regionalne inwestycje obejmujące np. pasy roślinności buforowej, promowanie roślinności rodzimej, systemy infiltracyjne i zwiększanie powierzchni biologicznie czynnych (powierzchni przepuszczalnych), a także wykorzystanie dobrych praktyk gospodarowania i zarządzania wodami – także w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego. Ponadto bardzo istotne z punktu widzenia ochrony środowiska jest sukcesywne prowadzenie działań zmierzających do usunięcia zagrożenia powodowanego przez składowane odpady niebezpieczne wytworzone przez zakłady chemiczne będące w przeszłości własnością skarbu państwa. Do najpilniejszych tego typu przypadków należy zaliczyć odpady zgromadzone na terenie miast Tarnowskie Góry oraz Jaworzna

Poprawa jakości środowiska miejskiego Gminy Świętochłowice

Remediacja terenów zdegradowanych i zanieczyszczonych w rejonie stawu Kalina wraz z przywróceniem jego biologicznej aktywności.

Wartość projektu: 69,7 mln zł, w tym ponad 59 mln zł dofinansowania ze środków POIŚ 2014-2020

Dokończenie budowy suchego zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny

Kluczowa inwestycja dla bezpieczeństwa przeciwpowodziowego trzech województw: śląskiego, opolskiego i dolnośląskiego. Zbiornik Racibórz Dolny jest elementem Programu dla Odry 2006. Zbiornik Racibórz Dolny znajdujący ma zredukować falę powodziową Odry, zapewniając ochronę przeciwpowodziową dla ponad 2,5 mln mieszkańców. Inwestycja ma być sfinalizowana do 2019 r.

Instytucja odpowiedzialna: Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gliwicach

Cel 4: Rozwój i modernizacja infrastruktury transportowej

Jednym z podstawowych działań dla wzrostu konkurencyjności Śląska będzie znaczne zaawansowanie procesu tworzenia wysokiej jakości powiązań transportowych (składających się z połączeń autostradowych, dróg szybkiego ruchu, dróg lokalnych, zmodernizowanych konwencjonalnych linii kolejowych, połączeń lotniczych, transportu publicznego i wodnego). Obok rozbudowy infrastruktury, głównie w sferze dróg i kolei, działania w tej sferze dotyczą także wdrożenia zintegrowanych rozwiązań dotyczących transportu multimodalnego. Duże znaczenie będzie miała pomoc dotycząca uruchamiania stałych połączeń komunikacji publicznej (w tym szczególnie kolejowych) w obrębie regionu, zakładających skrócenie czasu dojazdów, wpływających na poprawę bezpieczeństwa i komfortu podróżowania, mających największe znaczenie dla stymulowania rozprzestrzeniania procesów rozwojowych.

Obok rozbudowy infrastruktury drogowej i kolejowej, działania w tej sferze dotyczą także rozwoju transportu śródlądowego, czemu służyć ma modernizacja śluz odrzańskich na Kanale Gliwickim, której szacunkowy koszt to 160 mln zł oraz inne inwestycje.

Przedsięwzięcie kluczowe

Wsparcie rozwoju transportu śródlądowego w województwie śląskim

Wsparcie rozwoju transportu śródlądowego przewiduje do roku 2020 następujące działania:

- Modernizacja śluz odrzańskich na Kanale Gliwickim (śluzy Łąbędy i Dzierżno). Planowany termin realizacji: 2018 r. Szacunkowy koszt 50 mln zł.
- Modernizacja śluz odrzańskich na Kanale Gliwickim (śluzy Sławięcice i Nowa Wieś). Planowany termin realizacji: 2017-2020. Szacunkowy koszt: 110 mln zł.

Przedsięwzięcie studialne

Duże inwestycje wodne śródlądowe na obszarze województwa śląskiego

Zgodnie z „Załoženiami do planów rozwoju śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2016-2020 z perspektywą do roku 2030” na terytorium województwa śląskiego planowane są do realizacji następujące projekty:

- **Budowa drogi wodnej Kędzierzyn-Koźle – granica państwa** w ramach połączenia Dunaj-Odra-Łaba,
- **Realizacja etapowej przebudowy Kanału Gliwickiego do klasy Va, wraz z budową nowych śluz obok obecnie istniejących** (o ile będzie to uzasadnione, ponieważ przyszły Kanał Śląski będzie przebiegał lateralnie do istniejącego kanału),
- **Budowa Kanału Śląskiego.**

Obecnie trwają prace koncepcyjne. Harmonogram oraz szacunkowy koszt zostanie wskazany w Programie rozwoju Odrzańskiej Drogi Wodnej na przełomie 2021/2022 r.

Działanie 4.1 Poprawa infrastruktury drogowej

Sieć połączeń drogowych na Śląsku jest relatywnie dobra. Na terenie województwa przecinają się szlaki autostrady A1 łączącej Trójmiasto z Gorzyczkami na granicy polsko-czeskiej oraz autostrady A4 pomiędzy zachodnią i wschodnią granicą Polski. Sieć autostrad uzupełniona jest drogami ekspresowymi S1, S11, S52 oraz S86. Na drogach krajowych w województwie śląskim występuje największe w kraju natężenie ruchu samochodowego (20 tys. pojazdów na dobę), a pod względem natężenia ruchu na drogach wojewódzkich, region zajmuje drugie miejsce w kraju (ok 5.5 tys. pojazdów na dobę). Jest to spowodowane w dużej mierze tym, że Śląsk jest najbardziej uprzemysłowionym i zurbanizowanym regionem Polski.

Z tego właśnie powodu kontynuowane muszą być działania na rzecz wyposażenia Śląska w odpowiednią sieć dróg krajowych i autostrad, jak również dróg wojewódzkich czy lokalnych spełniających odpowiednie standardy techniczne. W najbliższym czasie przewidziane do realizacji będą inwestycje dotyczące budowy bądź modernizacji infrastruktury drogowej o różnym zakresie i znaczeniu. W ramach największych projektów drogowych realizowanych przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad na terenie województwa śląskiego można zaliczyć następujące przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie kluczowe

Duże inwestycje drogowe na etapie przetargu lub skierowane do realizacji na terenie województwa śląskiego

- W ramach budowy odcinka autostrady A1 od końca obwodnicy Częstochowy do Tuszyńna w województwie śląskim powstanie pododcinek E, **od granicy z województwem łódzkim do węzła Rząsawa** o długości 16,9 km. Szacunkowy koszt: 926,2 mln zł.
- Budowa odcinka autostrady A1 o łącznej długości 57,7 km **od końca obwodnicy Częstochowy do Pyrzowic**. Szacunkowy koszt inwestycji wynosi 2614,7 mln zł.
- S1 Pyrzowice – Kosztowy **na odcinku Pyrzowice – Podwarpie** (III etap z wyłączeniem odc. I węzeł „Pyrzowice” – węzeł „Lotnisko”) – 9,7 km – na etapie przetargu. Szacunkowy koszt: 105,1 mln zł.
- S1 **od węzła „Kosztowy II” w Mysłowicach do węzła „Suchy Potok” w Bielsku Białej** - 39,7 km. Szacunkowy koszt: 3569,2 mln zł.
- S1 (dawniej S69) Bielsko-Biała – granica państwa (**obejście Węgierskiej Górki**) - 8,5 km. Szacunkowy koszt: 1546 mln zł.
- Przebudowa DK nr 1 do parametrów drogi ekspresowej **na odcinku Podwarpie – Dąbrowa Górnicza** – 7,75 km. Szacunkowy koszt: 236,7 mln zł.
- Budowa **obwodnicy Poręby i Zawiercia** na DK 78 o długości 24,3 km. Przewidywane lata realizacji: 2019– 2022. Szacunkowy koszt 468,6 mln zł.

Poniższe projekty znajdują się w programie Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 na liście rezerwowej (z perspektywą do 2025 r. przyjętym w dniu 12 lipca br. przez Radę Ministrów). Realizacja projektów uzależniona jest od dostępności środków finansowych w szczególności od oszczędności powstałych na skutek rozstrzygnięcia postępowań przetargowych lub przy budowie zadań już skierowanych.

- Budowa drogi S11 **Kępno – A1** o długości 43 km. Szacunkowy koszt 2555,9 mln zł.
- Budowa **obwodnicy Tarnowskich Gór** w ciągu S11 o długości 17,2 km. Szacunkowy koszt 441,1 mln zł.

Działania na rzecz poprawy jakości infrastruktury drogowej oprócz realizacji nowych dużych inwestycji liniowych odnoszą się również do szerokiego zakresu prac bieżących. W 2017 r. w województwie śląskim realizowanych jest 26 inwestycji drogowych na istniejącej sieci, których łączna wartość to 335 mln zł. Mają one zróżnicowany charakter, jednak ich głównym celem jest poprawa przepustowości szlaków komunikacyjnych i poprawa bezpieczeństwa. Poniższe zestawienie przedstawia charakter i zakres podejmowanych przedsięwzięć.

Przedsięwzięcie kluczowe

Mniejsze inwestycje drogowe w województwie śląskim na istniejącej sieci drogowej planowane i realizowane w 2017 roku

Lp.	Nr drogi	Lokalizacja	Rodzaj zadania
1.	S1	Sosnowiec	Odbudowa estakad w ciągu drogi ekspresowej
2.	S1	Mysłowice	Budowa wiaduktu w ciągu ul. Dzióbka nad drogą ekspresową
3.	S1	Sosnowiec - Mysłowice	Rozbudowa drogi ekspresowej
4.	1	Pszczyna	Budowa węzła drogowego na skrzyżowaniu z DW 933
5.	1	Romanów	Przebudowa dwóch mostów nad rzeką Kamieniczką
6.	1	Nowa Wieś - Zawada	Przebudowa do nacisku 11,5 tony/oś oraz budowa chodnika,
7.	1	Markowice - Brudzowice	Przebudowa do nacisku 11,5 tony/oś oraz budowa oznakowania, wygrodzenia dla pieszych, barier, przebudowa zjazdów
8.	11	Sieraków Śląski - Ciasna	Budowa ciągu pieszo-rowerowego, zjazdy do posesji, oświetlenie kładki
9.	40	Pyskowice	Rozbiórka wiaduktu nad Suchodołem
10.	44	Paniówki - Mikołów	Budowa ciągu pieszo - rowerowego
11.	45	Roszków - Tworków	Budowa chodnika, przebudowa sygnalizacji świetlnej
12.	46	Lisów	Budowa sygnalizacji świetlnej na przejściu dla pieszych wraz z jego podświetleniem
13.	46	Lisowice	Budowa ciągu pieszo - rowerowego
14.	46	Nakło	Przebudowa wiaduktu nad PKP
15.	52	Kobiernice	Budowa mostu przez rzekę Młynówkę
16.	78	Nieborowice	Budowa sygnalizacji świetlnej
17.	78	Szczekociny	Budowa mostu przez rzekę Pilicę
18.	78	Kromołów	Budowa chodnika
19.	78	Turza Śląska - Gorzyce	Budowa chodnika
20.	81	Bąków	Budowa sygnalizacji ostrzegawczej – znak D-6 z podświetleniem przejścia dla pieszych
21.	81	Ochaby	Przebudowa systemu odwodnienia
22.	S86	Sosnowiec	Przebudowa przepompowni wód deszczowych
23.	S86	Katowice	Przebudowa wiaduktów drogowych w ciągu ul. Bohaterów Monte Cassino
24.	86	Będzin	Budowa wiaduktu w ciągu ul. Wolności nad drogą krajową
25.	86	Będzin - Łagisza	Budowa dwóch mostów nad potokiem Psary
26.	94	Pyskowice - gr. m.	Przebudowa drogi krajowej

Razem 26 zadań o wartości: 335,1 mln zł

Efektywność drogowego układu komunikacyjnego uzależniona jest od jakości całego układu drogowego, który zapewnia obsługę mieszkańców. Dlatego niezbędne jest prowadzenie prac inwestycyjnych na drogach zarządzanych przez administrację wszystkich szczebli. Skalę planowanych nakładów w 2017 roku zaprezentowano poniżej.

Przedsięwzięcie kluczowe

Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej oraz wielkość przekazanej rezerwy subwencji ogólnej

- W roku 2017 r. w ramach Programu rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej wartość dostępnych środków dla województwa śląskiego wynosi **54,3 mln zł**.
- Województwo śląskie w ramach rezerwy subwencji ogólnej na zadania polegające głównie na budowie i przebudowie obiektów inżynierskich w 2017 r. otrzyma dofinansowanie w wysokości 28 mln zł dla 19 jednostek samorządu terytorialnego.

Działanie 4.2 Poprawa infrastruktury kolejowej

Działania w sferze infrastruktury transportowej odnoszą się również do infrastruktury kolejowej. Pełni ona ważne funkcje zarówno w aspekcie komunikacji zbiorowej, jak i przewozu towarów. Jednocześnie nowoczesna kolej jest rodzajem transportu wywierającym mniejszy wpływ na środowisko, aniżeli transport drogowy. Do 2023 r. zrealizowanych zostanie kilka kluczowych projektów, których łączna wartość wyniesie ok. 5 mld zł. Wśród nich ważną rolę odgrywać będą prace na linii kolejowej C-E 65, których szacowana wartość wyniesie ponad 2 mld zł. Planowana jest także modernizacja i odbudowa częściowo nieczynnej linii kolejowej nr 182, łączącej aglomerację katowicką z portem lotniczym Katowice-Pyrzowice. Ponadto podejmowane będą starania, aby w jak najszerszym terminie doprowadzić do powstania Śląskiej Kolei Aglomeracyjnej.

Przedsięwzięcie kluczowe

Duże inwestycje kolejowe w województwie śląskim planowane do realizacji w latach 2017-2022

- Prace na linii kolejowej nr 93 na odcinku **Trzebinia – Oświęcim – Czechowice Dziedzice**. Planowana data realizacji 2017-2021. Szacunkowy koszt 555 mln zł.
- Prace na linii kolejowej C-E 65 na odcinku **Chorzów Batory – Tarnowskie Góry – Karsznice – Inowrocław – Bydgoszcz – Maksymilianowo**. Planowana data realizacji 2018-2022. Szacunkowy koszt 2133 mln zł.
- **Modernizacja dworca w Częstochowie** w ramach projektu POIiŚ nr 5.1-27 „Modernizacja wybranych dworców przy linii kolejowej nr 1 na odcinku Skierniewice - Częstochowa, dworca Gałkówek przy liniach nr 17 i 25, oraz dworca Łódź Chojny przy linii nr 25”. W ramach projektu modernizowanych będzie 10 dworców z czego na terenie województwa śląskiego modernizowany będzie dworzec w Częstochowie. Szacunkowy koszt jego modernizacji to 45,6 mln zł. Planowana termin oddania do użytkowania: 2021 r.
- **Modernizacja dworca Sosnowiec-Maczki** ze środków własnych PKP S.A. Szacunkowy koszt inwestycji 33,5 mln zł. Planowana termin oddania do użytkowania: 2020 r.
- **Modernizacja dworców: Czechowice-Dziedzice, Dąbrowa Górnicza, Dąbrowa Górnicza Gołonóg, Racibórz**. Szacunkowy koszt inwestycji na 4 dworcach: 74,6 mln zł. Planowana termin oddania do użytkowania: 2023 r.
- Prace na liniach kolejowych nr 132, 138, 147, 161, 180, 654, 655, 657, 658, 699 na odcinku **Gliwice – Bytom – Chorzów Stary – Mysłowice Brzezinka – Oświęcim oraz Dorota – Mysłowice Brzezinka**. Planowana data

realizacji 2017-2022. Szacunkowy koszt 351 mln zł.

- Prace na linii kolejowej nr 1 **na odcinku Częstochowa – Zawiercie**. Planowana data realizacji 2017-2020. Szacunkowy koszt 381 mln zł.
- Poprawa stanu technicznego obiektów inżynierskich - etap II. Projekt swoim zakresem obejmuje modernizację/przebudowę/budowę 20 obiektów inżynierskich zlokalizowanych na terenie 10 województw, w tym w **3 lokalizacjach na terenie województwa śląskiego (Bielsko-Biała, Gliwice, Zabrze)**. Planowana data realizacji 2020-2022. Szacunkowy koszt 215 mln zł.
- Prace na linii kolejowej nr 139 **na odcinku Czechowice Dziedzice – Bielsko Biała - Zwardoń** (granica państwa). Planowana data realizacji 2017-2023. Szacunkowy koszt 200 mln zł.
- Rewitalizacja i odbudowa częściowo nieczynnej linii kolejowej nr 182 **Tarnowskie Góry – Zawiercie, łączącej aglomerację katowicką z portem lotniczym Katowice-Pyrzowice** (poprzez budowę skrzyżowania z drogą wojewódzką DW 913 Będzin – Pyrzowice) biegnąca przez obszary gmin: Tarnowskie Góry, Miasteczko Śląskie, Świerklaniec, Ożarowice, Mierzęcice, Siewierz, Poręba, Łazy, Zawiercie. Planowana data realizacji 2017-2022. Szacunkowy koszt: 548 mln zł

Tworzenie i rozwój Śląskiej Kolei Aglomeracyjnej przyczyni się do zwiększenia oferty i poprawy standardów obsługi komunikacji zbiorowej na tym obszarze. Zakres najbardziej pilnych przedsięwzięć dla realizacji tej idei przedstawia się następująco.

Przedsięwzięcie kluczowe

Śląska Kolej Aglomeracyjna

- **odcinek Most Wisła - Czechowice-Dziedzice - Zabrzeg** (planowane rozpoczęcie realizacji przez PLK SA przed 2020 r.). Szacunkowy koszt: 0,5 mld zł,
- **odcinki Tychy - Most Wisła i Zabrzeg - Zebrzydowice - granica państwa** (dla tych odcinków będzie analizowana możliwość zabezpieczenia źródła finansowania w ramach Krajowego Programu Kolejowego do 2023). Szacunkowy koszt: 1,55 mld zł,
- **odcinek Będzin - Katowice - Katowice Piotrowice**. Szacunkowy koszt 2 mld zł, realizacja projektu możliwa po 2021 roku.

Cel 5: Wykorzystanie potencjału województwa śląskiego w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju oraz rozwój innowacji w energetyce

Przez ostatnie lata polskie spółki węglowe funkcjonowały w niekorzystnych warunkach, czego najlepszym dowodem był systematyczny spadek cen węgla. Był to wynik m.in. nadpodaży węgla, która wynikała ze zmian strukturalnych na rynkach energetycznych oraz spowolnienia gospodarczego światowej gospodarki. Spadek cen węgla nie przyczynił się jednak do dużych zmian w zakresie wielkości produkcji energii elektrycznej z węgla kamiennego. Sytuacja na światowych rynkach wskazuje, że polski sektor górnictwa węgla kamiennego funkcjonuje i w najbliższych latach z powodzeniem może dalej funkcjonować w warunkach niskich cen węgla.

Na obecne problemy sektora górnictwa w Polsce wpływ mają w szczególności wysokie koszty wydobycia surowca, wynikające zarówno z ponoszonych kosztów pracy, nieracjonalnej i nieefektywnej struktury organizacyjnej i produktowej oraz wysokich nakładów na zabezpieczenie eksploatowanych pokładów surowca. Poprawa sytuacji w sektorze górnictwa węgla kamiennego na Śląsku stanowi jedno z najpoważniejszych wyzwań. Działania podejmowane w tym kierunku realizowane będą m.in. w ramach **Programu dla sektora górnictwa węgla kamiennego**, którego głównym celem jest tworzenie warunków sprzyjających budowie rentownego, efektywnego i nowoczesnego sektora górnictwa węgla kamiennego, opartego na kooperacji, wiedzy i innowacjach. Program umożliwi działanie sektora górnictwa węgla kamiennego w przyjaznym oraz przewidywalnym otoczeniu prawnym, co pozwoli na efektywne wykorzystanie kapitału zasobowego, społecznego i gospodarczego dla zapewnienia wysokiej niezależności energetycznej Polski oraz wspierania konkurencyjności gospodarki narodowej. Program przewiduje realizację działań zarówno ze sfery poprawy bezpieczeństwa energetycznego, jak i wzrostu poziomu innowacyjności całego sektora.

Przedsięwzięcie horyzontalne

Program dla sektora górnictwa węgla kamiennego

Dzięki Programowi sektor górnictwa węgla kamiennego będzie stanowił silną wartość dodaną gospodarki krajowej. Oczekiwane efekty Programu objawią się w postaci m.in.: zaspokojenia krajowego zapotrzebowania na węgiel kamienny oraz zagwarantowania jego niezbędnych dostaw na rynku krajowym. Kluczowe w tym procesie będzie wsparcie konkurencyjności krajowego rynku energetycznego, ciepła i rynku koksowego, poprzez dostęp do surowców oparty o racjonalne i konkurencyjne koszty, a także poprzez poprawę jakości produkowanych surowców i rozwój produkcji kwalifikowanych paliw niskoemisyjnych.

Działania i kluczowe projekty podejmowane w ramach **Programu dla sektora górnictwa węgla kamiennego** istotne dla Programu dla Śląska to m.in.:

- ⇒ Wdrożenie rozwiązań, które zrównają pozycję konkurencyjną polskiego węgla wobec surowca importowanego z krajów, gdzie nie obowiązują regulacje unijnej polityki klimatycznej. Wspieranie działań w obszarze poszukiwania nowych technologii wzbogacania węgla w celu produkcji paliwa przyjaznego środowisku, wspieranie wysokosprawnych technologii wytwarzania energii opartych na węglu kamiennym. Podjęcie aktywnych działań na rzecz rozwoju ekologicznych i innowacyjnych instalacji spalania węgla.
- ⇒ Wsparcie spółek węglowych w procesie pozyskiwania finansowania na realizację kluczowych inwestycji w postaci poręczeń i/lub gwarancji na kredyty inwestycyjne udzielanych przez, m.in. Bank Gospodarstwa Krajowego i Skarb Państwa.
- ⇒ Dążenie rządu, przedsiębiorców i strony społecznej do zmiany polityki klimatycznej. Podjęcie działań na forum Unii Europejskiej, mających na celu zmianę zapisów polityki klimatycznej w tym m.in. pakietu klimatycznego w odniesieniu do wykorzystania węgla.
- ⇒ Działania zmierzające do zwiększenia gospodarczego wykorzystania metanu pochodzącego z eksploatowanych pokładów węgla, w tym na potrzeby gospodarstw domowych oraz małych i średnich przedsiębiorców poprzez utworzenie Centrum Małej Energetyki Metanowej.
- ⇒ Optymalizacja struktur Grupy Jastrzębskiej Spółki Węglowej – zespół działań mających na celu przeniesienie procesów konsolidacji podmiotów Grupy na poziom operacyjny wykorzystanie efektu synergii i efektu skali działalności oraz wzrost efektywności działania poprzez obniżenie kosztów produkcji w ciągu produktowym węgla – koks.
- ⇒ Analiza uwarunkowań prawnych oraz środowiskowych i wypracowanie propozycji instrumentów wsparcia dla

indywidualnych gospodarstw domowych w zakresie stosowania do celów grzewczych paliw niskoemisyjnych na określonych obszarach Polski.

- ⇒ Opracowanie i wdrożenie programu promocji polskiego węgla, w tym certyfikowanych paliw kwalifikowanych. Podstawą winna być dogłębna analiza marketingowa rynku węgla w kierunku wypromowania marki „Polski węgiel” oraz wyeliminowanie sprzedaży węgla niespełniającego jakościowych norm dla certyfikowanego paliwa węglowego.
- ⇒ Realizacja projektów inwestycyjnych w zakresie udostępnienia uzasadnionych ekonomicznie nowych partii złóż węgla.
- ⇒ Współpraca przedsiębiorstw górniczych z placówkami naukowo-badawczymi i uczelniami (Akademia Górniczo-Hutnicza, Politechnika Śląska, Uniwersytet Ekonomiczny, Główny Instytut Górniczy) w zakresie przygotowania kadry w nowych specjalizacjach lub uzupełnienia dotychczasowego programu kształcenia o wyzwania w obszarze innowacyjnych technologii, odpłatnych staży studenckich itp.
- ⇒ Przywrócenie systemu stypendiów dla wyróżniających się studentów, doktorantów w celu ich pozyskania do pracy w górnictwie węgla kamiennego. Umożliwienie podnoszenia kwalifikacji w najlepszych zagranicznych placówkach naukowych, w tym z wykorzystaniem dofinansowania ze środków budżetu państwa.
- ⇒ Koordynacja procesów rekultywacji terenów pogórnich z programami realizowanym przez samorządy terytorialne w ramach gminnych programów lub miejscowych planów rewitalizacji.
- ⇒ Opracowanie modelowych programów działania na rzecz rozwoju gmin górniczych ze wskazaniem potencjalnych możliwości finansowania, których celem będzie rozwój alternatywnych gałęzi gospodarki zapewniających miejsca pracy w regionach o znacznym udziale zatrudnienia w górnictwie.
- ⇒ Naziemne zgazowywanie węgla kamiennego – zespół zadań i decyzji biznesowych i administracyjnych, które uruchomią proces inwestycyjny w zakresie zgazowywania węgla kamiennego na potrzeby sektora chemicznego.
- ⇒ Utworzenie Centrum Logistyki dla Grupy Węglowo – Koksowej na obszarze Gminy Suszec, którego celem będzie zoptymalizowana obsługa procesów logistyki zaopatrzeniowej i remontowej.

Skuteczne działania na rzecz poprawy sytuacji sektora energetycznego w Polsce wymagają aktywności również na poziomie międzynarodowym. Podjęcie zacieśnionej współpracy władz na poziomie krajowym i regionalnym z Komisją Europejską ma na celu wypracowanie praktycznych rozwiązań na rzecz wsparcia regionów górniczych i wysokoemisyjnych w procesie transformacji strukturalnej, w szczególności poprzez bardziej efektywne wykorzystanie istniejących funduszy europejskich, instrumentów finansowych i programów (łącznie z pomocą techniczną) dla wspierania inwestycji i reform strukturalnych. Służyć temu będzie **inicjatywa Komisji Europejskiej *Coal and carbon-intensive regions***, w ramach której ze strony polskiej zgłoszone zostały m.in. projekty w obszarach innowacji w energetyce oraz bezpieczeństwa energetycznego.

Większość ze znajdujących się poniżej projektów (za wyjątkiem trzech projektów mających zapewnione finansowanie ze środków POIiŚ 2014-2020 oraz projektu Inteligentnej Kopalni) wymaga uzgodnień z Ministerstwem Energii w zakresie harmonogramu i sposobu realizacji.

Działanie 5.1 Wzrost poziomu innowacyjności w energetyce

Innowacje w sektorze energetycznym dotyczyć będą przede wszystkim ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko przez przemysł górniczy. Przedmiotem inicjatyw zgłoszonych w ramach Programu Komisji Europejskiej będą prace badawczo-rozwojowe w sferze czystych technologii węglowych, alternatywnych form eksploatacji węgla, czy wychwytywania, wykorzystania i magazynowania CO₂. Przedsięwzięcia realizowane w zakresie energetyki będą realizowane w ścisłej współpracy pomiędzy spółkami węglowymi a instytucjami naukowo-badawczymi, prężnie rozwijającymi swoją działalność na Śląsku.

Dla poprawy wydajności sektora górnictwa konieczne jest wykorzystanie zaawansowanych technologicznie rozwiązań podnoszących efektywność wydobywania węgla kamiennego, przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa ludzi pracujących pod ziemią i minimalizacji negatywnego wpływu tej działalności na środowisko. Do minimum ograniczone powinny zostać: liczba pracowników wykonujących w trudnych warunkach czynności związane z obsługą urządzeń oraz czas przebywania pracowników w wyrobiskach górniczych. **Służyć temu będzie przeprowadzenie pilotażu projektu pn. *Inteligentna Kopalnia*, jednego z projektów flagowych przewidzianych do realizacji w ramach Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.**

Przedsięwzięcie kluczowe

Inteligentna Kopalnia - projekt pilotażowy *Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*

Celem projektu będzie **wdrożenie do produkcji w polskim przemyśle maszynowym i w sektorach z nim powiązanych, nowoczesnych rozwiązań technologicznych** (bazujących na rozwiązaniach cyfrowych), w obszarze systemów organizacji produkcji, logistyki i transportu, zarządzania i monitoringu, które istotnie wpłyną na poprawę produktywności i bezpieczeństwa pracy. W konsekwencji mają wyeliminować pracownika z miejsc, gdzie warunki środowiskowe oraz zagrożenia uniemożliwiają jego bezpieczną pracę.

W efekcie realizacji przedsięwzięcia nastąpi zwiększenie stopnia wykorzystania potencjału technicznego infrastruktury produkcyjnej poprzez wprowadzanie zaawansowanego monitoringu, telemechaniki i automatycznych obiektów wykonawczych, wyposażonych w sztuczną inteligencję.

Na zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska, obniżenie poziomu niskiej emisji oraz zmniejszenie zapylenia powietrza atmosferycznego, wpływ będą miały między innymi projekty, których celem jest poprawa jakości paliwa.

Przedsięwzięcie kluczowe

Zgazowanie węgla w przemysłowych instalacjach na powierzchni

W ramach projektu planowane jest zastosowanie nowoczesnych technologii przekształcających węgiel w syngaz zastępujących procesy spalania węgla, co prowadzi wprost do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych oraz innych związków szkodliwych dla środowiska. W wyniku zgazowania powstaje gaz, mogący później służyć do produkcji paliw ciekłych, produkcji metanolu, innych syntez chemicznych, wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej oraz wytwarzania wodoru. Szacuje się, iż zgazowaniu może podlegać ok. 1 mln ton węgla energetycznych na rok.

Efektem projektu, poza zmniejszeniem zanieczyszczenia środowiska, ograniczeniem emisji gazów cieplarnianych oraz innych polutantów jak np.: SO₂, NO_x, pyły, Hg, HCl lub amoniak, będzie także wycofanie z obrotu niskojakościowych paliw węglowych. Spodziewanym efektem projektu będzie uzyskanie syngazu służącego do produkcji energii, paliw ciekłych, produkcji metanolu. Projekt umożliwi utworzenie 200 nowych stanowisk pracy.

W ramach projektu zakładana jest faza B+R, którą realizować będzie Główny Instytut Górnictwa.

Okres realizacji: 5 lat

Nakłady inwestycyjne: 1,5 mld zł

Przedsięwzięcie kluczowe

Produkcja paliw bezdymnych z zawartością części lotnych max. 10%

Polska Grupa Górnicza zamierza przystąpić do produkcji paliw z maksymalnie ograniczoną ilością części lotnych, będących główną przyczyną smogu i zapylenia środowiska. Spalanie paliw bezdymnych radykalnie ogranicza emisję dymu i szkodliwych gazów, gdyż ograniczona ilość spalanych części lotnych prowadzi do spalania bezpłomieniowego, uważanego za najczystszy i najbardziej efektywną energetycznie formę spalania. Szacuje się, że w ciągu roku na produkcję paliw bezdymnych można przeznaczyć do 400 tys. ton węgla.

Spodziewane efekty projektu to przede wszystkim zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska, likwidacja niskiej emisji, ograniczenie smogu oraz zmniejszenie zapylenia powietrza atmosferycznego, dzięki podwyższeniu jakości produktu końcowego. Projekt przewiduje także utworzenie 30 nowych miejsc pracy.

W ramach projektu zakładana jest faza B+R z udziałem Głównego Instytutu Górnictwa oraz Instytutu Chemicznej Przeróbki Węgla.

Podmiot realizujący: Polska Grupa Górnicza

Okres realizacji – 3 lata

Nakłady inwestycyjne – 50 mln zł

Przedsięwzięcie kluczowe

Brykietowanie węgla energetycznych z udziałem środków o wysokiej kaloryczności i wytrzymałości mechanicznej

Proces brykietowania prowadzi do zwiększenia ich gęstości, obniżenia emisji zanieczyszczeń stałych do powietrza podczas ich spalania oraz stanowi znakomitą alternatywę dla zagospodarowania produktów uciążliwych środowiskowo. Poprawia się jakość paliwa, przyczynia się do lepszego dopalania paliwa w komorze pieca i zdecydowanie redukuje emisję zanieczyszczeń stałych do środowiska. Szacuje się, że w ciągu roku do brykietowania można przeznaczyć do 400 tys. ton drobnoziarnistych węgla.

Spodziewane efekty projektu to podwyższenie jakości produktu końcowego, a także utworzenie 30 nowych stanowisk pracy. Projekt będzie miał również wpływ na zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska, obniżenie poziomu niskiej emisji oraz zmniejszenie zapylenia powietrza atmosferycznego

W ramach projektu zakładana jest faza B+R, której realizatorami będą Główny Instytut Górnictwa oraz Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla

Podmiot realizujący: Polska Grupa Górnicza

Okres realizacji – 3 lata

Nakłady inwestycyjne – 50 mln zł

Przedsięwzięcie kluczowe**Kompleks produkcji wodoru z gazu koksowniczego**

Obecnie głównym źródłem H₂ dla zastosowań w syntezie chemicznej jest forming gazu ziemnego. Atrakcyjnym źródłem H₂ może być również gaz koksowniczy. Proponowany kompleks produkcji wodoru z gazu koksowniczego w skali DEMO obejmuje nie tylko sam układ separacji wodoru, ale również układy jego oczyszczania i zagospodarowania np. ogniwa paliwowe zasilane wodorem dla zastosowań w transporcie drogowym.

Spodziewane efekty to, w aspekcie społeczno-gospodarczym, rozwijanie gospodarki wodorowej w oparciu o dostępne strumienie gazu koksowniczego, poprawa „elektromobilności” w przypadku wykorzystania H₂ w ogniwie paliwowym w transporcie samochodowym oraz zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Podmiot realizujący: JSW Koks, Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla

Okres realizacji: ok. 4 lata

Szacunkowa wartość inwestycji: ok. 200 mln zł (koszt projektu B+R wraz z budową instalacji demonstracyjnej).

Przedsięwzięcie kluczowe**Węgle i koks aktywne dla usuwania rtęci ze spalin**

Rosnące wymagania zmniejszania emisji z energetyki konwencjonalnej nakładają obowiązek stosowania wysokosprawnych metod redukcji emisji. Wykorzystanie węgla i koksów aktywnych pozwoli na redukcję emisji rtęci z energetyki. Do produkcji węgla i koksów aktywnych wykorzystywane mogą być krajowe paliwa kopalne.

W ramach projektu wybudowany zostanie zakład wytwarzania węgla aktywnego o przerobie 20 tys. ton węgla/rok. Otrzymane adsorbenty, oprócz opisanego zastosowania, będą wykorzystane w procesach oczyszczania innych gazów oraz wód.

Spodziewane efekty projektu to spełnienie zaostrzonych wymagań emisyjnych przez energetykę, minimalizacja emisji rtęci do atmosfery, a także wykorzystanie istniejącej infrastruktury i potencjału gospodarczego terenów wysoko przemysłowych oraz utrzymanie miejsc pracy.

Podmiot realizujący: JSW Koks

Okres realizacji: ok. 40 miesięcy

Szacunkowa wartość inwestycji: 100 mln zł

Przedsięwzięcie kluczowe

Nowoczesny przerób smoły koksowniczej

Produkowana w Polsce smoła koksownicza, będąca produktem ubocznym koksowania, jest w całości eksportowana. Budowa nowoczesnego zakładu przerobu smoły koksowniczej pozwoli na otrzymywanie nowoczesnych produktów z surowca uzyskiwanego w koksowniach na terenie kraju. Zakłada się wybudowanie instalacji o mocy przerobowej 200 tys. ton/rok smoły.

Spodziewane efekty projektu to, w aspekcie gospodarczym, wzrost innowacyjności gospodarki krajowej oraz zmiana charakteru produkcji z surowcowej na produkty wysokoprzetworzone; w aspekcie społecznym - zwiększenie zatrudnienia w zakładach przeróbczych smoły; zaś w aspekcie środowiskowym - poprawa jakości powietrza.

Podmiot realizujący: JSW Koks

Okres realizacji: ok. 40 miesięcy

Szacunkowa wartość inwestycji: 300 mln zł

Przedsięwzięcie kluczowe

Produkcja ciepła sieciowego i/lub energii elektrycznej (kogeneracja) z wykorzystaniem gazu ze zgazowania odpadów węglowych, komunalnych i przemysłowych oraz osadów ściekowych

Zaproponowana technologia pozwala obniżyć koszty wytwarzania ciepła w drodze zmniejszenia zużycia drogiego paliwa, jakim jest gaz ziemny w kotłach gazowych oraz umożliwić wtórne wykorzystanie, a tym samym użyteczną utylizację, odpadów węglowych, komunalnych, przemysłowych oraz osadów ściekowych.

Proponowana instalacja zgazowania jest instalacją zewnętrzną, wymagającą jednak połączenia i współpracy z kotłem. Istnieje możliwość jej podłączenia do szerokiej gamy kotłów stosowanych obecnie w ciepłownictwie, począwszy od kotłów wielkości WR 2,5. Przyłączenie instalacji nie jest kosztowne i nie wymaga znaczącej ingerencji w kocioł. Istotą innowacyjności instalacji jest wykorzystywanie do procesu zgazowania spalin pozyskanych bezpośrednio z kotła, doprowadzonych rurociągiem do zgazowarki. Po procesie zgazowania, wytworzony gorący gaz przesyłany jest rurociągiem na kocioł, gdzie następuje jego spalanie. Takie rozwiązanie pozwala na osiągnięcie niskich kosztów procesu oraz wytworzenie gazu, który nadaje się do energetycznego wykorzystania w kotłach energetyki zawodowej oraz ciepłownictwa.

Modelowym rozwiązaniem byłoby wykorzystanie opisywanej instalacji do modernizacji zakładu ciepłowniczego w mniejszym lub średniej wielkości mieście. Pozwoliłoby to, by dana gmina, z jednej strony mogła we własnym zakresie wykorzystać termicznie wytwarzane na jej terenie odpady (poza odpadami niebezpiecznymi), z drugiej strony obniżyć koszty wytwarzanego ciepła lub ciepła i energii elektrycznej.

Zakładane efekty:

- uelastycznienie pracy kotła – pozwalające na szybsze dostosowanie ilości produkowanego prądu lub ciepła do jego chwilowego zapotrzebowania,
- obniżenie minimalnych parametrów pracy kotła – oszczędności na paliwie przy podtrzymywaniu kotła „w gotowości” (dla kotłów energetyki),

- obniżenie kosztów paliwa dla kotła w stosunku do paliwa bazowego (miała węglowego),
- obniżenie emisji pyłów, CO₂ i NO_x,
- zagospodarowanie odpadów poprzez ich termiczne wykorzystanie.

Podmiot realizujący: Centrum Badawczo-Wdrożeniowe **Polgrafen Sp. z o. o.** Spin-off Politechniki Śląskiej

Źródła finansowania: Grant / dotacja współfinansowana ze środków funduszy strukturalnych UE. Środki pieniężne na pokrycie wkładu własnego wymaganego w projekcie unijnym oraz wydatków niekwalifikowanych w projekcie unijnym zabezpieczone przez podmiot prywatny, uczestniczący w realizacji projektu, w którym zbudowana zostanie instalacja demonstracyjna.

Czas wdrożenia: około 15 miesięcy

Przedsięwzięcie kluczowe

Produkcja ekologicznych, formowanych paliw niskoemisyjnych

Dotychczas stosowane technologie produkcji brykietów opałowych są drogie, a w procesie łączenia składników często stosowane są szkodliwe substancje, tj.: asfalty, smoły, polimery organiczne, wapno, cement, które uwalniane w trakcie spalania stanowią dodatkowe źródło zanieczyszczenia powietrza. Powszechne stosowanie w procesie formowania brykietów podwyższonych temperatur, wymaga specjalnie dostosowanych linii technologicznych o istotnie podwyższonych kosztach inwestycyjnych i eksploatacyjnych. Głównym składnikiem proponowanych paliw formowanych typu groszek są muły węgli energetycznych, nieulegające lub słabo ulegające procesowi spiekania. Paliwo uzyskane na tej bazie jest dostosowane do warunków spalania w piecach i kotłach małej i średniej mocy z automatycznym dozowaniem. Składnikami mieszanki paliwowej są węgle energetyczne typu 32, węgle typu 33, węgle spiekające oraz naturalne związki chemiczne spełniające rolę lepiszcza. Jako dodatek do paliwa wprowadzone zostaną w niewielkich ilościach naturalne minerały jako katalizatory procesu spalania zmniejszające emisje substancji toksycznych, takich jak: tlenki azotu, tlenek węgla, WWA, substancje smoliste.

W efekcie realizacji projektu uzyska się jednorodną mieszankę mułów węglowych z równomiernym rozproszeniem dodatków mineralnych. Uformowane paliwo zapewni znaczącą poprawę składu spalin tak że spełnione będą normy ekologiczne procesu interwałowego spalania paliwa. Badania procesu spalania wskazują, że mieszanka mułów węglowych po uformowaniu metodą brykietowania pozwala na znaczące obniżenie substancji toksycznych w spalinach. Wstępne wyniki badań porównawczych spalania w piecach z automatycznym podawaniem dwóch rodzajów paliw, ekogroszku wytworzonego na bazie mułów węglowych oraz ekogroszku handlowego wskazują, że następuje czterokrotne obniżenie emisji pyłów, pięciokrotne obniżenie emisji WWA, trzykrotne obniżenie emisji NO_x i tlenku węgla. Spaliny spełniają normy europejskie określające dopuszczalne koncentracje substancji toksycznych w spalinach.

Podmiot realizujący: Centrum Badawczo-Wdrożeniowe **Polgrafen Sp. z o. o.** Spin-off Politechniki Śląskiej

Źródła finansowania: Grant / dotacja współfinansowana ze środków funduszy strukturalnych UE. Środki pieniężne na pokrycie wkładu własnego wymaganego w projekcie unijnym oraz wydatków niekwalifikowanych w projekcie unijnym zabezpieczone przez podmiot prywatny, uczestniczący w realizacji projektu, w którym zbudowana zostanie instalacja demonstracyjna.

Czas wdrożenia: około 15 miesięcy

Przedsięwzięcie kluczowe

Hybrydowy proces utylizacji metanu w powietrzu wentylacyjnym z przewietrzania kopalń metanowych

Poszukiwanie rozwiązań technicznych pozwalających na znaczne ograniczenie emisji metanu z procesów wydobywczych wymaga podjęcia intensywnych prac nad technologią utylizacji metanu. Zagospodarowanie metanu z powietrza wentylacyjnego kopalń, jest problemem zarówno w polskim, jak i w światowym górnictwie. Ze względów bezpieczeństwa jego stężenie w powietrzu, zgodnie z przepisami prawnymi wynikającymi z Prawa Górniczego i Geologicznego, nie powinno przekraczać ~0,7% obj. Jest to tak zwany metan zawarty w powietrzu wentylacyjnym, określanej w literaturze skrótem od nazwy angielskiej – VAM – (Ventilation Air Methane). Przy realizacji projektów zmniejszających emisję gazów cieplarnianych inwestor otrzymuje jednostki redukcji emisji czyli tzw. ERU, równoznaczne z uprawnieniami do emisji CO₂. Może je sprzedać tym, których uprawnienia emisyjne są niewystarczające. Kraj kupujący jednostki zalicza je jako własną redukcję emisji. Pozyskane w ten sposób uprawnienia emisyjne są tańsze o rząd wielkości od tych, które otrzymują w ramach swoich przydziałów bezpośredni emitenci CO₂.

Zakładane efekty projektu to:

- ograniczenie emisji metanu z procesów wydobywczych poprzez zagospodarowanie go z powietrza wentylacyjnego kopalń,
- pozyskiwanie dodatkowych limitów dwutlenku węgla (gazu mniej przyczyniającego się do efektu cieplarnianego w porównaniu z metanem) za uzyskiwany efekt środowiskowy w wyniku ograniczenia emisji metanu.

Podmiot realizujący: Centrum Badawczo-Wdrożeniowe **Polgrafen Sp. z o. o.** Spin-off Politechniki Śląskiej

Źródła finansowania: Grant / dotacja współfinansowana ze środków funduszy strukturalnych UE. Środki pieniężne na pokrycie wkładu własnego wymaganego w projekcie unijnym oraz wydatków niekwalifikowanych zabezpieczone przez podmiot prywatny, uczestniczący w realizacji projektu, w którym zbudowana zostanie instalacja demonstracyjna.

Czas wdrożenia: około 15 miesięcy

Przedsięwzięcie kluczowe

Budowa instalacji produkcji gazu syntezowego poprzez proces odgazowania surowców w atmosferze wodorowej

Dotychczasowe technologie, np. zgazowania lub odgazowania beztlenowego (pyrolizy), mają wiele wad, w szczególności związanych z jakością uzyskiwanego gazu syntezowego, a także z koniecznością zagospodarowania odpadów stałych powstających w procesie przetwarzania surowców i odpadów. Innowacyjna technologia odgazowania surowców w atmosferze wodorowej pozwala na produkcję gazu syntezowego w sposób bardziej efektywny i bez większości wad dotychczasowych technologii. W instalacji następuje proces przekształcenia surowców/odpadów zmieszanych, w tym odpadów komunalnych i przemysłowych (oprócz minerałów i metali, włącznie z mułami i miazami węglowymi oraz osadami z oczyszczalni ścieków) w gaz syntezowy.

Rekomenduje się budowę wzorcowej instalacji odgazowania surowców, która dałaby także możliwość dalszego rozwoju tej technologii w oparciu o śląskie uczelnie i instytuty. W szczególności należy rekomendować modernizację małych, lokalnych i wyeksploatowanych elektrociepłowni i wykorzystanie zintegrowanych instalacji odgazowania, przerabiających zarówno odpady komunalne i przemysłowe – w tym węgiel wraz z miazami i mułami węglowymi.

Podmiotem odpowiedzialnym za wykonanie instalacji pilotażowej będzie spółka JSW Innowacje należąca do Grupy JSW.

Działanie 5.2 Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego w skali krajowej i regionalnej

Działania w zakresie poprawy bezpieczeństwa energetycznego realizowane będą wielotorowo. Część przedsięwzięć realizowana będzie w ramach **Programu dla sektora górnictwa węgla kamiennego**. W obszar ten wpisują się również niektóre ze zgłoszonych projektów w ramach **inicjatywy KE *Coal and carbon-intensive regions*** w procesie transformacji regionów górniczych oraz wysokoemisyjnych, które dotyczyć będą głównie restrukturyzacji terenów górniczych poprzez zrównoważony rozwój sektorowy z wykorzystaniem źródeł energii odnawialnej oraz rozwój systemów zarządzania procesem transformacji regionów górniczych.

Przedsięwzięcie kluczowe

Produkcja energii elektrycznej poprzez podziemną elektrownię szczytowo-pompową wraz z lokalnym magazynowaniem energii

Faza pierwsza projektu zakłada studium diagnostyczno-prognostyczne określające potencjał wód kopalnianych odprowadzanych z czynnych i zlikwidowanych kopalń węgla kamiennego w Górnośląskim Zagłębiu Węglowym (PGG, SRK, Tauron, JSW). Przygotowana zostanie mapa geotermalna dla wód kopalnianych z czynnych i zlikwidowanych kopalń węgla kamiennego, a także określony zostanie potencjał geotermalny wód kopalnianych (przeгляд aktywów i pasywów związanych ze zrzutami wód kopalnianych – aspekty środowiskowe, techniczne i ekonomiczne).

Faza druga polegać będzie na wdrożeniu instalacji pilotażowych pomp ciepła z wód kopalnianych oraz przygotowaniu studium wykonalności dla instalacji pełnoskalowych (wody kopalniane jako alternatywne źródło niskoemisyjnego ciepła) z uwzględnieniem długoterminowej oceny korzyści społeczno-ekonomicznych.

Ostatnia faza realizacji to projekt demonstracyjny instalacji pełnoskalowej z Głównym Instytutem Górnictwa jako partnerem naukowym i doradcą technicznym.

Spodziewane efekty projektu to praktyczne wykorzystanie alternatywnego, tańszego i niskoemisyjnego źródła ciepła, alternatywne wykorzystanie wód kopalnianych odprowadzanych do środowiska oraz łagodzenie presji środowiskowych (redukcja CO₂ z konwencjonalnych źródeł ciepła).

Podmiot realizujący: Główny Instytut Górnictwa

Okres realizacji: 3 lata (fazy 1-2)

Wartość projektu: ok. 16 mln zł (fazy 1-2)

Przedsięwzięcie kluczowe

Budowa – odtworzenie kopalni węgla koksowego

Z uwagi na dobrą i stabilną kondycję węgla koksowego na światowych rynkach projekt budowy nowej kopalni produkującej ten surowiec jest inicjatywą pożądaną, nie tylko z uwagi na aspekty społeczne, ale przede wszystkim ekonomiczne. Poza najważniejszym elementem potrzebnym do realizacji tego przedsięwzięcia, czyli dostępem do bogatych złóż węgla koksowego, Górny Śląsk dysponuje również niezbędnym potencjałem technicznym i zasobami kadrowymi. Projekt budowy nowej kopalni węgla koksowego zostałby zrealizowany na bazie infrastruktury pozostałej po jednej z kopalń zlikwidowanych w procesie restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 1997-2001.

Docelowo inwestycja pozwoliłaby stworzyć ok. 1500 miejsc pracy bezpośrednio w kopalni oraz kolejne 1500 miejsc pracy w jej otoczeniu – w sektorze dostaw i usług. Budowa nowej kopalni stanowiłaby zatem impuls rozwojowy dla firm z sektora okołogórniczego, producentów maszyn i urządzeń górniczych, a także firm świadczących specjalistyczne usługi na rzecz kopalń. Realizacja tego przedsięwzięcia będzie miała również kluczowe znaczenie dla społeczno-gospodarczego rozwoju

gminy, w której powstanie nowa kopalnia oraz okolicznych miejscowości.

Prognozowane nakłady niezbędne do realizacji inwestycji kształtują się na poziomie ok. 1,8 mld zł. Bogate złoża kopalni oraz korzystne warunki geologiczne dają gwarancję szybkiego zwrotu zainwestowanych środków, który nie powinien on przekroczyć okresu ok. 5 lat. Zakłada się, że realizacja projektu zostanie sfinansowana częściowo ze środków własnych jednej z działających na Śląsku spółek węglowych, a częściowo z innych źródeł (kapitał prywatny zarówno krajowy jak i zagraniczny).

Przy założeniu, że realizacja inwestycji rozpocznie się w styczniu 2018 roku, jej zakończenie jest możliwe w pierwszym półroczu 2019 roku.

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Ministerstwo Energii

Przedsięwzięcie kluczowe

Modernizacja bloków energetycznych 200 MW

W związku z rozwojem energetyki źródeł odnawialnych, zmieniają się warunki pracy bloków węglowych w systemie energetycznym. Bloki te, pracujące dotąd ze stałą wydajnością (w podstawie), muszą przejmować zmienne obciążenia. Ze względów technicznych, trudno w tej roli widzieć duże bloki. Optymalną strategią byłaby przebudowa (retrofitting) istniejących bloków 200MW.

Na terenie województwa śląskiego pracuje 18 takich bloków. Bloki 200MW są w znacznym stopniu wyeksploatowane, ale ciągle sprawne technicznie. Mając to na uwadze proponuje się opracowanie koncepcji i realizację modernizacji jednego z bloków 200 MW Elektrowni Łaziska spełniającej wszystkie kryteria elastyczności cieplnej, wymogi emisyjne i pożądanej żywotności do 2035(2040). Stanowiłaby ona instalację demonstracyjną dla podjęcia odbudowy mocy w innych blokach 200 MW zlokalizowanych na terenie Śląska. Rewitalizacja bloków w Elektrowni Łaziska wpisuje się w cele zawarte w Ustawie o Rynku Mocy.

Podmiot realizujący: Ministerstwo Energii

Przedsięwzięcie kluczowe

Wodoro-pyroliza: beztlenowe odgazowanie surowców odpadowych/energetycznych w atmosferze wodorowej

Proces hydro-pyrolizy (innovacyjny, „zero-emisyjny” i „zero-odpadowy”, beztlenowy - zachodzący bez spalania) jest procesem zamiany paliwa alternatywnego z odpadów w Eko-Gaz syntetyczny (syn-gaz). Jest to nowoczesna technika uzyskiwania energii elektrycznej z alternatywnych źródeł niskoemisyjnych.

Spodziewane efekty to w aspekcie gospodarczym - produkcja gazu syntetycznego, który jest gazem palnym o składzie chemicznym zbliżonym do gazu ziemnego/naturalnego, przez co stanowić może paliwo dla turbin energetycznych w elektrowniach; zaś w aspekcie środowiskowym - utylizacja pokładów odpadów pokopalnianych zalegających na hałdach oraz wykorzystanie technologii bez emisji rakotwórczych dioksyn i furanów emitowanych przy spalaniu/zgazowaniu odpadów przemysłowych.

Podmiot realizujący: Jastrzębska Spółka Węglowa

Okres realizacji: ok. 5 lat

Szacunkowa wartość inwestycji: koszt wszystkich działań związanych z pracami analitycznymi, przygotowawczymi,

projektowymi, realizacyjnymi, uruchomieniowymi zostanie określony po uruchomieniu prac analitycznych.

Przedsięwzięcie kluczowe

Farmy fotowoltaiczne na terenach zdegradowanych przez górnictwo i energetykę

Wydobycie węgla skutkuje koniecznością zdeponowania skały płonnej na powierzchni tworząc hałdy. Istniejące hałdy na terenie Śląska stanowią duży problem w związku z koniecznością ich rekultywacji czy możliwości dalszego zagospodarowania. Budowa farm fotowoltaicznych na hałdach pozwoli za wykorzystanie terenów zdegradowanych i zwiększenie produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych.

Efekty projektu to zwiększenie udziału energii z OZE w krajowym miksie energetycznym, zapewnienie energii elektrycznej w czasie szczytów dobowego zapotrzebowania oraz zagospodarowanie zdegradowanych terenów – hałd.

Podmiot zgłaszający projekt: Tauron Polska Energia

Okres realizacji: ok. 30 miesięcy

Szacunkowa wartość inwestycji: 20 mln zł (budowa farmy fotowoltaicznej o mocy el. 2 MWp)

Przedsięwzięcie kluczowe

Rozwój kogeneracji oraz ciepła sieciowego na terenie powiatu rybnickiego

Zakup przez Polską Grupę Energetyczną polskich aktywów koncernu EDF w tym w szczególności elektrowni w Rybniku stwarza możliwość rozwoju kogeneracji energii elektrycznej i ciepłej oraz sieci ciepła systemowego na terenie powiatu rybnickiego. W tym aspekcie kluczowa wydaje się być budowa bloku kogeneracyjnego o mocy 500 MW w elektrowni w Rybniku.

Obecnie sieć ciepłownicza pokrywa bardzo niewielki obszar Rybnika oraz okolicznych miejscowości należących do powiatu Rybnickiego. Jednocześnie Rybnik jest jednym ze śląskich miast szczególnie odczuwających problem tzw. niskiej emisji. Najlepszym sposobem na skuteczne ograniczenie niskiej emisji jest właśnie rozwój ciepła systemowego.

Podmiot realizujący: Polska Grupa Energetyczna

Przedsięwzięcie kluczowe

Budowa - odtworzenie kopalni węgla energetycznego

Budowa nowych elektrowni węglowych w Polsce wiąże się z koniecznością zapewnienia dostaw węgla kamiennego. Następuje stopniowe szczypanie złóż w obecnie działających kopalniach. W tej sytuacji rodzi się potrzeba udostępnienia nowych złóż, których nie da się eksploatować z wykorzystaniem infrastruktury aktualnie funkcjonujących kopalń. Wiąże się to z koniecznością budowy nowych szybów i zaplecza zakładu górniczego. W perspektywie następnych kilku dziesięcioleci węgiel będzie stanowił podstawę miksu energetycznego państwa, a wydobycie własnego surowca pozwoli utrzymać wysoki stopień niezależności energetycznej państwa, stabilność dostaw energii elektrycznej, jak i konkurencyjność całej gospodarki.

Górnośląskie Zagłębie Węglowe dysponuje znacznymi zasobami węgla stanowiącymi ok. 80% polskich zasobów węgla. Lokalizacja nowej kopalni węgla energetycznego w tym zagłębiu jest zatem jak najbardziej wskazana. Nie bez znaczenia jest również fakt, iż region ten dysponuje odpowiednimi zasobami ludzkimi i technicznymi do budowy kopalń. Nowa kopalnia zapewniłaby dostawy węgla do nowej elektrowni na poziomie ok. 2,0 mln ton węgla rocznie. Inwestycja wiązałaby się z powstaniem ok. 2000 nowych miejsc pracy. Przy budowie należałoby wykorzystać zaangażowanie ośrodków naukowo-technicznych, tak aby inwestycja powstała z zastosowaniem najnowszych rozwiązań technicznych.

Harmonogram: Proces inwestycyjny powinien rozpocząć się w 2019 roku, od uzyskania koncesji na poszukiwanie i/lub rozpoznawanie węgla kamiennego. Uruchomienie wydobycia powinno nastąpić najpóźniej w 2030 r.

Planowany podmiot odpowiedzialny/koordynujący projekt: Ministerstwo Energii. Ponadto realizacja projektu będzie wymagała odpowiednich decyzji Ministerstwa Środowiska oraz akcjonariuszy spółek partycypujących w finansowaniu inwestycji.

Szacunkowe nakłady: ok. 5 mld zł. Realizacja inwestycji może być finansowana zarówno przez jedną ze spółek operujących już w Górnośląskim Zagłębiu Węglowym jak również przez kapitał prywatny.

W celu poprawy bezpieczeństwa energetycznego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w trybie pozakonkursowym wybrano do realizacji przedsięwzięcia z zakresu budowy lub przebudowy systemów dystrybucyjnych niskiego i średniego napięcia oraz budowy bądź przebudowy gazociągów. Oprócz tego ze środków PO IŚ realizowane są na Śląsku projekty z zakresu technologii wysokosprawnej kogeneracji. Łączna wartość tych projektów to blisko 678,1 mln zł.

Przedsięwzięcie kluczowe

Źródła wysokosprawnej kogeneracji

W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko obecnie planowane do realizacji są trzy projekty z zakresu budowy nowych lub zwiększenia mocy (w wyniku rozbudowy lub przebudowy) istniejących jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w technologii wysokosprawnej kogeneracji o łącznej wartości 78,2 mln zł mln zł.

1. Budowa nowych jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w technologii wysokosprawnej kogeneracji o całkowitej nominalnej mocy elektrycznej powyżej w miejscowościach: Wojkowice, Myszków, Lubliniec, Dąbrowa Górnicza, Bytom
2. Budowa nowych jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w technologii wysokosprawnej kogeneracji w jednostkach kogeneracji o całkowitej nominalnej mocy elektrycznej powyżej 1 MWe w miejscowości Mikołów dla mocy 2x1,2 MWe
3. Budowa jednostki poligeneracyjnej produkującej energię dla Ekoland Sp. z o.o.

Przedsięwzięcie kluczowe

Najważniejsze inwestycje w sieci elektroenergetyczne średnich i niskich napięć planowane do realizacji w latach 2017-2020

W Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 w trybie pozakonkursowym planowanych do realizacji jest **6 projektów z zakresu budowy i przebudowy systemów dystrybucyjnych niskiego i średniego napięcia o łącznej wartości 64 mln zł.** Projekty będą realizowane m.in. na terenie Podbeskidzia i Zagłębia. Wyżej wymienionymi projektami są:

- Budowa i wymiana rozdzielni SN w GPZ na obszarze aglomeracji śląskiej w celu realizacji koncepcji sieci inteligentnej. **Planowany termin realizacji: 2017-2019. Szacunkowy koszt 7 mln zł.**
- Budowa i modernizacja sieci SN i nN na terenie Zagłębia w celu realizacji koncepcji sieci inteligentnej. **Planowany termin realizacji: 2017-2019. Szacunkowy koszt 11 mln zł.**
- Budowa i modernizacja sieci SN i nN na terenie Podbeskidzia w celu realizacji koncepcji sieci inteligentnej. **Planowany termin realizacji: 2017-2018. Szacunkowy koszt 11 mln zł.**
- Modernizacja rozdzielni SN w zakresie urządzeń łączeniowych i automatyki w stacjach rozdzielczych WN/SN i SN/SN na terenie województwa śląskiego. **Planowany termin realizacji: 2017-2021. Szacunkowy koszt 12 mln zł.**
- Budowa i modernizacja sieci SN i nN na terenie województwa śląskiego w celu realizacji koncepcji sieci. **Planowany termin realizacji: 2017-2019. Szacunkowy koszt 17 mln zł.**
- Modernizacja rozdzielni SN w stacjach WN/SN na terenie województwa śląskiego w celu realizacji koncepcji sieci inteligentnej. **Planowany termin realizacji: 2017-2019. Szacunkowy koszt 6 mln zł.**

Przedsięwzięcie kluczowe

Najważniejsze inwestycje związane z zapewnieniem bezpieczeństwa energetycznego planowane do realizacji w latach 2017-2023

W Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 w trybie pozakonkursowym przewiduje się realizację **4 inwestycji dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego**, na kwotę **556,1 mln zł.** Projekty realizowane będą m. in. na obszarze gmin: Kłobuck, Krzepice, Opatów, Tworóg, Wręczyca Wielka oraz miast: Katowice, Dąbrowa Górnicza. Wyżej wymienionymi projektami są:

- Modernizacja linii Byczyna-Jamki, Byczyna-Koksochemia. **Planowana data realizacji 2017-2020. Szacunkowy koszt 9,6 mln zł.**
- Gazociąg Tworóg – Tworzeń. **Planowana data realizacji 2017-2021. Szacunkowy koszt 450 mln zł.**
- Gazyfikacja miejscowości w gminach Kłobuck, Wręczyca Wielka, Opatów i Krzepice. **Planowana data realizacji 2017-2023. Szacunkowy koszt 77 mln zł.**
- Przebudowa gazociągu relacji Dąbrowa Górnicza-Szopienice. **Planowana data realizacji 2017-2023. Szacunkowy koszt 19,5 mln zł.**

Cel 6: Poprawa warunków rozwojowych miast województwa śląskiego

Miasta, aby stawać się atrakcyjnym miejscem lokowania nowych przedsięwzięć, muszą stwarzać dogodne warunki do rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym do zamieszkania. Nie może się to ograniczać wyłącznie do granic administracyjnych, ale powinno obejmować obszary położone wokół ośrodka centralnego. Działania związane z tym celem będą nakierowane na:

- **wzmocnienie funkcji metropolitalnych Konurbacji Górnośląskiej** w celu budowania przewag konkurencyjnych regionu przy jednoczesnym **wspieraniu mniejszych ośrodków, w tym miast średnich,**
- **niwelowanie zróżnicowań rozwojowych** oraz **powstrzymanie rozlewania się metropolii (*urban sprawl*), integrację działań na rzecz rozwoju infrastruktury komunalnej i wspieranie powstawania atrakcyjnych terenów mieszkaniowych** w miastach celem przeciwdziałania procesom suburbanizacji,
- prowadzenie **skutecznej rewitalizacji** obszarów zdegradowanych, w tym wypracowywania modelowych działań **zapobiegania i niwelowania negatywnych zjawisk** społeczno-gospodarczych, przestrzennych, środowiskowych i infrastrukturalnych,
- **przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społeczno-gospodarczym i traceniu funkcji społeczno-gospodarczych, pobudzenie rozwoju w miastach średnich oraz wykorzystanie ich potencjału rozwojowego dla zrównoważonego rozwoju regionu.**
- **współpracę w układach funkcjonalnych** oraz **zwiększenie jakości i efektywności zarządzania w funkcjonalnych obszarach miejskich,** w szczególności Konurbacji Górnośląskiej,
- **podniesienie jakości zagospodarowania przestrzeni miejskich** m.in. jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych, szczególnie centrów miast i centrów dzielnic,
- **poprawę dostępności ośrodków rozwoju gospodarczego w regionie,** jak i lokalnych centrów aktywności gospodarczej, zapewnienie sprawnego i zintegrowanego systemu połączeń wewnątrz regionu jak i z otoczeniem, które przyczynią się do **zmniejszenia natężenia ruchu** i uciążliwości transportowych w przestrzeniach wielkomiejskich,
- **poprawę sytuacji sektora mieszkalnictwa,** który jest ważnym aspektem w rozwoju **rynków pracy** oraz poprawy **jakości życia** w miastach,
- poprawę warunków życia poprzez wzrost **dostępności opieki zdrowotnej,** szczególnie poprzez wypracowywanie efektywnych **rozwiązań systemowych i organizacyjnych w zakresie leczenia.**

Działanie 6.1 Budowanie silnej pozycji Metropolii Górnośląsko-Zagłębiowskiej oraz aktywizacja potencjału i wzmocnienie średnich miast

Najważniejszym wyzwaniem dla polityki rozwoju tego obszaru jest jego metropolizacja, w tym **wypromowanie Metropolii Górnośląsko-Zagłębiowskiej jako liczącego się w Polsce i Europie obszaru metropolitalnego.** Podstawowe znaczenie dla Metropolii ma rozwój specjalistycznych usług wyższego rzędu, które w przyszłości wyznaczą jej charakter i przyspieszą tempo rozwoju. Skierowanie dodatkowego wsparcia na rozwój i lepsze zintegrowanie metropolii z poziomu krajowego (**powołanie związku metropolitalnego wraz z przyznaniem na ten cel dodatkowych funduszy z budżetu państwa oraz środków z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na realizację projektów komplementarnych na podstawie Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Centralnego**) przyczyni się do realizacji działań takich jak m.in.: poprawa organizacji transportu i ładu przestrzennego, budowa zintegrowanego i zrównoważonego systemu transportu metropolitalnego, w tym integracja, modernizacja i rozwój transportu zbiorowego, czy poprawa jakości połączeń komunikacyjnych oraz dostępności komunikacji publicznej.

Przedsięwzięcie kluczowe

Związek metropolitalny województwa śląskiego

W oparciu o ustawę z dnia 9 marca 2017 roku o związku metropolitalnym w województwie śląskim z dniem 1 lipca br. został utworzony na mocy rozporządzenia Rady Ministrów **pierwszy w Polsce związek metropolitalny pod nazwą „Górnośląska-Zagłębiowska Metropolia”**, który obejmuje 41 gmin (20,7 % powierzchni województwa) zamieszkałych przez 2,3 mln mieszkańców (49,9% mieszkańców województwa).

Dodatkowe wsparcie finansowe dla tego obszaru zostanie skierowane ze środków krajowych (**5% wpływu PIT z budżetu państwa**) na kwestie takie jak m.in. organizacja transportu, kształtowanie ładu przestrzennego oraz rozwój obszaru metropolii, w tym promocja związku i jego obszaru.

Do dochodu związku wliczone zostaną również składki gmin w wysokości **0,1 % udziału w PIT w roku, w którym utworzony został związek** oraz **0,5% udziału w PIT w kolejnych latach**. Po oszacowaniu średniego dochodu z PIT od 2010 r. przyjęto, że w warunkach społeczno-gospodarczych **związek metropolitalny w województwie śląskim otrzyma wsparcie w wysokości ok. 11 mln zł w roku 2017, ok. 289 mln zł w roku 2018 i ok. 307 mln zł w roku 2019.**

Uzupełnieniem działań wspierających funkcje metropolitalne województwa śląskiego jest szerokie wsparcie ze środków polityki spójności działań realizowanych w ramach Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. W ramach wyodrębnionej rezerwy ogólnej z poziomu krajowego alokowano 2 mld zł na realizację projektów ZIT oraz wydzielono środki finansowe w Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 na realizację tzw. projektów komplementarnych w województwie śląskim (opisane w działaniach 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1 oraz 4.2). Dodatkowo ze środków krajowego Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 przeznaczone zostanie ok. 9,7 mln zł do roku 2018 na realizację zadań związanych z wdrażaniem ZIT przez Związek Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego.

Obszary dużych miast pozostaną głównymi strefami docelowymi zagranicznych inwestycji w Polsce. Dla równoważenia korzyści płynących z inwestycji zewnętrznych na poziomie krajowym podejmowane są działania służące wzmocnieniu miast średniej wielkości, które pozostają w silnych powiązaniach funkcjonalnych z największymi ośrodkami miejskimi. W tym celu zostanie wykorzystany potencjał tkwiący w średnich miastach, ze szczególnym uwzględnieniem miast, które tracą swoje funkcje społeczno-gospodarcze, poprzez działania aktywizujące rozwój gospodarczy i przyciąganie nowych inwestycji rozwojowych.

Przedsięwzięcie horyzontalne

Pakiet dla miast średnich

Dodatkowe możliwości finansowe dla 37 miast z terenu województwa śląskiego (dotyczy miast powyżej 20 tys. mieszkańców oraz miast powyżej 15 tys. mieszkańców będących stolicami powiatów z wyłączeniem miasta wojewódzkiego), z czego 6 miast tj.: Rydułtowy, Zabrze, Jastrzębie-Zdrój, Sosnowiec, Bytom, Świętochłowice zostało zaliczone do 122 miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, dla których stosowane są dodatkowe preferencje. Wsparcie dotyczy m.in.

- ułatwionego dostępu do funduszy europejskich w ramach programów krajowych,
- polityki lokowania inwestycji i przyciągania inwestorów,
- pozyskiwania innych źródeł finansowania w szczególności w ramach Funduszu Inwestycji Samorządowych zarządzanego przez Polski Fundusz Rozwoju,
- pilotażu konsultacji przedinwestycyjnych ze specjalistami PFR, co ma na celu identyfikację optymalnych źródeł finansowania,
- współpracy z innymi miastami (Partnerska Inicjatywa Miast) czy realizacji projektów o charakterze innowacyjnym (smart city).

Możliwe będzie dofinansowanie działań z zakresu m.in.: innowacji, prac B+R, przedsiębiorczości, efektywności energetycznej budynków, mobilności międzynarodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w celu aktywizacji zawodowej,

rewitalizacji w sferze społecznej, zmian klimatycznych czy szkolnictwa wyższego.

W ramach aktywizacji potencjału turystycznego Śląska planowane jest również utworzenie Beskidzkiego Centrum Narciarstwa. Celem projektu jest budowa wiodącego w kraju oraz regionie zintegrowanego kompleksu rekreacyjno-sportowo-turystycznego, samowystarczalnego energetycznie - w oparciu o OZE.

Przedsięwzięcie kluczowe

Beskidzkie Centrum Narciarstwa

Projekt opierać się będzie na wdrożeniach licznych innowacji z zakresu energetyki oraz infrastruktury turystycznej. Założeniem projektu jest, by stanowił jednocześnie zespół pilotażowych wdrożeń patentów i niepatentowanej myśli technicznej. Modelowy charakter projektu ma być także elementem jego atrakcyjności turystycznej. Wszystkie elementy infrastruktury powstałej w oparciu o innowacyjne wdrożenia będą otwarte dla turystów, tak żeby mogli nie tylko z nich korzystać, ale także dowiedzieć się jak pracują.

W ramach przedsięwzięcia planowane jest także utworzenie Forum Ekologicznego Wypoczynku - corocznej dwudniowej imprezy konferencyjnej wzorowanej na podobnych imprezach (m.in. Forum Ekonomiczne w Krynicy, Katowicki Kongres Gospodarczy itp.) propagującej nowe kierunki rozwoju szeroko pojętej rekreacji i gospodarki turystycznej.

Kompleks będzie oferował możliwości wypoczynkowe zarówno w okresie letnim (ścieżki rowerowe, szlaki turystyczne), jak i zimowym (narciarstwo, kuligi). Jest to niezwykle istotny aspekt, ponieważ dzięki temu turyści będą mogli odwiedzać region przez cały rok, generując przy tym stabilne miejsca pracy dla mieszkańców.

W ramach przedsięwzięcia powstaną obiekty hotelowe oraz gastronomiczne zarówno na terenie Gminy Brenna jak i w Szczyrku. Obiekty hotelarskie będą zapleczem dla turystów korzystających z wyciągów narciarskich, tras dla nart biegowych w zimie, oraz dla turystów korzystających z tras rowerowych oraz szlaków turystycznych latem. W ramach kompleksu narciarskiego przewiduje się utworzenie systemu z ośmioma wyciągami oraz 6 km tras narciarskich dla narciarstwa zjazdowego, a także 10 km tras dla narciarstwa biegowego na terenie Brennej. Z kolei w kontekście infrastruktury letniej, planowane jest utworzenie 10 km tras rowerowych, łączących się nowymi trasami w Szczyrku, dla zapewnienia lepszej oferty wypoczynkowej dla turystów. Całość rozwoju lokalnej infrastruktury uzupełnią inwestycje w infrastrukturę drogową i parkingową, umożliwiającą wzrost przepustowości ruchu samochodowego oraz ogólną poprawę komunikacji na terenie gmin Brenna i Szczyrk.

Jednym z kluczowych elementów omawianego projektu, będzie utworzenie w Brennej niezależnego systemu energetycznego o mocy 8 MWh, na który będą się składać elektrownia szczytowo-popowa o mocy 4MWh, farmy fotowoltaiczne o mocy 2 MWh oraz urządzenie trójgeneracyjne o mocy 2 MWh, a także innowacyjnego systemu magazynowania energii z OZE w celu budowy infrastruktury transportowej opartej na akumulatorach (transport samochodowy na terenie kompleksu w oparciu o napęd elektryczny, wypożyczalnie rowerów elektrycznych itp.) a także jako systemu rezerwowego mocy, zarówno na potrzeby własne kompleksu, jak i gminy Brenna.

Łączna wartość projektu: 830 mln zł

Termin realizacji: cały kompleks ma zostać oddany do użytku w 2023 r.

Działanie 6.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych jako forma przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społeczno-gospodarczym

W miastach na terenie województwa śląskiego występuje silne natężenie obszarów zdegradowanych, wymagających kompleksowej rewitalizacji, która może przywrócić funkcje społeczno-gospodarcze oraz przyrodnicze, w tym również na terenach poprzemysłowych. Rewitalizacja jest procesem kompleksowym, stąd też planowane formy wsparcia w tym zakresie obejmować będą wsparcie różnego rodzaju. Planowane jest m.in. wsparcie miast śląskich w procesie realizacji projektów z zakresu rewitalizacji, w tym podkreślenie roli zachęt dla miast do otwierania nowych przestrzeni publicznych oraz aktywności gospodarczej w sferze reindustrializacji i nowych specjalizacji usługowych. Część działań ukierunkowanych będzie na edukację, w szczególności poprzez podnoszenie wiedzy o rewitalizacji i świadomości jej znaczenia, a także rozpowszechnianie wiedzy o narzędziach i dobrych praktykach stosowanych w rewitalizacji.

Trzy miasta z regionu śląskiego: Chorzów, Dąbrowa Górnicza i Rybnik, otrzymały wsparcie w ramach konkursu Modelowa Rewitalizacja Miast, który koncentruje się na wypracowaniu modeli prowadzenia rewitalizacji na obszarach miejskich poprzez opracowanie ścieżek dojścia do rozwiązania problemów związanych z prowadzeniem działań rewitalizacyjnych.

Przedsięwzięcie kluczowe

Modelowa rewitalizacja miast

Obok szerokiego wsparcia gmin województwa śląskiego w zakresie przygotowania lub aktualizacji programów rewitalizacji w ramach środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 (PO PT), szczególne wsparcie otrzymują trzy miasta: Chorzów, Dąbrowa Górnicza oraz Rybnik. Łączna kwota wsparcia dla miast śląskich to ok. 7,9 mln zł z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Chorzów – projekt zakłada utworzenie w mieście Centrum Usług Szkoleniowych i Aktywizacji Zawodowej dla Młodzieży („CUMA”). Wysokość dofinansowania to ok. 880 tys. zł.

Dąbrowa Górnicza – celem działań rewitalizacyjnych w projekcie pn. „Fabryka pełna życia – rewitalizacja śródmieścia Dąbrowy Górniczej”, jest stworzenie otwartej przestrzeni publicznej, która stanie się nowym centrum miasta. Wsparcie wynosi ponad 3,9 mln zł.

Rybnik – w projekcie pn. „Rewitalizacja miasta – nowa energia rybnickiej tradycji”, zaplanowano działania pilotażowe, których najistotniejszą częścią będzie łagodzenie problemów społecznych i aktywizacja społeczności rewitalizowanych obszarów. Wsparcie to ponad 3,1 mln zł.

Skuteczność procesu rewitalizacji zależy od uwzględnienia wszystkich jej aspektów tj. oprócz kwestii gospodarczych i przestrzennych istotne jest zwrócenie uwagi na często pomijane aspekty społeczne, czego pozytywnym przykładem jest **pilotaż rewitalizacji realizowany w mieście Bytom**. W projekcie pilotażowym dla tego miasta szczególne znaczenie ma problematyka mieszkalnictwa – **Bytomski Model Dostępnego Mieszkalnictwa**.

Przedsięwzięcie kluczowe

Pilotaż rewitalizacji miasta Bytom

Bytom jest jednym z trzech polskich miast wybranych do realizacji projektu pilotażowego pn. „Bytom Odnowa – innowacyjne projekty mieszkaniowe i rozwój inicjatyw społecznych”, który będzie realizowany do grudnia 2018 r. Projekt koncentruje się m.in. **na inwentaryzacji stanu technicznego budynków mieszkalnych, badaniach diagnostycznych postaw mieszkaniowych, wyborze modeli inwestycji mieszkaniowych oraz testowaniu rozwiązań technologicznych** (remontowych i energooszczędnych).

Na działania związane z projektem przeznaczona została dotacja w wysokości 5 mln zł z PO PT 2014-2020.

Odpowiedzią na potrzebę zdobywania i poszerzania wiedzy oraz wzmacniania potencjału rozwojowego polskich miast jest projekt strategiczny SOR pn. Partnerska Inicjatywa Miast (PIM), w którym jedną z sieci tematycznych jest Rewitalizacja. Powstanie sieci tzw. „samouczenia się” miast, umożliwiającej wymianę i promocję wiedzy w zakresie prowadzenia przez miasta zintegrowanej polityki miejskiej pozwoli na stworzenie uporządkowanej bazy wiedzy o miastach oraz wzmocni efektywną realizację krajowych celów rozwojowych na poziomie lokalnym. Pilotażowa sieć Rewitalizacja PIM charakteryzuje się nową formą realizacji potrzeb rozwojowych, otwierając zarazem szeroką dyskusję dotyczącą zaplanowania i realizacji rewitalizacji, przy zaangażowaniu wszystkich podmiotów istotnych dla funkcjonowania miast.

Przedsięwzięcie horyzontalne

Pilotaż sieci tematycznej rewitalizacja Partnerskiej Inicjatywy Miast (PIM) – Katowice jako miasto lider sieci

Katowice zostały wybrane jako lider w sieci tematycznej Rewitalizacja PIM. Katowice uczestniczą równocześnie w sieci Resilient Europe w ramach URBACT, co wyróżnia je spośród pozostałych miast aplikujących o status lidera. Rolą Katowic jako lidera w sieci miast jest m.in. budowanie, zarządzanie siecią oraz koordynacja prac pomiędzy miastami należącymi do sieci.

Tematyka zgłoszona przez Katowice, która po konsultacjach z pozostałymi partnerami, ma stanowić przedmiot prac sieci dotyczy m.in. diagnozy i metod gromadzenia oraz analizy danych w zakresie rewitalizacji. Inny temat, jaki został zaproponowany to atrybuty rezylencji w rewitalizacji, rozumiane jako aspekt wzmacniania zdolności działania poprzez nadanie impulsu rozwojowego dzięki interwencjom rewitalizacyjnym. Kolejnym zagadnieniem, zgłaszanym przez większość miast partnerów, które powinno towarzyszyć pracom sieci jest zaangażowanie interesariuszy na wszystkich etapach procesu rewitalizacji.

Ponadto takie miasta województwa śląskiego jak: Czechowice-Dziedzice, Jastrzębie – Zdrój oraz Cieszyn biorą udział w sieci Mobilność miejska PIM natomiast Pszczyna oraz Związek Międzygminny ds. Ekologii w Żywcu biorą udział w sieci Jakość powietrza PIM.

Według najnowszej edycji Indeksu Rozwoju Społecznego dla Regionów Unii Europejskiej 2016 mierzącego czynniki spójnego i długotrwałego wzrostu społecznego i gospodarczego regionów UE, województwo śląskie zajmuje ostatnie miejsce wśród województw w Polsce, plasując się na 250 miejscu wśród wszystkich regionów Unii Europejskiej. Wskazuje to m.in. na konieczność podjęcia działań na rzecz inkluzywnego oraz zrównoważonego wzrostu społecznego i gospodarczego w województwie śląskim.

Przedsięwzięcie horyzontalne

Zwiększenie spójności obszarów zdegradowanych

Konkurs skierowany m.in. do jednostek samorządu terytorialnego, którego efektem byłoby wypracowanie i wdrożenie nowych rozwiązań w zakresie działań na rzecz spójności społecznej na terenach przemysłowych i obszarach zdegradowanych Śląska (w tym m.in. zmniejszania rozwarstwienia społecznego, wyrównywania szans, przeciwdziałania marginalizacji i dyskryminacji).

Realizacja projektu wymaga nawiązania partnerstwa ponadnarodowego z podmiotem z innego kraju UE, doświadczonym w realizacji działań na obszarach zdegradowanych.

Środki przeznaczone na powyższe działania to 8 mln zł z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

Działanie 6.3 Rozwój transportu miejskiego poprzez modernizację taboru

Ważnym przedmiotem świadczenia usług publicznych w mieście jest komunikacja zbiorowa. Sprawny system transportu zbiorowego jest istotny szczególnie w Metropolii Górnośląsko-Zagłębiowskiej, która z jednej strony pozostaje zwartym obszarem zurbanizowanym, z drugiej zaś granice administracyjne miast powodują pewne komplikacje i wymuszają współpracę lokalnych samorządów. Dobrze funkcjonujący system komunikacji miejskiej może zachęcać większą liczbę osób do rezygnacji z podróży samochodem, właśnie na rzecz transportu zbiorowego. To zaś przyczyni się do zmniejszenia uciążliwości wynikających zarówno z zakorkowanych ulic, emitowanego hałasu, jak i spalin. Zmniejszenie poziomu zanieczyszczenia środowiska wywoływanego przez transport zależeć będzie m.in. od stopnia nowoczesności taboru obsługującego komunikację publiczną.

Planowane inwestycje w zakresie transportu miejskiego dotyczą modernizacji i rozwoju infrastruktury tramwajowej w Metropolii Górnośląsko-Zagłębiowskiej, w tym zakupu nowego taboru. Ponadto planowany jest zakup nowoczesnego, przyjaznego dla środowiska taboru autobusowego w Gliwicach, Jaworznie oraz podregionie tyskim. Całość realizowana będzie w ramach mechanizmu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego.

Przedsięwzięcie kluczowe

Wsparcie rozwoju transportu miejskiego w województwie śląskim

Przedsięwzięcie częściowo realizowane będzie w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Przewidziane do realizacji są następujące inwestycje:

- Zintegrowany projekt modernizacji i rozwoju infrastruktury tramwajowej w Metropolii Górnośląsko-Zagłębiowskiej wraz z zakupem taboru tramwajowego. Planowany termin realizacji: **2017-2020**. Szacunkowy koszt: **1088,5 mln zł**.
- Zakup elektrycznego taboru autobusowego wraz z systemem inteligentnego zarządzania flotą pojazdów w mieście Jaworzno. Planowany termin realizacji: **2019-2020**. Szacunkowy koszt: **48,75 mln zł**.
- Ograniczenie zanieczyszczeń emitowanych do powietrza poprzez odnowienie taboru autobusowego wraz z budową placu parkingowego w Gliwicach. Planowany termin realizacji: **2016-2018**. Szacunkowy koszt: **48 mln zł**.

Działanie 6.4 Poprawa sytuacji w sektorze mieszkalnictwa

Ważnym aspektem poprawy jakości życia w miastach jest rozwój sektora mieszkalnictwa. Dla Śląska jako regionu najbardziej zurbanizowanego i o największej gęstości zaludnienia, aspekt ten jest szczególnie ważny. Dynamiczny rozwój mieszkalnictwa na Śląsku będzie niebawem możliwy dzięki inauguracji programu „Mieszkanie Plus” - rządowego programu zakładającego m.in. budowę dostępnych cenowo mieszkań na wynajem, z opcją dojścia do własności. W pierwszej kolejności adresatami programu będą osoby, których dochody uniemożliwiają zakup własnego mieszkania, a jednocześnie wysokość ich zarobków wyklucza otrzymanie lokum np. od gminy. Według obecnych analiz, w takiej sytuacji jest aż 40% Polaków.

Program „Mieszkanie Plus” ma opierać się przede wszystkim o tanie budownictwo społeczne oraz spółdzielcze. Nieruchomości będą budowane tylko na gruntach państwowych, przekazanych na preferencyjnych warunkach, dzięki czemu koszty budowy mieszkań mają być relatywnie niskie. Założeniem jest, aby koszt budowy lokalu mieszkalnego nie przekroczył kwoty 2-3 tys. zł za metr kwadratowy. Zaletą programu jest dostrzeżenie dziury na rynku najmu - części rynku nieruchomości. Idea tanich mieszkań pod wynajem stanowi odpowiedź na ten problem i jednocześnie daje wielu mieszkańcom Śląska szansę na poprawę warunków mieszkalnych. Program „Mieszkanie Plus” - w przeciwieństwie do wcześniejszych inicjatyw w tym zakresie - ma być ogólnodostępny, gdyż nie są przewidywane w nim żadne ograniczenia wiekowe.

Program „Mieszkanie Plus” został zainaugurowany w październiku 2016 r. w Katowicach, co dodatkowo podkreśla znaczenie kwestii mieszkalnictwa właśnie w województwie śląskim. Obecnie Śląsk jest aktywnym beneficjentem programu, czego dowodem są kolejne zgłaszane do programu lokalizacje. Już w pierwszym kwartale 2018 r. ma się rozpocząć budowa blisko tysiąca mieszkań w Katowicach.

Przedsięwzięcie horyzontalne

Pakiet Mieszkanie Plus

Celem programu jest zwiększenie dostępności mieszkań na wynajem, także dla słabiej uposażonych rodzin. Program został oficjalnie zainaugurowany w październiku 2016 roku w Katowicach.

⇒ Budowa wysokiej jakości budynków mieszkalnych

Inwestycje realizowane są na zasadach komercyjnych na gruntach będących obecnie w posiadaniu jednostek samorządu terytorialnego i inwestorów prywatnych. W ramach programu budowane będą wysokiej jakości budynki mieszkalne, przyjazne rodzinom i społecznościom lokalnym, spełniające rygorystyczne standardy techniczne i urbanistyczne. Optymalizacja kosztu budowy mieszkań, oparta m.in. o standaryzację rozwiązań architektonicznych i wykorzystanie nowoczesnych technologii budowlanych, pozwoli oferować czynsz dostępny m.in. dla osób słabiej uposażonych.

Przykłady projektów ze Śląska

W przygotowaniu jest **budowa około tysiąca mieszkań w dwóch lokalizacjach w Katowicach**. W analizie są projekty mieszkaniowe m.in. w Chorzowie, Czeladzi, Częstochowie, Dąbrowie Górniczej, Gliwicach, Raciborzu, Tarnowskich Górach, Siewierzu, Skoczowie i Sosnowcu. Łączny potencjał inwestycyjny w woj. śląskim oceniany jest na obecnym etapie na około 3 tys. mieszkań.

Do końca pierwszego kwartału 2018 roku w Katowicach rozpoczęta zostanie budowa około tysiąca dostępnych cenowo mieszkań na wynajem w dwóch lokalizacjach (przy ul. Korczaka i ul. Górniczego Dorobku). Inwestycje w kolejnych lokalizacjach na terenie woj. śląskiego będą na bieżąco analizowane, a po przejściu pozytywnej weryfikacji, kierowane do realizacji.

⇒ Preferencyjne finansowanie zwrotne społecznego budownictwa czynszowego (SBC)

W ramach pakietu Mieszkanie Plus BGK udziela oprocentowanego preferencyjnie finansowania zwrotnego towarzystwom budownictwa społecznego, spółkom komunalnym oraz spółdzielniom mieszkaniowym. Finansowanie w formie kredytu lub emisji obligacji z gwarancją jej nabycia przez BGK jest przeznaczone na budowę mieszkań na wynajem o umiarkowanych czynszach (z limitem ustawowym), wraz z towarzyszącą infrastrukturą (parkingi/garaże, drogi wewnętrzne itp.).

Oferta jest unikalna na rynku, ponieważ pozwala na długoterminowe (aż do 30 lat) finansowanie budownictwa mieszkaniowego na wynajem na warunkach preferencyjnych (oprocentowanie kredytu wynosi równowartość stawki referencyjnej WIBOR 3M, bez marży BGK). Maksymalny udział kredytu w kosztach inwestycji wynosi 75%.

Przykłady projektów ze Śląska

W ramach pierwszych trzech edycji programu podmioty (głównie TBS) z woj. Śląskiego złożyły 29 wniosków kredytowych na łączną kwotę 164 mln zł, obejmujących utworzenie prawie 1400 mieszkań, z czego 10 wniosków przekształciło się już w umowy kredytowe na łączną kwotę 56 mln zł, obejmujące finansowanie blisko 500 mieszkań.

Finansowanie: Bank Gospodarstwa Krajowego

Działanie 6.5 Poprawa sytuacji w służbie zdrowia

Służba zdrowia to obszar aktywności władz publicznych, który cały czas wymaga dalszych starań, wysiłków oraz nakładów finansowych. Sytuacja ta dotyczy nie tylko Śląska czy całego kraju – problem efektywności służby zdrowia jest uniwersalny w skali światowej. Świadome kształtowanie krajowej oraz regionalnej polityki zdrowotnej to szansa nie tylko na poprawę warunków życia, ale również wzrost efektywności gospodarki, gdyż zdrowa osoba w sposób naturalny jest lepszym i bardziej wydajnym pracownikiem. Śląsk jako krajowy lider w obszarze medycyny, staje się naturalnym miejscem do testowania i wdrażania innowacyjnych rozwiązań, które będą przyczyniać się do poprawy sytuacji w zakresie ochrony zdrowia i życia.

Jednym z celów w ramach Programu dla Śląska jest poprawa dostępności i podniesienie bezpieczeństwa w zakresie opieki zdrowotnej poprzez wypracowanie efektywnych rozwiązań systemowych i organizacyjnych dotyczących leczenia pacjentów z udarem mózgu. Projekt w tym zakresie opierał się będzie w dużej mierze na telemedycynie. Rozwiązanie takie z jednej strony nie wymaga wielkich nakładów finansowych, z drugiej zaś jest niezwykle efektywne – w przypadku udaru mózgu kluczową rolę w leczeniu odgrywa czas interwencji. Powołany zostanie specjalny oddział koordynujący interwencyjne leczenie udaru mózgu, który poprzez komunikację w postaci telekonsultacji oraz telediagnostyki obrazów radiologicznych z innymi oddziałami neurologicznymi bądź udarowymi poprawi efektywność leczenia pacjentów po udarze mózgu.

Przedsięwzięcie kluczowe

Kompleksowa opieka nad pacjentem z udarem mózgu

Celem przedsięwzięcia jest poprawa dostępności i podniesienie bezpieczeństwa w zakresie opieki zdrowotnej poprzez wypracowanie efektywnych rozwiązań systemowych i organizacyjnych dotyczących leczenia pacjentów z udarem mózgu. Przedsięwzięcie zmierza do utworzenia centrum interwencyjnej terapii udaru mózgu (trombektomia mózgowa) z siecią oddziałów satelitarnych, połączonych torem komunikacyjnym umożliwiającym konsultację i analizę obrazu (badania neuroobrazowego). Komunikacja (telekonsultacje oraz telediagnostyka obrazów radiologicznych) na poziomie Oddziału Neurologicznego, Oddziału Udarowego z Oddziałem Neurologii/Oddziałem Udarowym Górnośląskiego Centrum Medycznego jako oddziałem koordynującym interwencyjne leczenie udaru mózgu.

Zakres wdrożenia:

Uformowanie interdyscyplinarnych zespołów udarowych (neurolog, radiolog, chirurg naczyniowy), rozwój kadry poprzez cykliczne szkolenia w formie warsztatów z wykorzystaniem modeli zwierzęcych oraz poprzez aktywny udział w procedurze szpitalnej (asysta, tor wizyjny). Opracowanie systemu sprawozdawczości, uformowanie zespołu odpowiedzialnego za kolekcjonowanie danych oraz komisji weryfikującej wyniki terapii.

Zakładane efekty:

- Stworzenie unikatowego w skali kraju modelu regionalnej opieki zdrowotnej,
- Wypracowanie nowatorskich rozwiązań logistycznych i organizacyjnych,
- Wyrównywanie szans mieszkańcom subregionów województwa w dostępie do nowoczesnych terapii,
- Wykorzystanie technologii telemedycznej,
- Wprowadzenie nowatorskiego programu diagnostyki mobilnej,
- Rozwój niepełnosprawności i poprawa przeżywalności po udarze mózgu społeczności śląskiej,
- Wzrost doświadczenia we wdrażaniu pionierskich metod diagnostyki oraz organizacji opieki zdrowotnej,
- Świadome kształtowanie regionalnej polityki zdrowotnej.

Finansowanie projektu ze środków budżetu państwa wymagać będzie dalszych analiz. Aby działalność w zakresie wskazanych świadczeń medycznych możliwa była do sfinansowania ze środków NFZ w ramach projektu pilotażowego, niezbędne będzie wydanie odpowiedniego rozporządzenia przez Ministra Zdrowia.

możliwe jest ze środków NFZ w ramach programu pilotażowego

Podmiot odpowiedzialny: Górnośląskie Centrum Medyczne

Szacunkowy koszt przedsięwzięcia: ok. 5 mln zł

Oprócz tego przewiduje się także projekt mający na celu obniżenie zagrożeń epidemiologicznych w regionie. Śląsk, w przeciwieństwie do województw ościennych nie posiada oddziału kwarantannowo-izolacyjnego, przystosowanego do hospitalizacji oraz izolacji chorych zakażonych szczególnie niebezpiecznymi patogenami. W tym celu planowane jest utworzenie Śląskiego Centrum Chorób Zakaźnych wyposażonego w pomieszczenia kwarantannowo-izolacyjne, z kontrolowanym obiegiem powietrza oraz śluzami, zapewniającymi pełne bezpieczeństwo innym chorych i personelu. Centrum będzie pełnił także funkcje referencyjne, szybkiego reagowania oraz doradztwa innym jednostkom regionu z wykorzystaniem technologii informatycznych.

Przedsięwzięcie kluczowe

Utworzenie Śląskiego Centrum Chorób Zakaźnych

W aglomeracji śląskiej, w przeciwieństwie do innych województw ościennych, nie funkcjonuje oddział kwarantannowo-izolacyjny, przystosowany do hospitalizacji oraz izolacji chorych zakażonych szczególnie niebezpiecznymi patogenami. Powoduje to istotne zagrożenie epidemiczne dla całego regionu. W ramach projektu przewidziane jest utworzenie Śląskiego Centrum Chorób Zakaźnych wyposażonego w pomieszczenia kwarantannowo-izolacyjne, z kontrolowanym obiegiem powietrza oraz śluzami, zapewniającymi pełne bezpieczeństwo innym chorych i personelu. Co więcej Centrum to powinno pełnić funkcje referencyjne, szybkiego reagowania oraz doradztwa innym jednostkom regionu z wykorzystaniem technologii informatycznych.

Poza pomieszczeniami kwarantannowo-izolacyjnymi oraz ambulatorium, Centrum byłoby wyposażone w system informatyczny umożliwiający szybki kontakt ze specjalistami chorób zakaźnych lekarzom dyżurnym innych szpitali na terenie Śląska. System ten działać będzie na autorskim oprogramowaniu, dedykowanym szpitalom w sieci. Ponadto, byłby dodatkowo wyposażony w automatyczne algorytmy oceny ryzyka wystąpienia szczególnie niebezpiecznych zakażeń, oparte na inteligentnych algorytmach dostępnych drogą internetową dla innych Szpitali. Algorytmy te pozwolą na zautomatyzowane, wstępne ustalenie zagrożenia zachorowania na niebezpieczną chorobę zakaźną, zaproponowanie rozpoznania oraz ułatwią kontakt z lekarzem dyżurnym Centrum. Śląskie Centrum Chorób Zakaźnych może powstać na bazie oraz gruntach Górnośląskiego Centrum Medycznego. Lokalizacja taka jest podyktowana możliwością z korzystania z bogatej infrastruktury diagnostycznej oraz konsultacyjnej.

Zakres wdrożenia:

Autorskie oprogramowanie, dedykowane szpitalom sieci, zostanie udostępnione do użytku w celu przeprowadzania oceny ryzyka wystąpienia zagrażających życiu zakażeń. Personel szpitali zostanie przeszkolony w zakresie obsługi systemu. Równoległe będą prowadzone prace budowlane i kompletowane będzie wyposażenie Centrum.

Zakładane efekty:

Powstanie Śląskiego Centrum Chorób Zakaźnych wraz z systemem informatycznym ostrzegania i konsultacji zwiększy bezpieczeństwo zdrowotne regionu oraz z uwagi na dynamiczne rozprzestrzenianie się chorób zakaźnych ograniczy ryzyko rozwoju epidemii na Śląsku. Wczesna izolacja chorych z chorobami o wysokiej zakaźności zmniejszy możliwość rozprzestrzeniania się zakażeń na wysoce zindustrializowanym terenie aglomeracji śląskiej, znacznie redukując liczbę zachorowań wtórnych. Centrum zwiększy też bezpieczeństwo epidemiologiczne innych placówek medycznych, umożliwiając szybkie przekazanie chorych wymagających pilnej izolacji, ograniczając ryzyko rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych w tych jednostkach.

Finansowanie projektu ze środków budżetu państwa wymagać będzie uszczegółowienia projektu. Ponadto uzależnione będzie ono m.in. od uzyskania pozytywnych opinii krajowego oraz wojewódzkiego konsultanta w dziedzinie chorób zakaźnych.

Podmiot odpowiedzialny: Górnośląskie Centrum Medyczne

Szacunkowy koszt realizacji przedsięwzięcia: ok. 30 mln zł

Trzeci z projektów dotyczyć będzie aktywizacji osób starszych poprzez rozwój nowoczesnych metod telekomunikacyjnych w opiece i profilaktyce. W ramach projektu przewiduje się utworzenie specjalnej platformy stanowiącej Centrum Usług Seniora umożliwiające optymalizację procesów leczenia.

Przedsięwzięcie kluczowe

Aktywizacja osób starszych poprzez rozwój nowoczesnych metod telekomunikacyjnych w opiece i profilaktyce

Projekt zakłada utworzenie specjalnej platformy stanowiącej Centrum Usług Seniora. Jej budowa wymagała będzie dostępu do infrastruktury informatycznej, a następnie stworzenia systemu agregującego usługi wchodzące w skład platformy. System składać będzie się z modułów: medycznego (1), opiekuńczego (2), edukacyjnego (3) oraz profilaktyki pro-zdrowotnej (4).

Platforma ma stanowić jedno spójne centrum usług, umożliwiające optymalizację procesów leczenia, wzrost aktywności osób starszych, przy maksymalnym wykorzystaniu zasobów w postaci specjalistów.

Zakres wdrożenia:

Planuje się stworzenie platformy, która będzie zainstalowana na tablecie, który otrzyma każdy z podopiecznych. Jest to baza pozwalająca seniorom na dostęp do wszystkich usług skierowanych do nich poprzez jedną aplikację. Przy wykorzystaniu platformy podopieczny będzie pod stałym nadzorem kardiologicznym, sprawowanym przez Górnośląskie Centrum Medyczne, diabetologicznym oraz geriatrycznym, będzie posiadał możliwość szybkiego i prostego skontaktowania się z lekarzem, który będzie dostępny 24h na dobę, aby udzielić mu porad, będzie miał też dostęp do informacji o dyżurach aptek oraz możliwość wezwania karetki pogotowia. Ponadto dzięki współpracy z lekarzami stworzona zostanie obszerna, na bieżąco aktualizowana baza artykułów na temat zdrowia, szczególnie osób starszych.

Aby uzyskać dofinansowanie ze środków budżetu państwa, projekt będzie wymagał uzasadnienia w zakresie sposobu wyznaczenia grupy pacjentów oraz sposobu kwalifikacji do programu.

Podmiot odpowiedzialny: Górnośląskie Centrum Medyczne

Szacunkowy koszt przedsięwzięcia: ok. 35 mln zł (przy założeniu kosztów obsługi 10 tys. użytkowników w okresie 25 miesięcy).

Ostatni z projektów z obszaru ochrony zdrowia dotyczy dostosowania Śląskiego Centrum Chorób Serca w Zabrzu do obowiązujących wymogów i nowych zadań w medycynie sercowo-naczyniowej u dorosłych i dzieci poprzez powstanie Śląskiego Ośrodka Kliniczno-Naukowego Zapobiegania i Leczenia Chorób Środowiskowych, Cywilizacyjnych i Wieku Podeszłego im. prof. Zbigniewa Religi.

Przedsięwzięcie kluczowe

Powstanie Śląskiego Ośrodka Kliniczno-Naukowego Zapobiegania i Leczenia Chorób Środowiskowych, Cywilizacyjnych i Wieku Podeszłego im. prof. Zbigniewa Religi

Projekt zakłada budowę nowego tzw. Inteligentnego i energooszczędnego budynku o powierzchni ok. 12 000 m² dla Śląskiego Centrum Chorób Serca w Zabrzu, w którym zlokalizowane będą oddziały: transplantologiczny, kardiologiczny, intensywnej opieki kardiologicznej, wrodzonych wad serca i kardiologii dziecięcej, intensywnej opieki kardiologicznej dziecięcej, rehabilitacji kardiologicznej, a także pracownie: hemodynamiki, elektrofizjologii, radiologii zabiegowej dla dzieci oraz inne pracownie diagnostyczne lub zabiegowe.

Celem projektu jest podniesienie jakości życia Polaków, w szczególności mieszkańców Śląska, gdzie przeciętna długość trwania życia jest najkrótsza, wskutek przemysłowych zanieczyszczeń środowiska i charakteru uprzedniego zatrudnienia. Dzięki budowie nowego budynku nastąpi poprawa funkcjonalności działania oraz zmiana technik leczenia, która skutkować będzie poprawą wydajności oraz zwiększeniem efektywności leczenia.

Finansowanie projektu ze środków budżetu państwa wymagać będzie uzgodnień z Ministerstwem Zdrowia.

Podmiot odpowiedzialny: Śląskie Centrum Chorób Serca w Zabrzu

Harmonogram realizacji: do końca 2021 r.

Szacunkowy koszt przedsięwzięcia: 85 mln zł

System zarządzania i realizacji Programu dla Śląska

Biorąc pod uwagę formalno-prawne uwarunkowania, możliwości finansowe oraz interdyscyplinarny charakter programu, do roku 2020 system zarządzania i realizacji obejmować będzie przede wszystkim koordynację działań podejmowanych na poziomie krajowym (np. instytucje zarządzające i pośredniczące w realizacji krajowych programów operacyjnych finansowanych z Polityki Spójności, resortów właściwych i instytucji im podległych dysponujących zestawem instrumentów krajowych czy odpowiedzialnych za realizację konkretnych projektów inwestycyjnych czy doradczych) oraz regionalnym tj. Urząd Wojewódzki, Wojewódzka Rada Dialogu Społecznego i Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna. Koordynacja zarządcza polegać będzie na podejmowaniu decyzji dotyczących przygotowania i finansowania przedsięwzięć służących realizacji celów Programu, dostosowywaniu i usprawnianiu – w miarę możliwości – dostępnych mechanizmów wsparcia do rekomendacji wynikających z wdrażania Programu oraz ugruntowaniu stałej współpracy poziomu krajowego z regionalnym oraz beneficjentami publicznymi i prywatnymi na rzecz osiągnięcia celów określonych w PdŚ. Zaangażowanie w system koordynacji wielu podmiotów mających wpływ na osiągnięcie celów w nim postawionych pozwoli wypracować czytelny system przepływu informacji, wniosków z wdrażania poszczególnych projektów czy działań dedykowanych lub horyzontalnych inkorporowanych do Programu i modelowego współdziałania. Realizacja Programu będzie służyć w związku z tym również dopasowaniu decyzji operacyjnych instytucji publicznych działających w systemie niezależnie od siebie i odpowiedzialnych np. za kształcenie na poziomie średnim czy wyższym, aktywizację zatrudnienia, wsparcie przedsiębiorczości czy rozwój szeroko rozumianej infrastruktury do wypracowywanych standardów modelowego współdziałania instytucji, dzięki systemowi wspierającemu współzależność efektów tych decyzji i pokazującemu wspólne korzyści płynące z wzajemnego współdziałania wspierającego realizację wspólnych celów rozwojowych.

Po roku 2020 nastąpi pełne wdrożenie „Programu dla Śląska” skorelowanego m.in. z rządowymi programami restrukturyzacyjnymi, polityką przemysłową, polityką innowacyjności i kształtowania zasobów ludzkich, związane również z dostosowaniem systemu realizacji do instrumentów wsparcia ze środków Polityki Spójności w ramach kolejnej perspektywy finansowej UE czy krajowych mechanizmów integracji działań rozwojowych np. zapowiedzianego w SOR projekcie strategicznego pn. Odnowiony Kontrakt terytorialny.

Zarządzanie i realizacja Programu dla Śląska będzie odbywać się poprzez koordynację kluczowych partnerów z poziomu krajowego, regionalnego i lokalnego i przypisanie im zadań w następującym systemie instytucjonalnym:

1. Podkomitet ds. Programu dla Śląska przy Ministrze Rozwoju – zarządzanie i wykonanie działań na poziomie krajowym
2. Komitet sterujący przy Wojewodzie Śląskim – koordynacja operacyjna na poziomie województwa
3. Wojewódzka Rada Dialogu Społecznego – organ opiniodawczo-doradczy
4. Polski Fundusz Rozwoju – krajowy punkt informacyjno-konsultacyjny dla PdŚ

Podkomitet ds. Programu dla Śląska

Na poziomie krajowym powołany zostanie Podkomitet ds. Programu dla Śląska w ramach Komitetu Koordynacyjnego Polityki Rozwoju powołanego Zarządzeniem nr 59 Prezesa Rady Ministrów z dnia 4 lipca 2012 r.

Podkomitet ds. Programu dla Śląska będzie składał się z przedstawicieli co najmniej:

- Ministerstwa Rozwoju – Przewodniczący Podkomitetu,
- Ministerstwa Energii,
- Ministerstwa Finansów,
- Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa,
- Ministerstwa Środowiska,
- Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego,
- Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji,
- Ministerstwa Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej,
- Marszałka Województwa Śląskiego,
- Narodowego Centrum Badań i Rozwoju,

- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego w Katowicach,
- Polskiego Funduszu Rozwoju,
- Wojewody Śląskiego,
- Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Zadania Podkomitetu obejmować będą w szczególności:

- koordynację strategiczną realizacji PdŚ związaną z monitoringiem i oceną postępów Programu w trybie co najmniej półrocznym i podejmowaniem działań służących efektywnej realizacji celów, przedsięwzięć i projektów w nim określonych,
- przyjmowanie półrocznych planów działań wskazujących harmonogram wdrażania oraz zadania dla członków Podkomitetu i ew. rekomendacji dot. działalności innych instytucji służących zapewnieniu efektywnej realizacji Programu,
- analizę raportów monitoringowych z wdrażania PdŚ przekazywanych przez Przewodniczącego Komitetu Sterującego ds. PdŚ funkcjonującego na poziomie województwa śląskiego i przyjmowanie uzgodnionych przez Podkomitet rekomendacji wynikających z analizowanych raportów odnośnie sposobu realizacji celów, przedsięwzięć i projektów określonych w PdŚ,
- podejmowanie decyzji strategicznych na podstawie efektów realizacji półrocznych planów działań Podkomitetu i uzgodnionych przez Podkomitet rekomendacji związanych ze sposobem realizacji celów, przedsięwzięć i projektów określonych w PdŚ,
- przyjmowanie planu działalności Komitetu Sterującego powołanego na poziomie województwa przekazywanych przez Przewodniczącego Komitetu,
- zlecenie ewaluacji, analiz i raportów dotyczących sytuacji społeczno-gospodarczej Śląska, wykorzystywanych na potrzeby monitoringu jakościowego prowadzonych działań,
- wypracowywanie rekomendacji odnośnie modyfikacji dostępnych instrumentów realizacji programu w celu zwiększenia efektywności prowadzonych działań na terenie Śląska i osiągania założonych w ramach programu celów,
- prowadzenie prac związanych z wypracowaniem rekomendacji i rozwiązań wdrożeniowych dotyczących kształtu Programu dla Śląska po roku 2020.

Podkomitet obsługiwany będzie przez **sekretariat umiejscowiony w Departamencie Strategii Rozwoju Ministerstwa Rozwoju**, do którego zadań należało będzie należało m.in.:

- przygotowanie projektów rocznych planów działań w zakresie realizacji celów, przedsięwzięć i projektów określonych w Programie dla Śląska,
- przygotowanie wzorów dokumentów w zakresie oceny postępów wdrażania do opracowania przez poszczególne instytucje reprezentowane w PdŚ, m.in. raportów monitoringowych do opracowania na poziomie Komitetu Sterującego,
- bieżąca obsługa prac Podkomitetu oraz zapewnienie sprawnego przepływu informacji pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w realizację PdŚ,
- zarządzanie zewnętrznym wsparciem doradczym dla Podkomitetu ds. Programu i Komitetu Sterującego oraz udzielanie go dla beneficjentów PdŚ, służącym zwiększeniu liczby projektów realizowanych na terenie województwa śląskiego i ich jakości, zgodnie z celami określonymi dla poszczególnych obszarów tematycznych w programie.

Komitet sterujący przy Wojewodzie Śląskim

Na poziomie regionalnym podmiotem koordynującym wdrażanie „Programu dla Śląska” będzie Komitet Sterujący, składający się z przedstawicieli co najmniej:

- Wojewody Śląskiego - Przewodniczącego Komitetu,
- Ministerstwa Rozwoju,
- Marszałka Województwa Śląskiego
- Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego w Katowicach,
- „Solidarności” Śląsko-Dąbrowskiej,
- Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej,
- katowickiego oddziału Banku Gospodarstwa Krajowego,

- innych podmiotów wskazanych przez Przewodniczącego Komitetu – m.in. przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego lub ich związków, w tym Związku Metropolitalnego oraz subregionów województwa śląskiego.

Zadania Komitetu Sterującego obejmować będą przede wszystkim:

- przygotowanie planu działalności Komitetu Sterującego przekazywanego do akceptacji przez Podkomitet ds. PdŚ,
- bieżący monitoring realizacji Programu, w szczególności przedsięwzięć i projektów wymienionych w PdŚ,
- przygotowanie kwartalnych raportów monitoringowych na potrzeby prac Podkomitetu do spraw Programu dla Śląska,
- koordynację operacyjną działań podmiotów włączonych w realizację Programu, w tym nadzór nad sprawną realizacją przedsięwzięć i projektów określonych w Programie, rozwiązywanie bieżących kwestii problemowych wynikających z wdrażania oraz formułowanie niezbędnych działań do podjęcia na poziomie Podkomitetu,
- rozpatrywanie stanowisk WRDS oraz podejmowanie na tej podstawie ewentualnych działań lub przekazywanie rekomendacji dla Podkomitetu.

Wojewódzka Rada Dialogu Społecznego

WRDS jako zespół złożony z przedstawicieli najważniejszych z punktu widzenia procesów rozwojowych podmiotów publicznych i niepublicznych tj. strony rządowej, samorządowej i organizacji zrzeszających pracodawców i pracowników, działający na podstawie Ustawy z 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego będzie pełnił rolę organu opiniotwórczo-doradczego w zakresie realizacji Programu dla Śląska. W tym zakresie do zadań WRDS należeć będzie wyrażanie opinii i stanowisk dotyczących:

- postępu realizacji Programu,
- wdrażania poszczególnych przedsięwzięć określonych w Programie,
- systemu realizacji i działania poszczególnych instytucji odpowiedzialnych za przedsięwzięcia wymienione w Programie,
- ewentualnych zmian Programu.

Opinie i stanowiska WRDS będą rozpatrywane przez Komitet Sterujący przy Wojewodzie Śląskim.

Polski Fundusz Rozwoju

Dla sprawnej realizacji Programu zostanie ustanowiony krajowy punkt informacyjno-konsultacyjny, umiejscowiony w Polskim Funduszu Rozwoju. Zadaniem PFR będzie udzielanie – za pośrednictwem dedykowanej Programowi infolinii – wszelkich informacji o zakresie wsparcia i możliwościach wynikających z Programu dla potencjalnych beneficjentów oraz kierowanie ich do właściwych instytucji odpowiedzialnych za konkretne przedsięwzięcia. PFR w zakresie własnych produktów będzie pełnił rolę zaplecza eksperckiego i wspierał specjalistyczną wiedzą projekty do realizacji na obszarze Śląska. Pełny pakiet oferty dostosowanej do Programu dla Śląska będzie dostępny i na bieżąco uzupełniany na stronie www.pfr.pl

Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna

Szczególną rolę w realizacji Programu docelowo będzie pełnił KSSE. Poprzez zakotwiczenie w systemie instytucjonalnym na poziomie operacyjnym KSSE nastąpi powiązanie wdrażania Programu ze sferą realną, na którym to poziomie wzmacniany będzie potencjał, w szczególności, śląskich przedsiębiorców i osób fizycznych zainteresowanych rozpoczęciem działalności gospodarczej, aby pojedyncze decyzje biznesowe były zgodne z transformacją śląskiej gospodarki w kierunku dalszego uprzemysłowienia i podnoszenia poziomu innowacyjności i powiązania z branżami strategicznymi.

Z uwagi na interdyscyplinarny charakter Programu oraz dużą liczbę potencjalnych źródeł finansowania, efektywne wdrażanie „Programu dla Śląska” możliwe będzie jedynie w przypadku dobrej współpracy wszystkich zaangażowanych podmiotów. Dotyczy to współpracy rozumianej nie tylko w odniesieniu do trzech wskazanych szczegółli zarządzania, ale także w szerszym kontekście – pomiędzy poszczególnymi resortami i podmiotami od nich zależnymi, pomiędzy administracją rządową a interesariuszami ze Śląska, czy wreszcie pomiędzy sektorem publicznym a prywatnym.

Rys. 4. Zadania Podkomitetu ds. Programu dla Śląska

Indeks przedsięwzięć do realizacji w ramach Programu dla Śląska

CEL 1: WZROST INNOWACYJNOŚCI PRZEMYSŁU I INWESTYCJI ROZWOJOWYCH W REGIONIE

DZIAŁANIE 1.1 Wsparcie rozwoju kluczowych branż z wykorzystaniem programów sektorowych

Lp.	Nazwa projektu	Krótki opis projektu	Podmiot odpowiedzialny / Podmiot realizujący	Szacunkowa wartość projektu	Kategoria przedsięwzięcia
1.	PBSE	Program sektorowy B+R – program zakłada m.in. zwiększenie liczby innowacji w sektorze elektroenergetycznym, a także ograniczenie poziomu emisji zanieczyszczeń generowanych przez przedsiębiorstwa z sektora elektroenergetycznego.	Departament Wsparcia Innowacji i Rozwoju (DIR) MR / Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBR)	95 MLN ZŁ	Horizontalne
2.	IUSER	Program sektorowy B+R - celem programu jest zwiększenie konkurencyjności międzynarodowej sektora producentów inteligentnych urządzeń i systemów do generacji energii oraz zarządzania systemami i elementami energetyki rozproszonej.	Departament Wsparcia Innowacji i Rozwoju (DIR) MR / Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBR)	150 MLN ZŁ (Drugi konkurs w Programie IUSER, z alokacją 150 mln zł, będzie realizowany w II-III kwartale 2018 r.)	Horizontalne
3.	INNOMED	Program sektorowy B+R – celem programu jest podniesienie konkurencyjności polskiej gospodarki i zwiększenie dostępności do produktów medycznych zaawansowanych technologii dla chorych w Polsce.	Departament Wsparcia Innowacji i Rozwoju (DIR) MR/ Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBR)	12 MLN ZŁ (do tej pory do wsparcia rekomendowano 2 projekty z woj. Śląskiego)	Horizontalne
4.	InnoNeuroPharm	Program sektorowy B+R - celem programu jest wzrost konkurencyjności i innowacyjności polskiego sektora farmaceutycznego, w tym neuromedycyny.	Departament Wsparcia Innowacji i Rozwoju (DIR) MR/ Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBR)	2,5 MLN ZŁ (Planowane jest uruchomienie dwóch konkursów: w II połowie 2018 r. i I połowie 2020 r.)	Horizontalne
5.	INNOSTAL	Program sektorowy B+R – celem programu jest zwiększenie	Departament Wsparcia	95 MLN ZŁ	Horizontalne

		konkurencyjności i innowacyjności przemysłu stalowego w perspektywie do 2026 roku.	Innowacji i Rozwoju (DIR) MR/ Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBR)		
6.	INNOMOTO	Program sektorowy B+R - Program dotyczy sektora motoryzacyjnego, a jego głównym celem jest wzrost konkurencyjności i innowacyjności tej branży.	Departament Wsparcia Innowacji i Rozwoju (DIR) MR/ Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBR)	60 MLN ZŁ	Horyzontalne
DZIAŁANIE 1.2 Aktywizacja gospodarcza i przyciąganie nowych inwestycji					
7.	Regionalna Platforma Aktywizacji Gospodarczej	Ideą przedsięwzięcia jest wypracowanie docelowego modelu aktywizacji gospodarczej wykorzystującego potencjał Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (KSSE) S.A. poprzez stworzenie platformy zapewniającej kompleksowe usługi w zakresie doradztwa inwestycyjnego, rozwoju przedsiębiorczości i sieciowania kluczowych podmiotów kreujących wzrost gospodarczy i zatrudnienie w regionie.	Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	Identyfikacja i zagwarantowanie źródeł finansowania zostanie wypracowana w ramach fazy przygotowawczej projektu.	Studialne
8.	Przyciąganie nowych inwestycji	Przyciąganie zagranicznych inwestycji przez Polską Agencję Inwestycji i Handlu polega m.in. na obsłudze 28 projektów o łącznej wartości ponad 615,73 mln EUR i planowanym zatrudnieniu 7165 osób.	Polska Agencja Inwestycji i Handlu	615,73 MLN EUR	Horyzontalne
DZIAŁANIE 1.3 Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości					
9.	Pakiety usług finansowych i pozafinansowych oferowanych przez PFR dla sektora MŚP	Wsparcie sektora Małych Średnich Przedsiębiorstw poprzez szereg narzędzi oferowanych przez PFR. W ramach pakietu na Śląsku zrealizowanych zostało 133 projektów na łączną kwotę	Polski Fundusz Rozwoju/ Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Bank Gospodarstwa Krajowego,	Ok. 212 MLN ZŁ	Horyzontalne

		ok. 212 mln zł.	Agencja Rozwoju Przemysłu S.A., PFR Ventures		
10.	Pakiety usług finansowych i pozafinansowych wspierające duże inwestycje i ekspansję zagraniczną	Wsparcie dużych projektów oraz ekspansji zagranicznej. W ramach oferowanych usług na Śląsk trafiło 5,83 mld zł, za które zrealizowano 80 projektów.	Polski Fundusz Rozwoju / Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych S.A., Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Agencja Rozwoju Przemysłu S.A., Bank Gospodarstwa Krajowego, Polska Agencja Inwestycji i Handlu	Ok. 5,83 MLD ZŁ	Horizontalne
11.	Polski Fundusz Rozwoju wraz z konsorcjum funduszy inwestuje w Ferrum S.A.	Realizacja projektu zakłada m.in. refinansowania istotnej części zadłużenia spółki, podwyższenia kapitału Ferrum, zabezpieczają środki niezbędne dla zachowania bezpiecznej płynności finansowej przez nowych inwestorów.	Polski Fundusz Rozwoju	Ok. 125 MLN ZŁ	Kluczowe
12.	Grupa Polskiego Funduszu Rozwoju i RAFAKO podpisali wstępne porozumienie o współpracy	W ramach projektu spółka rozpoczęła współpracę z PFR przy finansowaniu oraz realizacji wybranych projektów strategicznych. Jako potencjalny element współpracy uważa się inwestycję Funduszu Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw FIZAN w raciborską spółkę.	Polski Fundusz Rozwoju		Kluczowe
13.	Polski Fundusz Rozwoju inwestuje w nowy blok elektrowni w Jaworznie	Projekt polega na budowie nowego, opalanego węglem kamiennym bloku energetycznego 910 MWe w Jaworznie.	Polski Fundusz Rozwoju / Nowe Jaworzno TAURON Sp. z o.o.	880 MLN ZŁ	Kluczowe

14.	Włączenie Towarzystwa Finansowego Silesia (TFS) w realizację Programu dla Śląska	Efektom włączenia TFS w Program dla Śląska przyczyni się do lepszej realizacji jego celów poprzez zdywersyfikowanie źródeł finansowania Programu.	Ministerstwo Energii / Towarzystwo Finansowe Silesia	Ustalenie źródeł finansowania podlega ustaleniom z Ministerstwem Energii	Kluczowe
-----	--	---	--	--	----------

DZIAŁANIE 1.4 Reindustrializacja i wzrost potencjału innowacyjnego w oparciu o rozwijający się sektor elektromobilności

15.	Plan Rozwoju Elektromobilności	Plan elektromobilności ma charakter wielosektorowy i realizowany będzie za pośrednictwem różnych projektów przyczyniających się do osiągnięcia wielu celów programu, m.in. w obszarze poprawy jakości powietrza. Przykładami takich projektów są: program INNOMOTO, program GEPARD, współpraca władz samorządowych z rządem na rzecz programu elektromobilności w Polsce, lepsze ukierunkowanie środków europejskich na zakup autobusów elektrycznych.	Instytucja Zarządzająca Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko (POLiŚ) / Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBR), Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości i (PARP), Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	20 MLD ZŁ	Horyzontalne
-----	--------------------------------	--	--	------------------	--------------

CEL 2: ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ I INWESTYCJI ROZWOJOWYCH W REGIONIE
DZIAŁANIE 2.1 Wzmocnienie kwalifikacji i umiejętności pracowników w regionie dla zwiększenia liczby lepszych miejsc pracy

16.	Centrum Kompetencyjno-Demonstracyjne – projekt pilotażowy	Centrum umożliwi uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia i prowadzenia działalności gospodarczej w obszarze Przemysłu 4.0. Rolą centrum będzie również propagowanie wiedzy o istniejących i tworzonych technologiach, które będą realizowały ideę Przemysłu 4.0.	Departament Innowacji (DIN) MR		Kluczowe
17.	Rozwój kompetencji cyfrowych osób 25+	Wsparcie będzie udzielane na przeprowadzanie działań szkoleniowych umożliwiających nabycie co najmniej podstawowych	Instytucja Zarządzająca Programem Operacyjnym Polska Cyfrowa	23 MLN ZŁ w ramach PO PC (łącznie dla województw śląskiego i opolskiego)	Horyzontalne

		kompetencji cyfrowych. W ramach przekazanego grantu możliwy będzie również zakup sprzętu komputerowego na rzecz prowadzonych szkoleń, który docelowo zostanie przekazany szkołom publicznym. Grupą docelową wsparcia są osoby w wieku 25+-35+.	(PO PC), Departament Rozwoju Cyfrowego MR		
DZIAŁANIE 2.2 Wsparcie zahamowania procesów depopulacji					
18.	Młodzi na rynku pracy	W ramach projektu oferuje się kompleksową ofertę wsparcia osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy, zakładając kompleksowe i indywidualne pośrednictwo pracy w zakresie wyboru zawodu zgodnego z kwalifikacjami i kompetencjami wspieranej osoby oraz poradnictwo zawodowe w planowaniu kariery.	Instytucja Zarządzająca Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER), Departament Europejskiego Funduszu Społecznego MR/ Wojewódzki Urząd Pracy (WUP) w Katowicach	665,6 MLN ZŁ (w trybie pozakonkursowym) + 180,95 MLN ZŁ (w trybie konkursowym)	Kluczowe
DZIAŁANIE 2.3 Rozwój szkolnictwa wyższego					
19.	Kompleksowe wsparcie śląskich uczelni	Zmiany i skierowanie dodatkowego wsparcia na szkolnictwo zawierają w szczególności wsparcie na: tworzenie i realizację nowych kierunków studiów odpowiadających na przewidywane potrzeby społeczno-gospodarcze, działania włączające pracodawców w przygotowanie programów kształcenia i ich realizację.	Instytucja Zarządzająca Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER), Departament Europejskiego Funduszu Społecznego (DZF) MR / Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBR)	45 MLN ZŁ w ramach PO WER	Kluczowe
20.	Wsparcie skierowane do studentów śląskich uczelni wyższych	Projekt skierowany jest do studentów z niepełnosprawnością lub znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i zakłada	Instytucja Zarządzająca Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja	Ok. 13,7 MLN ZŁ w ramach PO WER	Kluczowe

		nabywanie nowych umiejętności lub doskonalenie już posiadanych w wyniku odbycia części studiów na uczelni zagranicznej lub zagranicznej praktyki zawodowej.	Rozwój (PO WER), Departament Europejskiego Funduszu Społecznego (DZF) MR / Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji		
21.	Zwiększenie kompetencji studentów kierunków z obszaru nauk o życiu	Oferuje się program dedykowanych, sześciomiesięcznych praktyk na studiach magisterskich dla studentów Uniwersytetu Śląskiego i Politechniki Śląskiej.	Polski Fundusz Rozwoju		Kluczowe
DZIAŁANIE 2.4 Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój społecznych innowacji					
22.	Inwestycje w innowacje społeczne	Wsparcie będzie dotyczyło mikro-innowacji, tj. inkubacji nowych, załączkowych pomysłów, w tym ich opracowania i rozwinięcia, oraz przetestowania, upowszechnienia i podjęcia działań w zakresie włączenia do praktyki.	Instytucja Zarządzająca Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER), Departament Europejskiego Funduszu Społecznego (DZF) MR	6 MLN ZŁ w ramach PO WER na pojedynczy projekt	Kluczowe
CEL 3: POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO					
DZIAŁANIE 3.1 Poprawa jakości powietrza w regionie					
23.	Ograniczenie niskiej emisji	Interwencja w tym wymiarze dotyczy wspierania efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym tj. głębokiej i kompleksowej modernizacji energetycznej wielorodzinnych budynków mieszkaniowych oraz przebudowy sieci dystrybucji ciepła i chłodu na cele komunalno-bytowe.	Departament Programów Infrastrukturalnych (DPI) MR / Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	1022 MLN ZŁ w ramach PO IiŚ	Kluczowe
24.	Bezemisyjny transport	Program przewiduje możliwość zakupu nowych	Narodowe Centrum Badań i	Uzależniona od aktywności	Kluczowe

	publiczny (Gepard II)	autobusów elektrycznych, szkolenie kierowców pojazdów transportu publicznego z obsługi bezemisyjnego taboru oraz opcjonalnie infrastruktury i zarządzania polegające na modernizacji lub budowie stacji ładowania pojazdów transportu zbiorowego w zakresie dostosowania do autobusów elektrycznych.	Rozwoju/ Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	beneficjentów	
25.	Porozumienie na rzecz tworzenia w Polsce warunków do rozwoju zeroemisyjnego publicznego transportu zbiorowego	Współpraca służyc będzie również promowaniu polskiej myśli technicznej, rozwojowi nauki i stanie się załącznikiem budowania ekosystemu, który przyczyni się do powstania polskiego rynku pojazdów bezemisyjnych. Sygnatariuszami porozumienia z województwa śląskiego są następującej JST: Jaworzno, Sosnowiec, Tychy, Żywiec, Katowice.	Przedstawiciele rządu i samorządów		Horyzontalne
26.	Catching-up regions	Projekt ma na celu efektywniejsze wykorzystanie funduszy UE dostępnych w ramach perspektywy finansowej przewidzianej na lata 2014-2020. W ramach realizacji przedsięwzięcia przewiduje się szereg działań ukierunkowanych na rozwój gospodarczy wybranych województw.	Komisja Europejska, Bank Światowy / Ministerstwo Rozwoju, Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa Ministerstwo Energii		Horyzontalne
27.	Wsparcie dla Innowacji sprzyjających zasobooszczędnej i niskoemisyjnej gospodarce	Celem programu jest popularyzacja technologii zweryfikowanych w ramach Systemu Weryfikacji Technologii Środowiskowych ETV. Realizacja przedsięwzięcia składa się z dwóch części. Pierwsza część pn. „Sokół” polega na wdrożeniu innowacyjnych technologii środowiskowych. Natomiast w drugiej części	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)	1501 MLN ZŁ	Horyzontalne

		realizacji przedsięwzięcia rozpocznie się proces ich popularyzacji.			
28.	Wsparcie przedsięwzięć w zakresie niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki	Celem programu jest zmniejszenie negatywnego oddziaływania przedsięwzięć na środowisko poprzez działania inwestycyjne. Program zakłada dofinansowanie projektów w formie pożyczki. Projekty w ramach, których Beneficjenci będą mogli ubiegać się o pożyczki to: „E-KUMULATOR Ekologiczny Akumulator dla Przemysłu” oraz „Efektywne systemy ciepłownicze i chłodnicze”.	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)	Od 1 MLN zł do 200 MLN zł (w zależności od aktywności Beneficjentów)	Horyzontalne
29.	SOWA – LED w oświetleniu zewnętrznym	Celem programu jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza oraz uzyskanie oszczędności energii elektrycznej poprzez dofinansowanie przedsięwzięć poprawiających efektywność energetyczną systemów oświetlenia zewnętrznego.	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)	Do 50 MLN zł (w zależności od aktywności Beneficjentów)	Horyzontalne
DZIAŁANIE 3.2 Promowanie współpracy w obszarze badań naukowych					
30.	Nowe technologie i rozwiązania ograniczające zjawisko smogu	Wspólne przedsięwzięcie NCBiR i Urzędu Marszałkowskiego jest mechanizmem finansowania prac badawczo-rozwojowych. Głównym celem przedsięwzięcia będzie ukierunkowanie aktywności jednostek naukowych oraz przedsiębiorstw na realizację prac B+R nad rozwiązaniami technologicznymi.	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBR) oraz Urząd Marszałkowski	100 MLN ZŁ (ze środków POIR 2014-20 (50 mln zł) + środki Urzędu Marszałkowskiego (50 mln zł))	Kluczowe
DZIAŁANIE 3.3 Wsparcie przyrodniczego zagospodarowania zdegradowanych terenów przemysłowych					
31.	Konkurs na poprawę jakości środowiska miejskiego w ramach Programu	Dofinansowanie otrzymają projekty obejmujące urządzenie publicznych terenów zieleni między innymi rekultywację lub remediację	Departament Programów Infrastrukturalnych (DPI) MR / Ministerstwo	Do 80 MLN ZŁ	Kluczowe

	Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (PO IIŚ)	na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych, zdewastowanych lub zanieczyszczonych na terenie miast i w ich obszarach funkcjonalnych, w tym terenów przemysłowych, powojaskowych, pogórnicych, akwenów.	Środowiska, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej		
CEL 4: ROZWÓJ I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ					
32.	Wsparcie rozwoju transportu śródlądowego w województwie śląskim	Projekt obejmuje modernizację śluz odrzańskich na Kanale Gliwickim (przystosowanie do III klasy drogi wodnej) oraz realizację 3 innych projektów wynikających z „Założenia planów rozwoju śródlądowych dróg wodnych na lata 2016-2020 z perspektywą do roku 2030 r.	Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej	160 MLN ZŁ (koszt modernizacji śluz odrzańskich na Kanale Gliwickim)	Kluczowe
33.	Duże inwestycje wodne śródlądowe na obszarze województwa śląskiego	Realizacja 3 projektów wynikających z „Założeń do planów rozwoju śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2016-2020 z perspektywą do roku 2030”	Departament Żeglugi Śródlądowej (DZS) Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej / Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gliwicach	Szacunkowy koszt zostanie wskazany w Programie rozwoju Odrzańskiej Drogi Wodnej na przełomie 2021/2022 r.	Studialne
DZIAŁANIE 4.1 Poprawa infrastruktury drogowej					
34.	Duże inwestycje drogowe na etapie przetargu lub skierowane do realizacji na terenie województwa śląskiego	W ramach przedsięwzięcia przewidziano do realizacji 9 dużych inwestycji	Departament Dróg Publicznych (DDP) Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa (MIB) / Generalna Dyrekcja Dróg i Autostrad (GDDiA)	12,46 MLD ZŁ	Kluczowe

35.	Mniejsze inwestycje drogowe planowane na istniejącej sieci planowane i realizowane w roku 2017	Na liście inwestycji do realizacji widnieje 26 inwestycji	Departament Dróg Publicznych (DDP) Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa (MliB) / Generalna Dyrekcja Dróg i Autostrad (GDDiA)	335 MLN ZŁ	Kluczowe
36.	Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej oraz rezerwy subwencji ogólnej	W roku 2017 r. w ramach Programu zrealizowane zostanie 21 zadań na drogach gminnych oraz 17 zadań na drogach powiatowych. W ramach rezerwy subwencji ogólnej na zadania polegające głównie na budowie i przebudowie obiektów inżynierskich w 2017 r. otrzyma dofinansowanie w wysokości 28 mln zł dla 19 jst.	Departament Dróg Publicznych (DDP) Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa (MliB)/ Generalna Dyrekcja Dróg i Autostrad (GDDiA)	54,3 MLN ZŁ w 2017r. + 28 MLN ZŁ w ramach rezerwy	Kluczowe

DZIAŁANIE 4.2 Poprawa infrastruktury kolejowej

37.	Duże inwestycje kolejowe w województwie śląskim planowane do realizacji w latach 2017-2022	Lista 8 inwestycji w tym modernizacja linii kolejowej nr 182 łączącej aglomerację katowicką z portem lotniczym Katowice-Pyrzowice	Departament Kolejnictwa (DTK) Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa (MliB) / Polskie Linie Kolejowe (PLK) S.A.	Ok. 4,5 MLD ZŁ	Kluczowe
38.	Śląska Kolej Aglomeracyjna	Trzy odcinki planowane do realizacji w różnym przedziale czasowym - także po 2020	Departament Kolejnictwa (DTK) Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa (MliB) /Polskie Linie Kolejowe (PLK) S.A.	Ok. 4 MLD ZŁ	Kluczowe

CEL 5: WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W CELU ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO KRAJU ORAZ ROZWÓJ INNOWACJI W ENERGETYCE

39.	Program dla sektora górnictwa węgla kamiennego	Celem programu będzie stworzenie warunków sprzyjających budowie rentownego, efektywnego i	Ministerstwo Energii (ME)		Horizontalne
-----	--	---	---------------------------	--	--------------

		nowoczesnego sektora górnictwa węgla kamiennego opartego na kooperacji, wiedzy i innowacjach.			
DZIAŁANIE 5.1 Wzrost poziomu innowacyjności w energetyce					
40.	Inteligentna kopalnia	Projekt pilotażowy Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) - celem projektu będzie wdrożenie do produkcji w polskim przemyśle maszynowym i w sektorach z nim powiązanych, nowoczesnych rozwiązań technologicznych, które istotnie wpłyną na poprawę produktywności i bezpieczeństwa pracy.	Departament Innowacyjności (DIN) MR/ Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBR), Polski Fundusz Rozwoju		Kluczowe
41.	Zgazowanie węgla w przemysłowych instalacjach na powierzchni	W ramach projektu planowane jest zastosowanie nowoczesnych technologii przekształcających węgiel w Syngaz zastępujących procesy spalania węgla, co wprost prowadzi do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych oraz innych związków szkodliwych dla środowiska.	Główny Instytut Górnictwa	1,5 MLD ZŁ (nakłady inwestycyjne)	Kluczowe
42.	Produkcja paliw bezdymnych z zawartością części lotnych max. 10%	Realizacja projektu przyczyni się do podwyższenia jakości produktu końcowego jakim jest paliwo bezdymne. W efekcie projekt wpłynie pozytywnie na środowisko naturalne poprzez, m.in. zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska czy ograniczenie niskiej emisji. W związku z realizacją projektu planuje się utworzenie 30 nowych miejsc pracy.	Polska Grupa Górnicza	50 MLN ZŁ (nakłady inwestycyjne)	Kluczowe
43.	Brykietowanie węgla energetycznych z udziałem środków o wysokiej kaloryczności i wytrzymałości	Realizacja projektu przyczyni się do poprawy jakości paliwa, co z kolei przyczynia się do lepszego dopalania paliwa w komorze pieca i zdecydowanie redukuje emisję zanieczyszczeń stałych do	Główny Instytut Górnictwa\ Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla\ Polska Grupa	50 MLN ZŁ (nakłady inwestycyjne)	Kluczowe

	mechanicznej	środowiska.	Górnicza		
44.	Kompleks produkcji wodoru z gazu koksowniczego	Proponowane do realizacji przedsięwzięcie produkcji wodoru z gazu koksowniczego w skali DEMO obejmuje nie tylko sam układ separacji wodoru, ale również układy jego oczyszczania i zagospodarowania np. ogniwa paliwowe zasilane wodorem dla zastosowań w transporcie drogowym..	JSW Koks S.A.\ Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla	Ok. 200 MLN ZŁ	Kluczowe
45.	Węgłe i koksy aktywne dla usuwania rtęci ze spalin	W ramach projektu wybudowany zostanie zakład wytwarzania węgla aktywnego o przerobie 20 tys. ton węgla/rok.	JSW Koks S.A.	100 MLN ZŁ	Kluczowe
46.	Nowoczesny przerób smoły koksowniczej	Zakłada się wybudowanie nowoczesnego zakładu przerobu smoły koksowniczej z instalacją o mocy przerobowej 200 tys. ton/rok smoły.	JSW Koks S.A.	300 MLN ZŁ	Kluczowe
47.	Produkcja ciepła sieciowego i/lub energii elektrycznej (kogeneracja) z wykorzystaniem gazu ze zgazowania odpadów węglowych, komunalnych i przemysłowych oraz osadów ściekowych	Zaproponowana w projekcie technologia pozwala obniżyć koszty wytwarzania ciepła w drodze zmniejszenia zużycia drogiego paliwa, jakim jest gaz ziemny w kotłach gazowych oraz umożliwia wtórne wykorzystanie, a tym samym użyteczną utylizację, odpadów węglowych, komunalnych, przemysłowych oraz osadów ściekowych. Powstała w ramach realizacji projektu ma być instalacją zewnętrzną wymagającą połączenia i współpracy z kotłem.	Centrum Badawczo-Wdrożeniowe Polgrafen Sp. z o. o. (Spin-off Politechniki Śląskiej)	Grant / dotacja współfinansowana ze środków funduszy strukturalnych UE	Kluczowe
48.	Produkcja ekologicznych, formowanych paliw niskoemisyjnych typu eko-groszek	W efekcie realizacji projektu uzyska się jednorodną, mieszkankę mułów węglowych z równomiernym rozproszeniem dodatków mineralnych. Uformowane paliwo typu eko-groszek zapewni znaczącą poprawę składu spalin tak że spełnione	Centrum Badawczo-Wdrożeniowe Polgrafen Sp. z o. o. (Spin-off Politechniki Śląskiej)	Grant / dotacja współfinansowana ze środków funduszy strukturalnych UE	Kluczowe

		będą normy ekologiczne procesu interwałowego spalania paliwa.			
49.	Hybrydowy proces utylizacji metanu w powietrzu wentylacyjnym z przewietrzania kopalń metanowych	Zakładane efekty projektu to ograniczenie emisji metanu z procesów wydobywczych poprzez zagospodarowanie go z powietrza wentylacyjnego kopalń oraz pozyskiwanie dodatkowych limitów dwutlenku węgla (gazu mniej przyczyniającego się do efektu cieplarnianego w porównaniu z metanem) za uzyskiwany efekt środowiskowy w wyniku ograniczenia emisji metanu.	Centrum Badawczo-Wdrożeniowe Polgrafen Sp. z o. o. (Spin-off Politechniki Śląskiej)	Grant / dotacja współfinansowana ze środków funduszy strukturalnych UE	Kluczowe
50.	Budowa instalacji produkcji gazu syntezowego poprzez proces odgazowania surowców w atmosferze wodorowej	Zakłada się budowę wzorcowej instalacji odgazowania surowców, która dałaby także możliwość dalszego rozwoju tej technologii w oparciu o śląskie uczelnie i instytuty.	JSW Innowacje S.A.		Kluczowe
DZIAŁANIE 5.2 Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego w skali krajowej i regionalnej					
51.	Produkcja energii elektrycznej poprzez podziemną elektrownię szczytowo-pompową wraz z lokalnym magazynowaniem energii	Faza pierwsza projektu zakłada przeprowadzenie studium diagnostyczno-prognostyczne określające potencjał wód kopalnianych odprowadzanych z czynnych i zlikwidowanych kopalń węgla kamiennego. Faza druga polegać będzie na wdrożeniu instalacji pilotażowych pomp ciepła z wód kopalnianych oraz przygotowaniu studium wykonalności dla instalacji pełnoskalowych. Ostatnia faza realizacji to projekt demonstracyjny instalacji pełnoskalowej.	Główny Instytut Górnictwa	Ok. 16 MLN ZŁ	Kluczowe
52.	Budowa – odtworzenie kopalni węgla koksowego	Projekt budowy nowej kopalni węgla koksowego zostałby zrealizowany na bazie infrastruktury pozostałej po jednej z kopalń	Ministerstwo Energii (ME)	Ok. 1,8 MLD ZŁ	Kluczowe

		zlikwidowanych w procesie restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 1997-2001.			
53.	Modernizacja bloków energetycznych 200 MW	W ramach projektu proponuje się, m.in. opracowanie koncepcji i realizację modernizacji jednego z bloków 200 MW Elektrowni Łaziska spełniającej wszystkie kryteria elastyczności cieplnej, wymogi emisyjne i pożądaną żywotności do 2035(2040). Stanowiłaby ona instalację demonstracyjną. W kolejnych etapach należało by przebudować 18 istniejących na terenie województwa śląskiego tego typu bloków.	Ministerstwo Energii (ME)		Kluczowe
54.	Wodoro-pyroliza: beztlenowe odgazowanie surowców odpadowych/energetycznych w atmosferze wodorowej	Spodziewane efekty to w aspekcie gospodarczym - produkcja gazu syntetycznego, zaś w aspekcie środowiskowym - utylizacja pokładów odpadów pokopalnianych zalegających na hałdach oraz wykorzystanie technologii bez emisji rakotwórczych dioksyn i furanów emitowanych przy spalaniu/zgazowaniu odpadów przemysłowych.	Jastrzębska Spółka Węglowa S.A.	Koszt wszystkich działań zostanie określony po uruchomieniu prac analitycznych.	Kluczowe
55.	Farmy fotowoltaiczne na terenach zdegradowanych przez górnictwo i energetykę	Projekt przewiduje budowę farmy fotowoltaicznej o mocy elektrycznej 2 MWp. Budowa farm fotowoltaicznych na hałdach pozwoli za wykorzystanie terenów zdegradowanych i zwiększenie produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych.	TAURON Polska Energia S.A.	20 MLN ZŁ	Kluczowe
56.	Źródła wysokosprawnej kogeneracji	Planowane do realizacji są trzy projekty z zakresu budowy nowych lub zwiększenia mocy istniejących jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w	Departament Programów Infrastrukturalnych (DPI) MR	78,2 MLN ZŁ	Kluczowe

		technologii wysokosprawnej. Projekty będą realizowane m.in. na terenie miast: Wojkowice, Myszków, Lubliniec, Dąbrowa Górnicza, Bytom.			
57.	Rozwój kogeneracji oraz ciepła sieciowego na terenie powiatu rybnickiego	Zakup przez PGE elektrowni w Rybniku stwarza możliwość rozwoju kogeneracji energii elektrycznej i ciepłej oraz sieci ciepła systemowego na terenie powiatu rybnickiego. W tym aspekcie kluczowa będzie budowa bloku kogeneracyjnego o mocy 500 MW w elektrowni w Rybniku.	Polska Grupa Energetyczna		Kluczowe
58.	Budowa – odtworzenie kopalni węgla energetycznego	Nowa kopalnia zapewni dostawę węgla do nowej elektrowni na poziomie ok. 2,0 mln ton węgla rocznie. Inwestycja wiązałaby się z powstaniem ok. 2000 nowych miejsc pracy. Przy budowie należałoby wykorzystać zaangażowanie ośrodków naukowo-technicznych, tak aby inwestycja powstała z zastosowaniem najnowszych rozwiązań technicznych.	Ministerstwo Energii	Ok. 5 mld zł	Kluczowe
59.	Najważniejsze inwestycje w sieci elektroenergetycznej średnich i niskich napięć planowane do realizacji w latach 2017-2020	W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 w trybie pozakonkursowym planowanych do realizacji jest 6 projektów z zakresu budowy i przebudowy systemów dystrybucyjnych niskiego i średniego napięcia. Projekty będą realizowane m.in. na terenie Podbeskidzia i Zagłębia.	Departament Programów Infrastrukturalnych (DPI) MR	64 MLN ZŁ	Kluczowe
60.	Najważniejsze inwestycje związane z zapewnieniem bezpieczeństwa energetycznego	W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-20 w trybie pozakonkursowym przewiduje się realizację 4 inwestycji dotyczących zapewnienia	Departament Programów Infrastrukturalnych (DPI) MR	556,1 MLN ZŁ	Kluczowe

	planowane do realizacji w latach 2017-2023	bezpieczeństwa energetycznego. Projekty realizowane będą m. in. na obszarze gmin: Kłobuck, Krzepice, Opatów, Tworóg, Wręczyca Wielka oraz miast: Katowice, Dąbrowa Górnicza.			
CEL 6: POPRAWA WARUNKÓW ROZWOJOWYCH MIAST WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO					
CEL 6.1: Budowanie silnej pozycji Metropolii Górnośląsko-Zagłębiowskiej oraz aktywizacja potencjału i wzmocnienie średnich miast					
61.	Związek metropolitalny województwa śląskiego	W oparciu o ustawę z dnia 9 marca 2017 roku o związku metropolitalnym w województwie śląskim z dniem 1 lipca br. został utworzony na mocy rozporządzenia Rady Ministrów pierwszy w Polsce związek metropolitalny pod nazwą „Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia”, który obejmuje 41 gmin.	Związek Metropolitalny Województwa Śląskiego	Ok. 11 MLN ZŁ w 2017r. Ok. 289 MLN ZŁ w 2018 Ok. 307 MLN ZŁ w 2019. + 2000 MLN ZŁ (w ramach rezerwy ogólnej) 9,7 MLN ZŁ (w ramach PO PT na wdrażanie ZIT)	Kluczowe
62.	Pakiet dla miast średnich	Dodatkowe możliwości finansowe dla 37 miast z terenu województwa śląskiego (dotyczy miast powyżej 20 tys. mieszkańców oraz miast powyżej 15 tys. mieszkańców będących stolicami powiatów z wyłączeniem miasta wojewódzkiego), z czego 6 miast tj.: Rydułtowy, Zabrze, Jastrzębie-Zdrój, Sosnowiec, Bytom, Świętochłowice zostało zaliczone do 122 miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, dla których stosowane są dodatkowe preferencje. Miasta mogą otrzymać dofinansowanie działań z zakresu m.in.: innowacji, prac B+R, przedsiębiorczości,	Departament Regionalnych Programów Operacyjnych (DPI) MR		Horyzontalne

		efektywności energetycznej budynków, mobilności międzynarodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w celu aktywizacji zawodowej, rewitalizacji w sferze społecznej, zmian klimatycznych czy szkolnictwa wyższego.			
63.	Beskidzkie Centrum Narciarstwa	Projekt opierać się będzie na licznych wdrożeniach innowacji z zakresu energetyki, jak i infrastruktury turystycznej. W obszarze energetyki planuje się m.in. utworzenie w gminie Brenna niezależnego systemu energetycznego o mocy 8 MWh. Dzięki realizacji projektu na terenie województwa śląskiego rozwinie się zarówno turystyka zimowa (kompleks narciarski, trasy dla nart biegowych) oraz letnia (trasy rowerowe oraz piesze szlaki turystyczne). Powstała w ramach przedsięwzięcia infrastruktura turystyczna typu obiekty hotelowe oraz gastronomiczne, powstałe zarówno na terenie Gminy Brenna jak i w Gminie Szczyrk, stanowić będą zaplecze turystyczne dla turystów odwiedzających ww. gminy w okresie letnim oraz zimowym.	Departament Spraw Europejskich (DSE) Ministerstwo Rozwoju / Ministerstwo Sportu i Turystyki	830 MLN ZŁ	Kluczowe
DZIAŁANIE 6.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych jako forma przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społeczno-gospodarczym.					
64.	Modelowa rewitalizacja miast	Obok szerokiego wsparcia gmin województwa śląskiego w zakresie przygotowania lub aktualizacji programów rewitalizacji w ramach środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 (PO PT), szczególne wsparcie	Departament Programów Pomocowych (DPT) MR	Ok. 7,9 MLN ZŁ	Kluczowe

		otrzymują trzy miasta: Chorzów, Dąbrowa Górnicza oraz Rybnik.			
65.	Pilotaż rewitalizacji miasta Bytom	Projekt koncentruje się m.in. na inwentaryzacji stanu technicznego budynków mieszkalnych, badaniach diagnostycznych postaw mieszkaniowych, wyborze modeli inwestycji mieszkaniowych oraz testowaniu rozwiązań technologicznych.	Departament Programów Pomocowych (DPT) MR	5 MLN ZŁ	Kluczowe
66.	Pilotaż sieci tematycznej Rewitalizacja Partnerskiej Inicjatywy Miast (PIM) – Katowice jako Miasto Lider sieci	Katowice zostały wybrane jako lider w sieci tematycznej Rewitalizacja PIM. Katowice uczestniczą równocześnie w sieci Resilient Europe w ramach URBACT, co wyróżnia je spośród pozostałych miast aplikujących o status lidera. Rolą Katowic jako lidera w sieci miast jest m.in. budowanie, zarządzanie siecią oraz koordynacja prac pomiędzy miastami należącymi do sieci.	Departament Strategii Rozwoju (DSR) MR		Horyzontalne
67.	Zwiększenie spójności obszarów zdegradowanych	Konkurs skierowany m.in. do jednostek samorządu terytorialnego, którego efektem byłoby wypracowanie i wdrożenie nowych rozwiązań w zakresie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju na terenach przemysłowych i obszarach zdegradowanych Śląska prowadzących do zwiększania spójności społecznej.	Departament Europejskiego Funduszu Społecznego (DZF)MR / Centrum Projektów Europejskich (CPE)	8 MLN ZŁ	Horyzontalne
DZIAŁANIE 6.3 Rozwój transportu miejskiego poprzez modernizację taboru					
68.	Wsparcie rozwoju transportu miejskiego w województwie śląskim	Przedsięwzięcie zakłada realizację projektu pn. „Zintegrowany projekt modernizacji i rozwoju infrastruktury tramwajowej w Aglomeracji Śląsko-Zagłębiowskiej” wraz z	Jednostki Samorządu Terytorialnego (JST)/ ZIT Subregionu Centralnego Województwa	Ok. 1185,25 MLN ZŁ	Kluczowe

		zakupem taboru tramwajowego. Elementem przedsięwzięcia jest także zakup elektrycznego taboru autobusowego wraz z systemem inteligentnego zarządzania flotą pojazdów w mieście Jaworzno oraz ograniczenie zanieczyszczeń emitowanych do powietrza poprzez odnowienie taboru autobusowego wraz z budową placu parkingowego w Gliwicach.	Śląskiego		
DZIAŁANIE 6.4 Poprawa sytuacji w sektorze mieszkalnictwa					
69.	Pakiet Mieszkanie Plus	Program „Mieszkanie Plus” ma opierać się przede wszystkim o tanie budownictwo społeczne oraz spółdzielcze, ponieważ celem realizacji programu jest zwiększenie dostępności mieszkań na wynajem, także dla słabiej uposażonych rodzin Nieruchomości będą budowane tylko na gruntach państwowych, przekazanych na preferencyjnych warunkach, dzięki czemu koszty budowy mieszkań mają być relatywnie niskie. Założeniem jest, aby koszt budowy lokalu mieszkalnego nie przekroczył kwoty 2-3 tys. zł za metr kwadratowy.	Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK)	Do tej pory podpisano umowy kredytowe na łączną kwotę 56 MLN ZŁ	Horyzontalne
DZIAŁANIE 6.5 Poprawa sytuacji w służbie zdrowia					
70.	Kompleksowa opieka nad pacjentem z udarem mózgu	Celem przedsięwzięcia jest poprawa dostępności i podniesienie bezpieczeństwa w zakresie opieki zdrowotnej poprzez wypracowanie efektywnych rozwiązań systemowych i organizacyjnych dotyczących leczenia pacjentów z udarem mózgu.	Górnośląskie Centrum Medyczne	Ok. 5 MLN ZŁ	Kluczowe
71.	Utworzenie Śląskiego Centrum	W ramach projektu przewidziane jest utworzenie	Górnośląskie Centrum	Ok. 30 MLN ZŁ	Kluczowe

	Chorób Zakaźnych	Śląskiego Centrum Chorób Zakaźnych wyposażonego w pomieszczenia kwarantannowo-izolacyjne, z kontrolowanym obiegiem powietrza oraz śluzami, zapewniającymi pełne bezpieczeństwo innym chorych i personelu. Co więcej Centrum to powinno pełnić funkcje referencyjne, szybkiego reagowania oraz doradztwa innym jednostkom regionu z wykorzystaniem technologii informatycznych.	Medyczne		
72.	Aktywizacja osób starszych poprzez rozwój nowoczesnych metod telekomunikacyjnych w opiece i profilaktyce	W ramach realizacji projektu przewiduje się utworzenie specjalnej platformy stanowiącej Centrum Usług Seniora. System będzie składał się z 4 modułów: I. Medycznego II. Opiekuńczego III. Edukacyjnego IV. Profilaktyki prozdrowotnej	Górnośląskie Centrum Medyczne	Ok. 35 MLN ZŁ	Kluczowe
73.	Powstanie Śląskiego Ośrodka Kliniczno-Naukowego Zapobiegania i Leczenia Chorób Środowiskowych, Cywilizacyjnych i Wieku Podeszłego im. prof. Z. Religi	Projekt zakłada budowę nowego tzw. Inteligentnego i energooszczędnego budynku o powierzchni ok. 12 000 m ² dla ŚCCS, w którym zlokalizowane będą oddziały: transplantologiczny, kardiologiczny, intensywnej opieki kardiologicznej, wrodzonych wad serca i kardiologii dziecięcej, intensywnej opieki kardiologicznej dziecięcej, rehabilitacji kardiologicznej, a także pracownie: hemodynamiki, elektrofizjologii, radiologii zabiegowej dla dzieci oraz inne.	Śląskie Centrum Chorób Serca w Zabrze	85 MLN ZŁ	Kluczowe

Potencjalne źródła finansowania Programu dla Śląska w ramach instrumentów zarządzanych przez Komisję Europejską do wykorzystania w realizacji Inicjatywy Komisji Europejskiej *Coal and carbon-intensive regions*

Głównym zamierzeniem Inicjatywy KE jest wypracowanie pragmatycznych rozwiązań na rzecz wsparcia regionów górniczych i wysokoemisyjnych w procesie transformacji strukturalnej. W ramach potencjalnych funduszy i narzędzi, które mogą zostać wykorzystane we wdrożeniu tej Inicjatywy, poza propozycją zwiększenia efektywności wydatkowania dostępnych funduszy europejskich zarządzanych przez Polskę, dla wspierania inwestycji i reform strukturalnych KE wymieniła szereg instrumentów zarządzanych na jej poziomie. Cele wymienione w Programie dla Śląska wpisując się w proces transformacji strukturalnej przyświecającej Inicjatywie KE mają zatem duże szanse na uzyskanie wsparcia w ramach niżej wymienionych narzędzi na poziomie europejskim:

1. Zwiększone wykorzystanie europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (ESIF) do finansowania środków kontroli zanieczyszczenia powietrza

Dyrekcja Generalna ds. Środowiska może wspierać Polskę, w tym władze regionalne, w procesie redukcji zanieczyszczenia powietrza poprzez efektywniejsze wykorzystanie środków unijnych w ramach poniższych inicjatyw:

- ⇒ Przegląd krajowy na potrzeby przeglądu środowiskowego (EIR) - narzędzie służące do poprawy wdrażania prawa i polityki UE w zakresie ochrony środowiska. Ma ono na celu wyeliminowanie przyczyn luk w zakresie wdrażania i znalezienie rozwiązań, zanim problemy staną się pilne.
- ⇒ Dialog Czyste powietrze *Clean Air*.
- ⇒ TAIEX Peer-to-Peer: finansowanie wymiany dobrych praktyk środowiskowych pomiędzy organami publicznymi (władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi w państwach członkowskich).
- ⇒ Inicjatywa *LIFE* w ramach, której zrealizuje się projekt pn. „Ekologiczne przejście dawnych obszarów górniczych: Pomoc techniczna dla władz w zakresie planowania i finansowania rekonwersji ekologicznej dawnych obszarów górniczych”.

2. *Clean Coal* w Strategii Horyzont 2020

Osiągnięcie postawionego celu klimatycznego na 2050 r. wymaga ewolucji w kierunku odchodzenia od sektora węgla, ale w dalszym ciągu zachowania solidnego i bezpiecznego systemu energetycznego.

Strategia „Horyzont 2020” ma się przyczynić do realizacji powyższego celu poprzez:

- ⇒ Działania koordynacyjne i wspierające (2018), wkład KE **maksymalnie 2 mln EUR**.
- ⇒ Wsparcie podmiotów regionalnych w opracowywaniu strategii badań i innowacji dla inteligentnej specjalizacji, w tym publicznych zdolności w zakresie badań i innowacji.
- ⇒ Zbadanie istotnych wyzwań społecznych, w tym potrzeb przekwalifikowania pracowników.
- ⇒ Identyfikację najlepszych praktyk i przemysłowych planów rozwoju z węgla w kierunku nowych technologii.
- ⇒ Wytyczne dla podmiotów regionalnych dotyczące dostępu do dostępnych funduszy i programów europejskich.
- ⇒ Szczególna uwaga dotycząca planów realizacji planu EPSTE.
- ⇒ Rozwijanie synergii i komplementarności z platformą inteligentnej specjalizacji KE w zakresie energii (SP3Energy).

3. Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji – *European Globalisation Fund (EGF)*

Fundusz ten pomaga pracownikom dotkniętym zwolnieniami grupowymi w wyniku procesu restrukturyzacji związanego ze zmianami w strukturze światowego handlu, na przykład gdy duże firmy zamykają zakłady lub przenoszą produkcję poza UE, lub w następstwie światowego kryzysu gospodarczego i finansowego.

Fundusz interweniuje z reguły tam, gdzie mamy do czynienia ze zwolnieniem ponad 500 osób przez jedną firmę (w tym u jej dostawców lub producentów znajdujących się poniżej w łańcuchu dostaw) lub jeśli zwolnienia obejmują dużą liczbę pracowników konkretnego sektora w jednym lub w kilku sąsiadujących ze sobą regionach.

Z EGF współfinansowane są projekty obejmujące następujące działania:

- ⇒ Pomoc w znalezieniu pracy.
- ⇒ Poradnictwo zawodowe.
- ⇒ Kształcenie, szkolenie i przekwalifikowywanie.
- ⇒ Mentoring i coaching.
- ⇒ Przedsiębiorczość i rozpoczynanie działalności gospodarczej.

Fundusz udziela też pomocy w formie dopłat do szkoleń lub przeprowadzki, diet dziennych lub podobnego wsparcia finansowego.

FINANSOWANIE: Maksymalny budżet wynosi 150 MLN EUR na okres 2014-2020.

POZIOM DOFINANSOWANIA: Do 60% wartości projektu.

4. Europejski Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych (EFIS)

Europejski Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych (EFIS) został uruchomiony przez Komisję Europejską i Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) w celu uruchomienia inwestycji o wartości 315 mld EUR. Jego zadaniem jest zapewnienie gwarancji dla finansowania projektów potrzebnych danej gospodarce bądź społeczeństwu, realizowanych przede wszystkim przez sektor prywatny oraz w niektórych obszarach gospodarczych przez sektor publiczny.

FINANSOWANIE: Początkowy budżet EFIS wynosi **21 mld EUR**, z czego 16 mld zostało zaangażowane z budżetu UE, a 5 mld przekazał EBI.

Finansowanie można uzyskać na inwestycje z różnorodnych obszarów, w tym m.in. badania i innowacje, energetykę, rozwój przedsiębiorczości, ochronę środowiska oraz infrastrukturę społeczną i zdrowie. Inwestycje te muszą charakteryzować się podwyższonym poziomem ryzyka.

5. Pakiet „Czysta Energia dla wszystkich Europejczyków” (*Clean Energy for all Europeans*)

W ramach powyższego pakietu Unia Europejska postawiła sobie trzy główne cele: efektywność energetyczna jako priorytet, osiągnięcie pozycji lidera na polu energii odnawialnej oraz zadbanie o to, aby konsumenci byli traktowani uczciwie.

Dzięki uruchomieniu publicznych i prywatnych inwestycji w wysokości **177 mld euro rocznie począwszy od 2021 r.**, pakiet ten może w ciągu następnego dziesięciolecia generować blisko 1-procentowy wzrost PKB oraz doprowadzić do powstania 900 tys. nowych miejsc pracy.

W Pakiecie „Czysta Energia dla wszystkich Europejczyków” zawiera się narzędzie pn. *Smart Finance for smart buildings* – inteligentne finansowanie dla inteligentnych budynków. Celem jego uruchomienia jest bardziej efektywne wykorzystanie funduszy publicznych, agregacja i pomoc przy opracowywaniu projektów, a także ograniczenie ryzyka inwestycyjnego.

6. Fundusz Badań w obszarze węgla i stali - *Research Fund for Coal and Steel (RFCS)*

Celem programu jest wspieranie konkurencyjności wspólnotowego sektora węgla i stali. Fundusz jest niezależny od programów ramowych UE, a jego źródłem są środki pozostałe po zakończeniu działalności Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali. Program zapewnia pomoc finansową projektom i innym działaniom poprzez wspieranie współpracy między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczymi i uczelniami. Obejmuje procesy produkcyjne, utylizację, ochronę zasobów surowcowych, poprawę stanu środowiska oraz bezpieczeństwo pracy w sektorach związanych z przemysłem węgla i stali. Wnioski aplikacyjne o wsparcie muszą odnosić się do naukowych, technicznych i społecznych priorytetów UE.

Jakie projekty mogą zostać zgłoszone do programu?

- ⇒ **projekty badawcze** obejmujące prace badawcze lub eksperymentalne mające na celu zdobycie dalszej wiedzy ułatwiającej osiągnięcie określonych celów praktycznych.

Poziom dofinansowania: do 60% wartości projektu.

- ⇒ **projekty pilotażowe** obejmujące budowę, eksploatację i rozwój instalacji lub znacznej części instalacji, w celu badania możliwości zastosowania wyników teoretycznych lub laboratoryjnych w praktyce.

Poziom dofinansowania: do 50% wartości projektu.

- ⇒ **projekty demonstracyjne** obejmujące budowę lub eksploatację instalacji na skalę przemysłową lub znacznej części takiej instalacji, w celu zgromadzenia wszystkich danych technicznych i gospodarczych, aby kontynuować przemysłowe lub handlowe wykorzystanie technologii.

Poziom dofinansowania: do 50% wartości projektu.

Kto może wziąć udział w projekcie?

Finansowane są tylko projekty realizowane przez konsorcja.

- ⇒ przedsiębiorstwa,
- ⇒ instytuty badawcze,
- ⇒ osoby fizyczne mające siedzibę lub miejsce zamieszkania na terytorium Państwa Członkowskiego,
- ⇒ przedstawiciele krajów kandydujących i krajów trzecich (bez możliwości otrzymania finansowania).

7. Usługa wsparcia reform strukturalnych (*Structural Reform Support Service – SRSS*)

SRSS koordynuje i zapewnia dostosowane do potrzeb wsparcie techniczne dla krajów UE, we współpracy z odpowiednimi służbami Komisji. Wsparcie zapewniane jest w szczególności w ramach Programu Wspierania Reform Strukturalnych (SRSP). Celem jest pomoc krajom UE w budowaniu bardziej skutecznych instytucji, silniejszych ram zarządzania i skutecznej administracji publicznej, m.in. w zakresie działań prowadzących do wdrażania reform strukturalnych. Takie wsparcie wzmacnia zdolność krajów UE do projektowania i wdrażania polityk wspierających tworzenie miejsc pracy i trwały wzrost.

Kto i na co może otrzymać dofinansowanie?

- ⇒ Państwa członkowskie mogą złożyć wnioski w sprawie, tj.:
- zarządzanie i administracja publiczna
 - administrowanie dochodami i zarządzanie finansami publicznymi
 - zasady praworządności, walki z korupcją, przeciwdziałania praniu pieniędzy i przeciwdziałaniu oszustwom
 - klimat inwestycyjny
 - aktywa publiczne
 - kwestie energetyczne i klimatyczne
 - Edukacja
 - polityki sektorowe
 - opieka zdrowotna
 - problemy rynku pracy
 - finansowanie i dostęp do finansowania, unia rynków kapitałowych (CMU)
 - migracja i kontrola granic
- ⇒ Państwa członkowskie są właścicielami każdej reformy

Czas trwania: 2017-2020

Budżet programu: 142,8 MLN EUR (wymagane jest współfinansowanie)

- ⇒ 2017: 22,5 mln EUR
- ⇒ 2018: 30,5 mln EUR

- ⇒ 2019: 38,5 mln EUR
- ⇒ 2020: 44,5 mln EUR

8. Europejski System Handlu Emisjami (UE ETS)

Jest to pierwszy i największy systemem handlu emisjami dwutlenkiem węgla (CO₂) na świecie. UE ETS jest rynkiem emisji CO₂ opartym na wiążącym krajowym i regionalnym ustawodawstwie (dyrektywa ETS Unii Europejskiej). Od reformy strukturalnej dyrektywy ETS, przyjętej w Pakiecie Energetyczno-Klimatycznym (12 grudnia 2008 r.), przez kraje Unii Europejskiej, obowiązuje zakup uprawnień do emisji CO₂ na giełdzie przez firmy przemysłu energochłonnego i wytwarzania energii elektrycznej po wykorzystaniu przyznanej puli uprawnień przyznanym Państwom Członkowskim UE.

Jako potencjalne źródło wsparcia dla regionów górniczych proponowane są środki ze sprzedaży limitów emisyjnych w ramach systemu ETS, z których połowa musi być przeznaczona na działania w dziedzinie klimatu.

Przychody z ETS przeznaczone na sfinansowanie przejścia na niską emisję:

- ⇒ Państwa członkowskie wykorzystują 50% dochodów z aukcji w ramach ETS do celów związanych z klimatem, przy redystrybucji 10% uprawnień do sprzedaży aukcyjnej do państw członkowskich o niższych dochodach.
- ⇒ Możliwość kontynuowania darmowych alokacji w sektorze energetycznym w celu wspierania inwestycji w modernizację sektora energetycznego.
- ⇒ Fundusz modernizacyjny w celu modernizacji sektora energetycznego i efektywności energetycznej.
- ⇒ Fundusz innowacji wspierający innowacje niskoemisyjne w przemyśle, CCS / U, energię odnawialną.

Wydawca:

Ministerstwo Rozwoju

Departament Strategii Rozwoju

Pl. Trzech Krzyży 3/5, 00-507 Warszawa

ISBN 978-83-7610-641-0

egzemplarz bezpłatny

Rzeczpospolita
Polska

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

